

RUCH PEDAGOGICZNY

„Ruch Pedagogiczny” narodził się w **styczniu 1912 r. jako dodatek specjalny do „Głosu Nauczycielstwa Ludowego”,** pisma stworzonego w grudniu 1905 r. na zebraniu tzw. Ankiety w Krakowie.

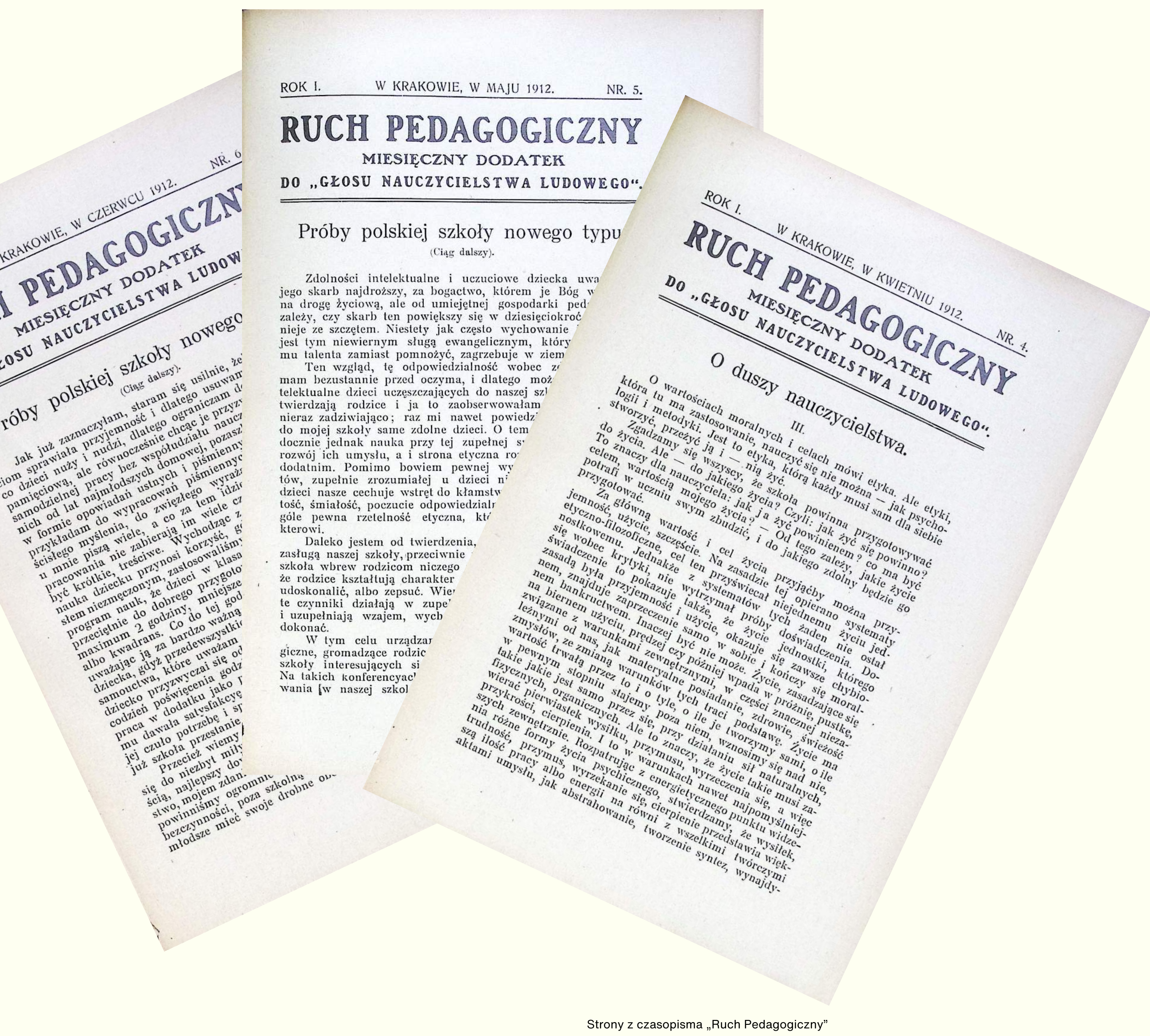
Za pomocą wydawnictwa tego pragniemy zaznaczyć jak najszerze sfery nauczycielstwa z nowoczesnym ruchem pedagogicznym (Od redakcji, s. 2.)

– można przeczytać we wstępie otwierającym pierwszy numer „Ruchu Pedagogicznego” w 1912 r.

„**Ruch Pedagogiczny**” to najstarsze czasopismo pedagogiczne w Polsce, na którego łamach od 1912 r. swoje artykuły publikowali najznakomitsi polscy pedagodzy. Od ponad 111 lat jego misją było (i wciąż jest) tworzenie przestrzeni otwartej na dyskusje o pedagogice i wychowaniu. Czasopismo dawało możliwość przedstawienia krytycznego spojrzenia na bieżące problemy i rozwijania nowatorskich idei, a jego najistotniejszą funkcją było upowszechnianie w środowisku nauczycielskim osiągnięć i rezultatów badań pedagogicznych.

Okładka „Głosu Nauczycielstwa Ludowego” z 1916 r.

Strony z czasopisma „Ruch Pedagogiczny”

Pismo od chwili założenia było dla tysięcy polskich nauczycieli i nauczycielek głównym źródłem informacji na temat postępowych przemian w światowej pedagogice oraz rodzących się idei i koncepcji wychowawczych. Było to możliwe dzięki grupie wspaniałych polskich humanistów i pedagogów, ludzi wyjątkowych, którzy w edukacji widzieli szansę na odrodzenie się nowoczesnego państwa. W swoich artykułach autorzy zamiast o misji nauczycielskiej woleli mówić o konieczności zadbania o profesjonalizm i odpowiednie przygotowanie do wykonywania zawodu.

RZABORY

Początki działalności czasopisma przypadają na okres sprzed pierwszej wojny światowej, kiedy oprócz problemów z utraconą państwowością w Polsce panował ponad 30% analfabetyzm, a system edukacji społeczeństwa był bardzo słabo zorganizowany. W takiej sytuacji Polscy pedagodzy i nauczyciele musieli mierzyć się z wieloma trudnościami i przeszkodami.

1

Po pierwsze – **nie było państwa polskiego**. Od 117 lat ziemie zamieszkałe przez polską ludność znajdowały się w granicach innych, zasadniczo wrogich krajów – Rosji, Prus i Austro-Węgier. Każdy z tych krajów prowadził politykę albo rusyfikacji, albo germanizacji polskich dzieci i młodzieży, choć z odmiennym natężeniem w różnych okresach.

2

Po drugie, **polska oświata jako taka nie istniała**. Szkoły z polskimi uczniami i polskimi nauczycielami funkcjonowały w ramach systemów edukacyjnych państw zaborczych. Z wszelkimi tego konsekwencjami dla choćby treści nauczania i jakości edukacji.

3

Po trzecie, **rozbici pomiędzy państwa zaborcze polscy nauczyciele dopiero zaczęli się organizować**. Związki zawodowe lub stowarzyszenia zrzeszające nauczycieli z różnych zaborów powstawały już po odzyskaniu przez Polskę niepodległości.

4

Po czwarte wreszcie, **nowoczesne systemy edukacyjne zapewniające powszechną, wysokiej jakości edukację zaledwie od niedawna zaczynały się wykluwać**. Państwa zaborcze wprawdzie określały podstawowe wymogi organizacyjne, jakim poddawane były szkoły, minima dotyczące kwalifikacji nauczycieli czy też treści programowych, ale o takim uregulowaniu tych kwestii, jak to ma miejsce współcześnie, nie mogło być mowy. Państwa zaborcze szczególny nacisk kładły na polityczną kontrolę tego, co dzieje się w szkołach.

Mapa Europy, 1900, źródło: mapsofantiquity.com

RUCHY SPOŁECZNE

W trzech zaborach rozwijały się **wielkie ruchy społeczne**, mobilizujące coraz większe rzesze społeczeństwa – socjaliści, socjaldemokraci, chrześcijańscy demokraci, liberałowie, konserwatyści, narodowa demokracja.

Szkoła Podstawowa w Pomyjach, 1912, źródło: www.wikipledia.pl

Uczniowie i nauczyciel szkoły powszechnej w Kasinie Wielkiej, 1918-1939, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Nauczyciele, jako najlepiej wykształcona część polskiego społeczeństwa, odgrywali we wszystkich tych ruchach niebagatelną rolę. Sami też się organizowali – legalnie albo nielegalnie, w zależności od warunków, z jakimi spotykali się w państwach zaborczych. W Królestwie Polskim legalna działalność była mocno utrudniona. W 1905 r. powstał jednak **konspiracyjny Związek Nauczycieli Ludowych**, któremu w tajemnicy przed carską Ochroną – policją polityczną – udało się zorganizować słynny **zjazd nauczycieli w Pilaszkuwie**. Zjazd okazał się przełomowym wydarzeniem dla polskiej oświaty w Królestwie Polskim.

Krakowska Ankieta – inicjatywa organizująca polskich nauczycieli z zaboru austriackiego, którzy działali dotąd w szeregu mniejszych organizacji, w tym m.in. w Towarzystwie Pedagogicznym, Towarzystwie Pedagogicznym Ruskim (słowo „Rusini” odnosiło się wtedy głównie do nauczycieli narodowości ukraińskiej), Towarzystwie Nauczycieli Ludowych z Nowego Sącza, Towarzystwie Wzajemnej Pomocy Nauczycieli i wielu innych tego typu lokalnych stowarzyszeniach.

Szkoła powszechna w Jabloncu, 1927, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

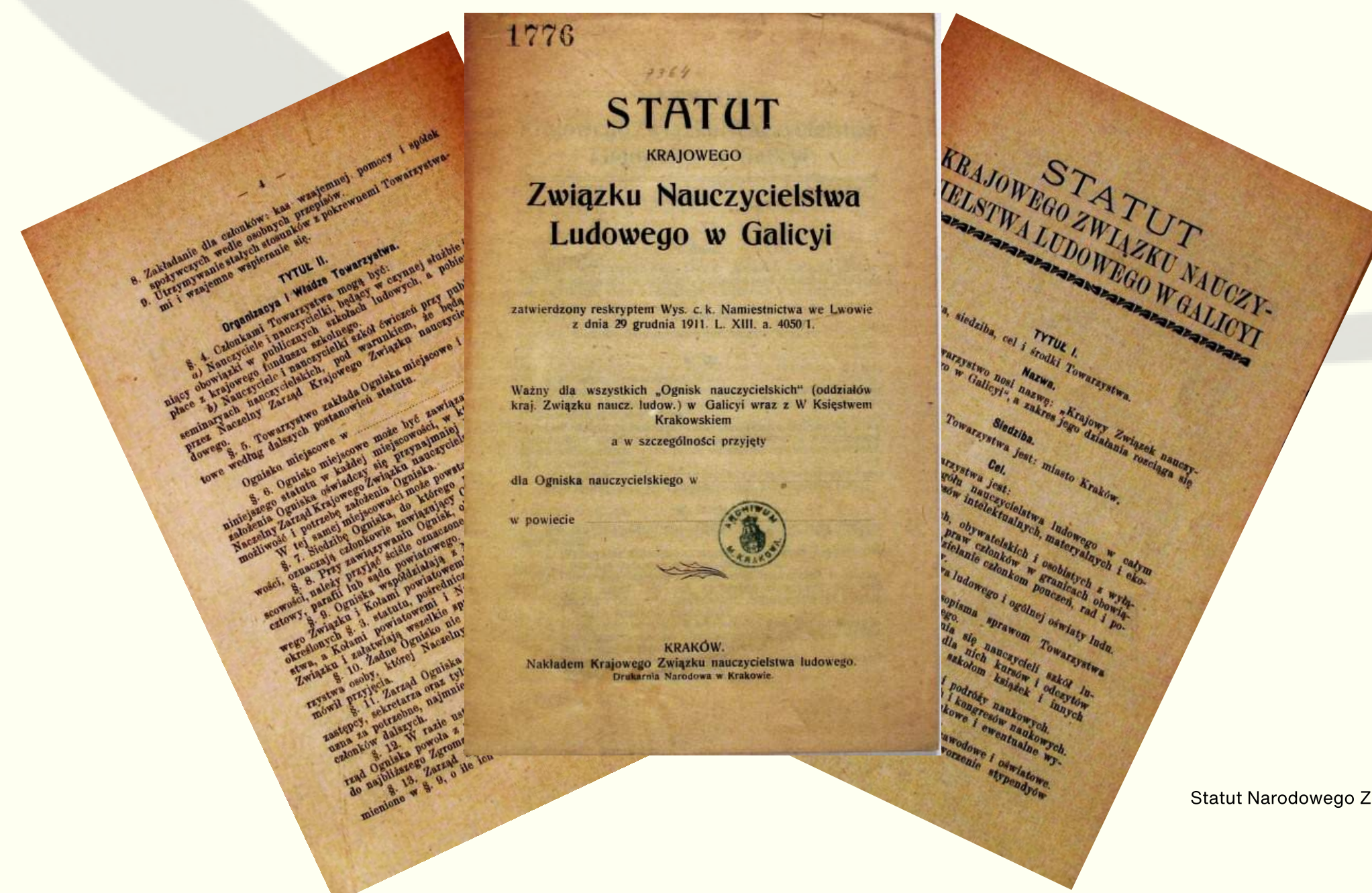

Okładka i strona Elementarza wydanego przez Towarzystwo Czytelni Ludowych w 1909 roku, źródło: Biblioteka Narodowa

W zorganizowanym 28 grudnia 1905 r. w Krakowie zebraniu Ankiety wzięło udział 520 delegatów – nauczycieli ludowych reprezentujących 63 powiaty Galicji. Wtedy to powołano **Krajowy Związek Nauczycielstwa Ludowego w Galicji**, przyjęto program organizacji i utworzono pismo „**Głos Nauczycielstwa Ludowego**”. Chodziło o to, żeby działające osobno, rozbite organizacje zjednoczyć i nadać im jeden rys ideowy.

[Grześ, B. (red.), *Ludzie, fakty, sprawy, wydarzenia.*, Warszawa 2005, Związek Nauczycielstwa Polskiego. s. 35–37.].

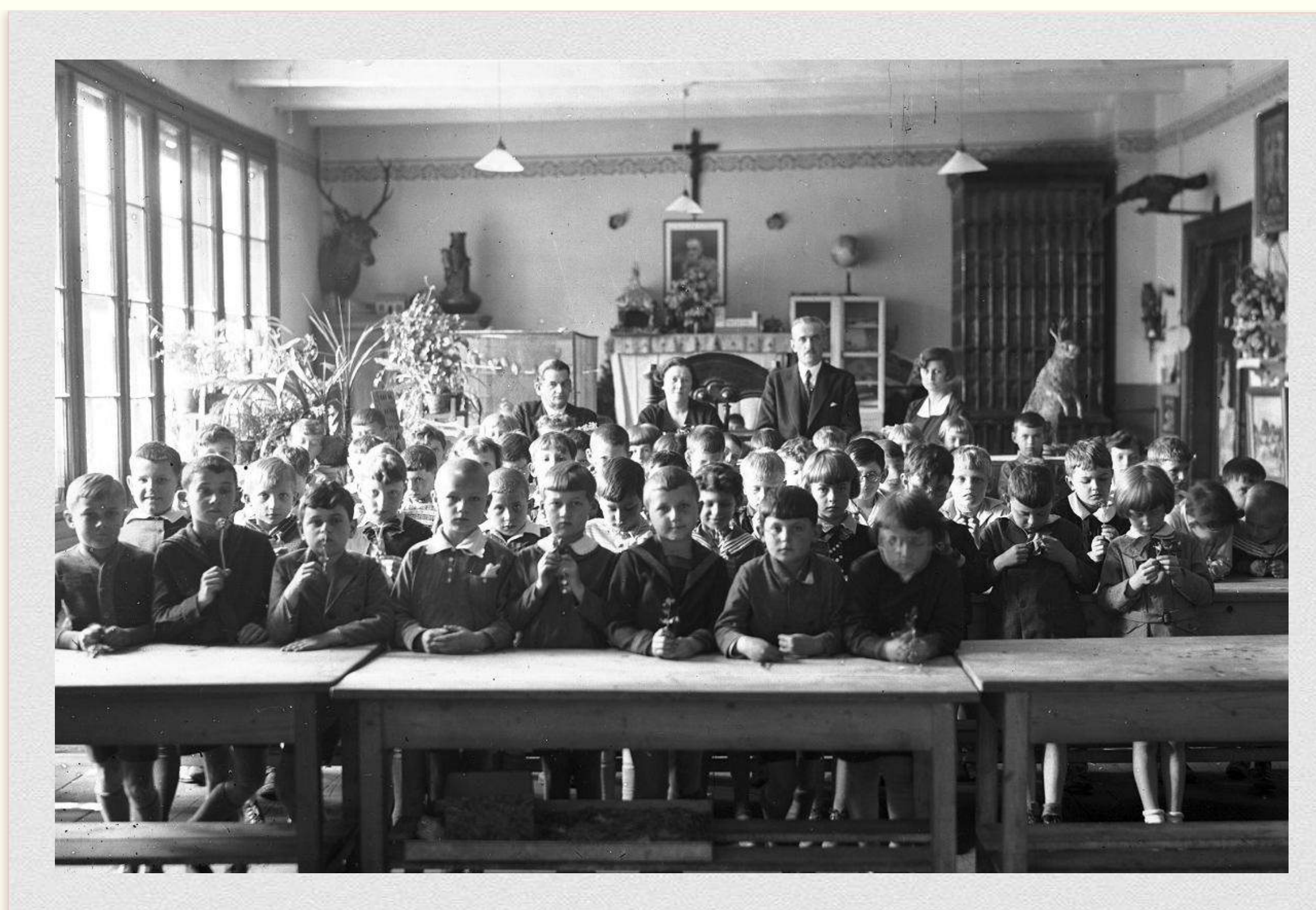
KRAJOWY ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA LUDOWEGO

Statut Narodowego Związku Nauczycielstwa Ludowego w Galicji, 1911, źródło: www.krakow.znp.edu.pl

Krajowy Związek Nauczycielstwa Ludowego był organizacją – powiedzielibyśmy zarówno dziś, jak i ponad 100 lat temu – postępową, połączeniem związku zawodowego ze stowarzyszeniem, stawiającą przed sobą postulaty polityczne. Związek chciał walczyć nie tylko o **godne warunki pracy i płacy nauczycieli**, lecz także o **swobodę w sposobie wykonywania zawodu przez nauczycieli**, **zapewnienie lepszego wykształcenia** tej grupie zawodowej oraz **podniesienie poziomu nauczania w szkołach ludowych**. W deklaracji ideowej podkreślono, że zasady działania Związku opierają się o *bezwzględną sprawiedliwość i równość członków tak co do praw i obowiązków, bez różnicy wyznania, płci i narodowości*.

[Grześ, B. (red.), *Ludzie, fakty, sprawy, wydarzenia.*, Warszawa 2005, Związek Nauczycielstwa Polskiego, s. 23.]

Uczniowie szkoły powszechnej im. św. Wojciecha w Krakowie, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Uczniowie szkoły powszechnej im. św. Wojciecha w Krakowie, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Uchodząca za liberalną Austria także inwigilowała i zwalczała wszelkie próby wywalczenia polskiej niepodległości – mimo że jednocześnie **szkolnictwo korzystało z dobrodziejstw autonomii**, dzięki czemu mogło posiadać polski profil. **Związek Nauczycielstwa Ludowego prowadził nielegalną działalność niepodległościową** – wiele ognisk związkowych stanowiło jednocześnie ogniwa podziemnych organizacji niepodległościowych; nauczyciele prowadzili w szkołach oraz w swoich środowiskach lokalnych akcje na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości. Związek planował na wiele lat naprzód, jeszcze przed wybuchem I wojny światowej udało mu się stworzyć projekt organizacji i program przyszłej – już polskiej – szkoły powszechnej.

Stanisław Nowak źródło: www.wikipedia.pl

STANISŁAW NOWAK

(1859-1936)

Stanisław Nowak (ur. 28 października 1859 r. w Andrychowie, zm. 6 marca 1936 r. w Krakowie) – twórca i **założyciel Związku Nauczycielstwa Polskiego**, człowiek-instytucja prawdziwy patriota i przyjaciel Józefa Piłsudskiego, krakowski nauczyciel, pedagog, **prezes Towarzystwa Nauczycieli i Nauczycielek Szkół Ludowych i Wydziałowych w Krakowie**, tak właśnie – Nauczycieli i Nauczycielek! – propagator idei przyznania nauczycielom jak największej autonomii i swobody w pracy z uczniem, przeciwnik narzucania im odgórnie metod pracy. Nowak domagał się stworzenia powszechnej, darmowej, **dostępnej dla każdego dziecka 8-letniej szkoły** zapewniającej wykształcenie ogólne na wysokim poziomie. Swoje czasy wyprzedzał o dekady.

Zdawał sobie sprawę, że takie kształcenie dzieci wymaga nowego modelu kształcenia nauczycieli. Dlatego uważał, że **edukacja przyszłych nauczycieli w seminariach nauczycielskich** jest kluczowym zadaniem, przed jakim stoi Związek Nauczycielstwa Ludowego oraz polska społeczność, a **kształcenie nauczycieli należy zreformować i podnieść do poziomu uniwersyteckiego**.

Stanisław Nowak źródło: www.rybnik.znp.edu.pl

ZGON ZASŁUŻONEGO PEDAGOGA. — W Krakowie zmarł ś. p. Stanisław Nowak, nauczyciel, b. senator R. P., oraz założyciel i wieloletni prezes Związku Nauczycielstwa Polskiego, ostatnio prezes honorowy tej organizacji. W pogrzebie jego wziął udział wicemin. oświaty płk. Bleszyński, w towarzystwie wojewody Świtalskiego i kuratora Godeckiego.

Stanisław Nowak źródło: www.rybnik.znp.edu.pl

Nowak był też realistą – wiedział, że władze zaborcze takiej zmiany nie dokonają. Stąd pomysł, by nauczyciele dokształcali się sami i robili to możliwie jak najmniejszym kosztem. Służyć temu miało **powołanie „Głosu Nauczycielstwa Ludowego”**, a w nim ściśle fachowego, utworzonego właśnie w celu samokształcenia dodatku – **„Ruchu Pedagogicznego”**, który przybliżał czytelnikom osiągnięcia pedagogiczne nauczycieli zarówno w innych zaborach, jak i w całej Europie.

Dyplomatyczne i zjednoczeniowe talenty Nowaka zaowocowały w 1919 r., powstaniem wspólnego **Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w już niepodległej Polsce**. Stowarzyszenie przekształciło się następnie w **Związek Nauczycielstwa Polskiego**, organizację istniejącą do dziś. Wolna Polska doceniła Nowaka, który zasiadał w ławach poselskich, a później został senatorem.

Julian Smulikowski, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

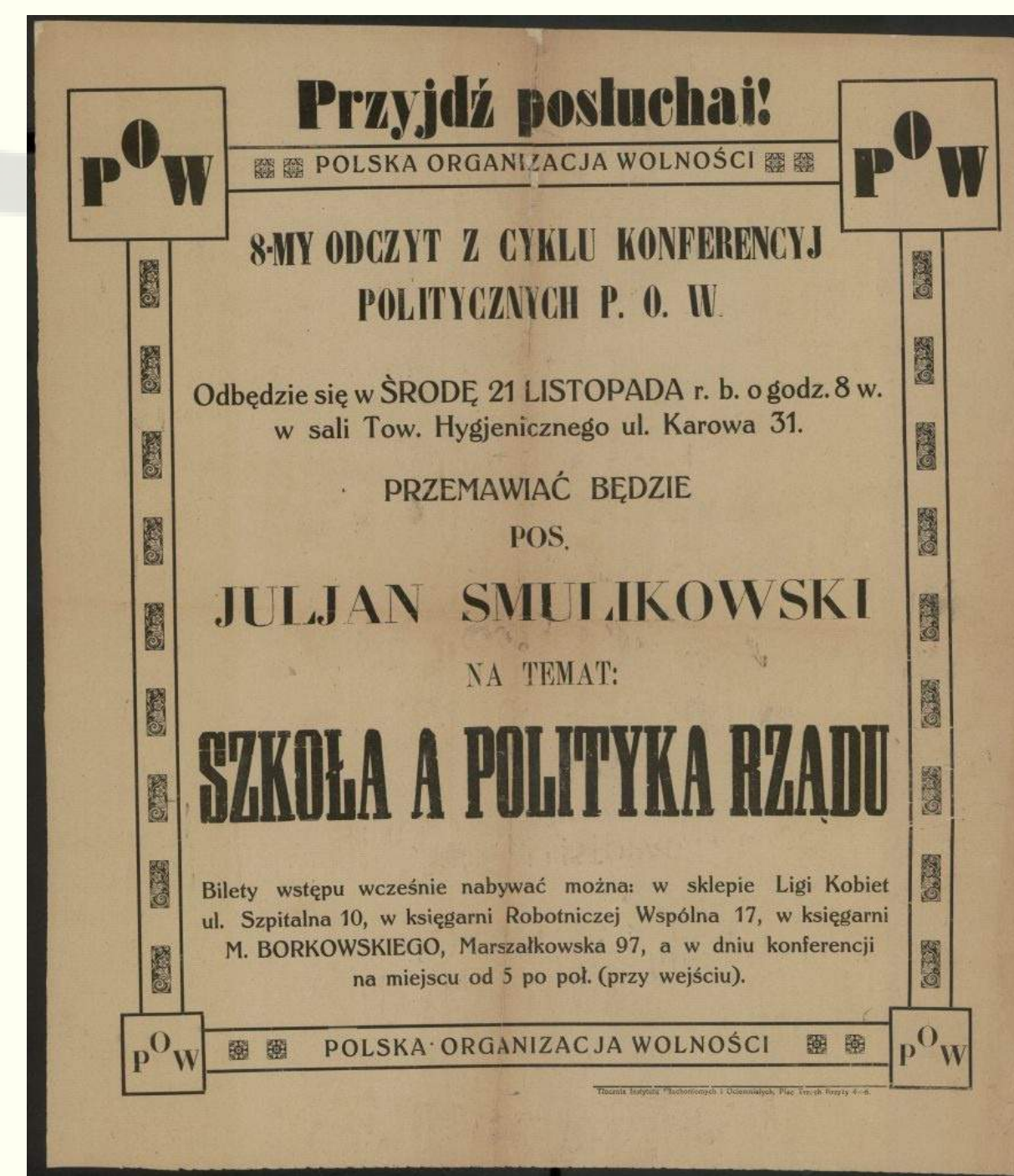
JULIAN SMULIKOWSKI (1880-1934)

Julian Smulikowski (ur. 24 kwietnia 1880 r. we Lwowie, zm. 5 marca 1934 r. w Warszawie) – tak, to nie przypadek! – ten sam patronujący ulicy, przy której znajduje się dziś **siedziba Warszawskiej Uczelni Ekonomicznej i jednocześnie redakcja „Ruchu Pedagogicznego”**, nauczyciel szkoły ludowej, od wczesnej młodości związał się z ruchem ludowym i socjalistycznym, działał we lwowskich organizacjach nauczycielskich, a od początku 1906 r. – w nowym **Krajowym Związku Nauczycielstwa Ludowego**.

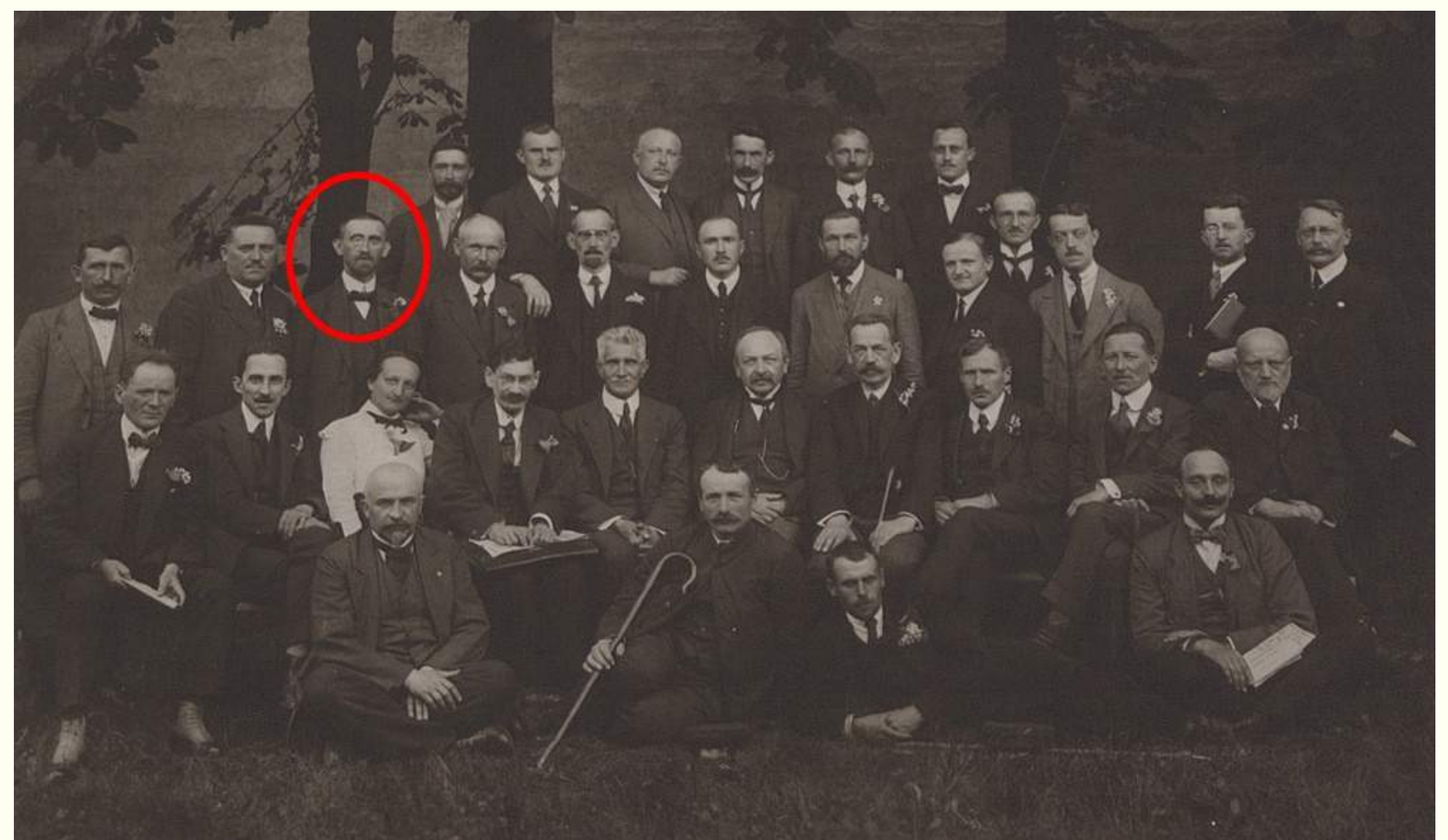
Kilka miesięcy później został wiceprezesem tej organizacji, w której pracował razem ze Stanisławem Nowakiem. Tam prowadził **działalność społeczną i związkową**, powiedzielibyśmy dziś – legalną. Julian Smulikowski miał jednak także drugie oblicze – **rewolucjonisty**, człowieka, który potrafił posługiwać się brownie (popularnym wtedy pistoletem) i skonstruować bombę. A to wszystko za sprawą innego polskiego rewolucjonisty i wizjonera – więźnia carskiego, który w 1901 r. w brawurowy sposób uciekł ze szpitala w Petersburgu. Chodzi oczywiście o **Józefa Piłsudskiego**.

Ścigany przez rosyjską policję polityczną Ochronę, Piłsudski uciekł za granicę – do Krakowa – a tam wsiąkł w środowisko młodej polskiej inteligencji, tworzoną głównie przez nauczycieli. Jednym z jego najbliższych współpracowników i przyjaciół stał się Julian Smulikowski, wkrótce znany pod **konspiracyjnymi pseudonimami „towarzysz Julian” i „Kotwicz”**. Smulikowski pełnił różne funkcje w ramach lwowskiej sekcji PPS-Frakcji Rewolucyjnej, jako bliski współpracownik Józefa Piłsudskiego. Tak bliski, że Smulikowski razem z innymi nauczycielami wziął udział w najstłynniejszej akcji bojowej PPS, czyli **napadzie na pociąg w Bezdanach w 1908 r.** w ramach akcji ekspropriacyjnej.

Smulikowski założył też we Lwowie sekcję **Związku Walki Czynnej**, który w zamyśle Piłsudskiego miał szkolić kadrę oficerską na spodziewaną wojnę z Rosją.

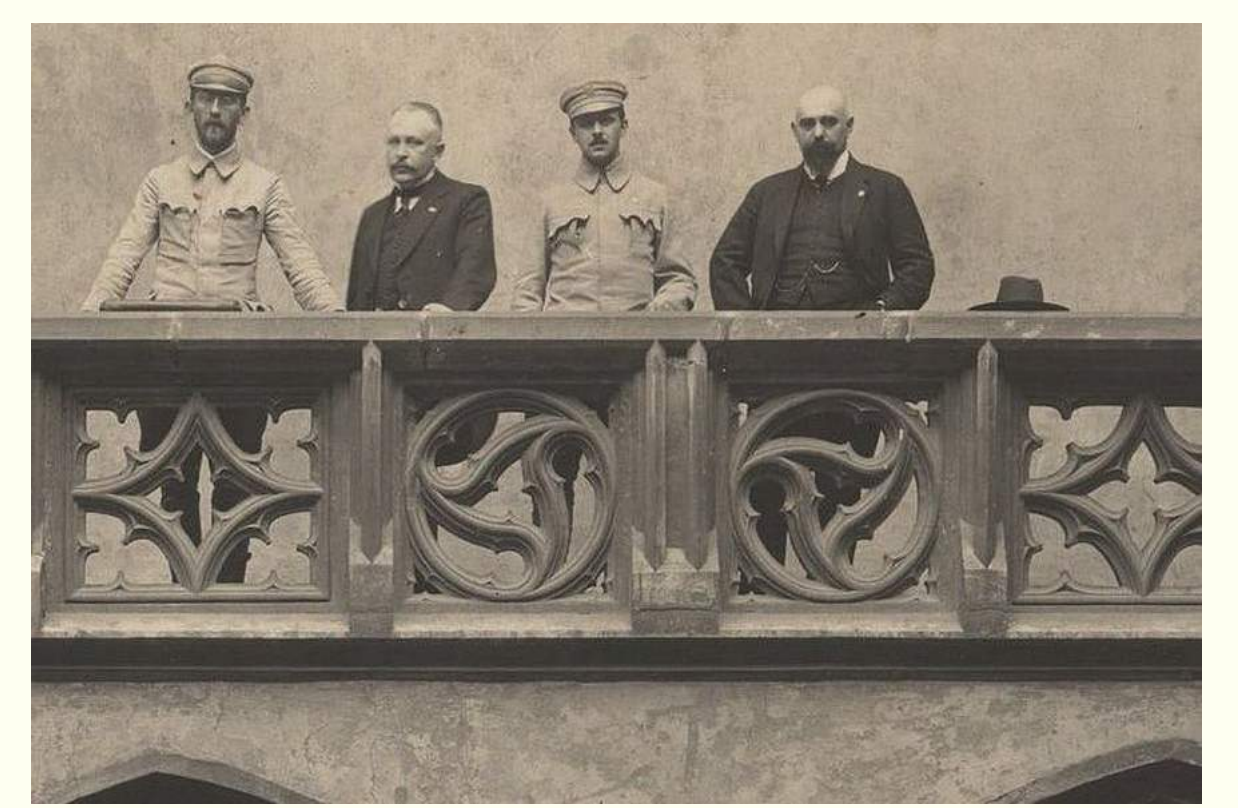
Plakat, źródło: www.glos.pl

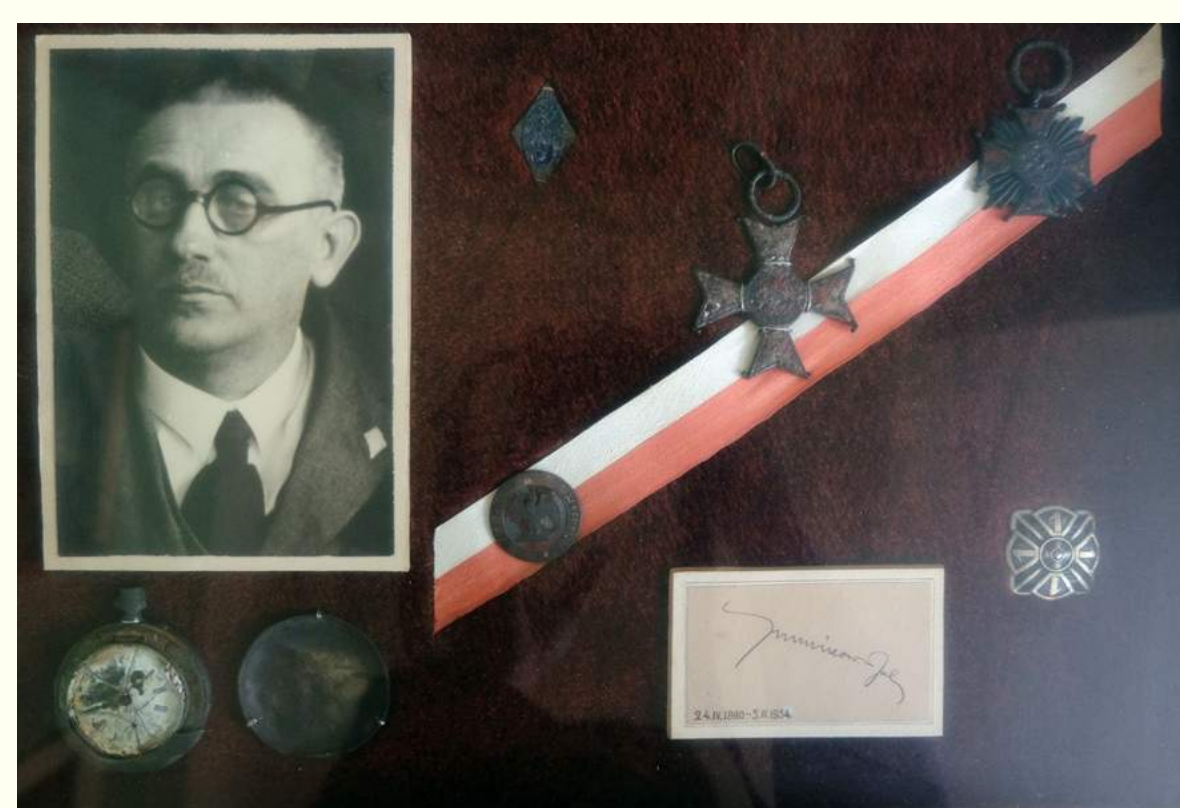
Klub postów PPS w Sejmie Konstytucyjnym (1919/1920). Julian Smulikowski stoi w drugim rzędzie, trzeci od lewej źródło: www.glos.pl

Członkowie Zarządu Głównego ZPNSP (październik 1925 r.). Na zdjęciu są widoczni m.in. Bronisław Chrościcki oraz wiceprezisi Zygmunt Nowicki, Klementyna Statlerówna i Julian Smulikowski, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Od lewej: Julian Smulikowski w mundurze, wśród szefostwa Naczelnego Komitetu Narodowego (czerwiec 1915 r.). Fotografia ze zbiorów Archiwum Narodowego w Krakowie (NKN sygn. 607)

Gablot z odznaczeniami uratowanymi ze zniszczonego podczas powstania domu na ul. Okopowej 55a źródło: www.glos.pl

Julian Smulikowski z synem Adamem, Warszawa, lata 30 XX w., źródło: www.glos.pl

JÓZEF PIŁSUDSKI

1867-1935

Uczestnicy nauczycielskiego kursu społeczno-naukowego Ogniska Krajowego Związku Nauczycielstwa Ludowego we Lwowie z 1913 r. Jednym z wykładowców był Józef Piłsudski (siedzi trzeci od lewej), Julian Smulikowski (siedzi pierwszy od prawej), źródło: www.gtos.pl

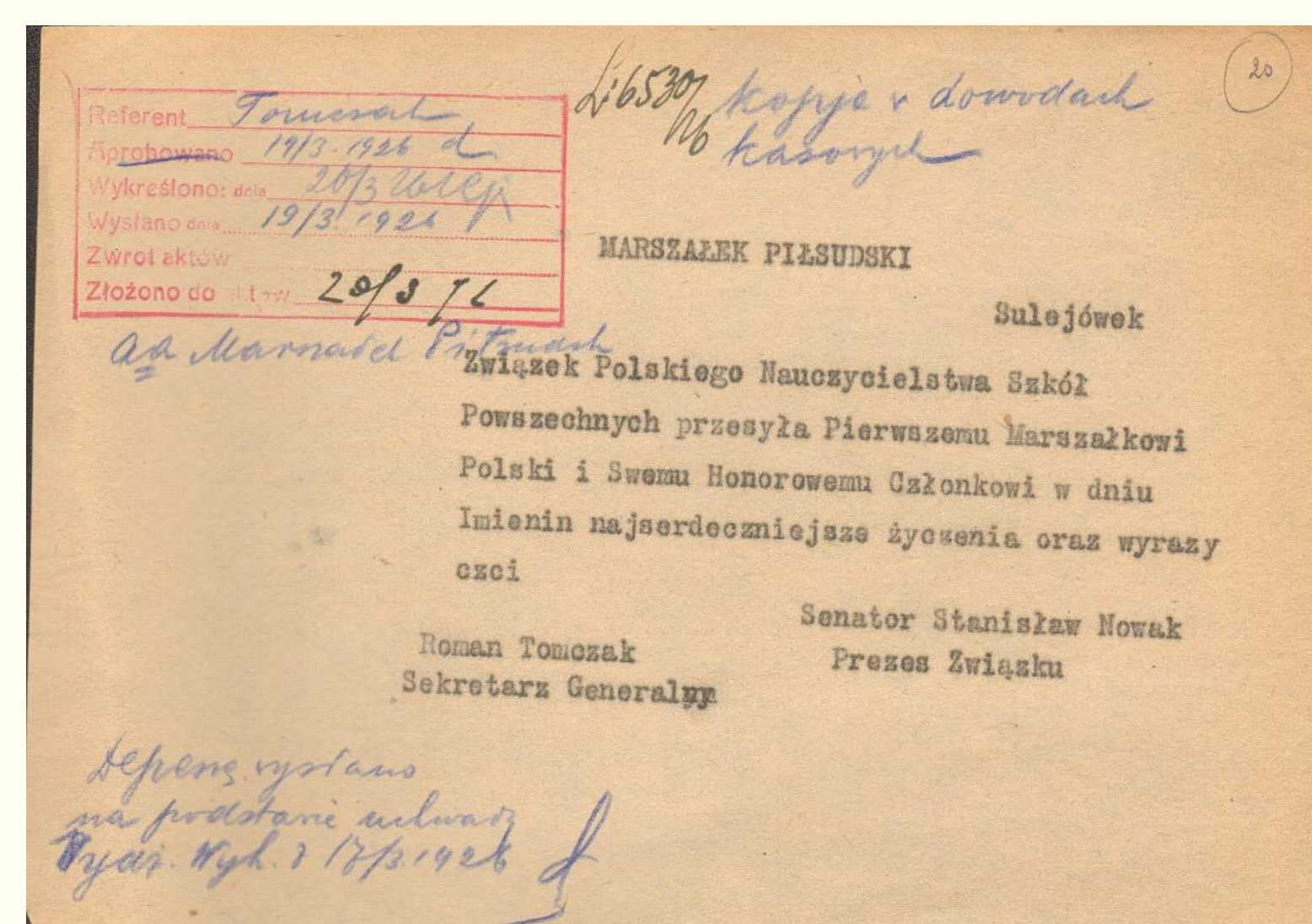
Sam Piłsudski także wciągnął się w **działalność nauczycielską i Krajowego Związku Nauczycielstwa Ludowego**. Przez cały swój pobyt w Galicji wygłaszał wykłady dla nauczycieli, prowadził szkolenia oraz warsztaty. Piłsudski był m.in. wykładowcą na Wakacyjnym Kursie Uniwersyteckim w Zakopanem. Wszystko to miało wpływ na charakter ideowy „Głosu Nauczycielstwa Ludowego” i „Ruchu Pedagogicznego”. W takim właśnie środowisku i w takich nastrojach narodził się w 1912 r. „Ruch Pedagogiczny”.

Moment, kiedy podjęto uchwałę o powołaniu Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego (dziś Akademia Wychowania Fizycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego). Wśród osób biorących udział w tym posiedzeniu był Julian Smulikowski, siedzący w centrum obok Józefa Piłsudskiego po prawej stronie, źródło: glos.pl

Józef Piłsudski z córkami, źródło: <https://www.pilsudski.org>

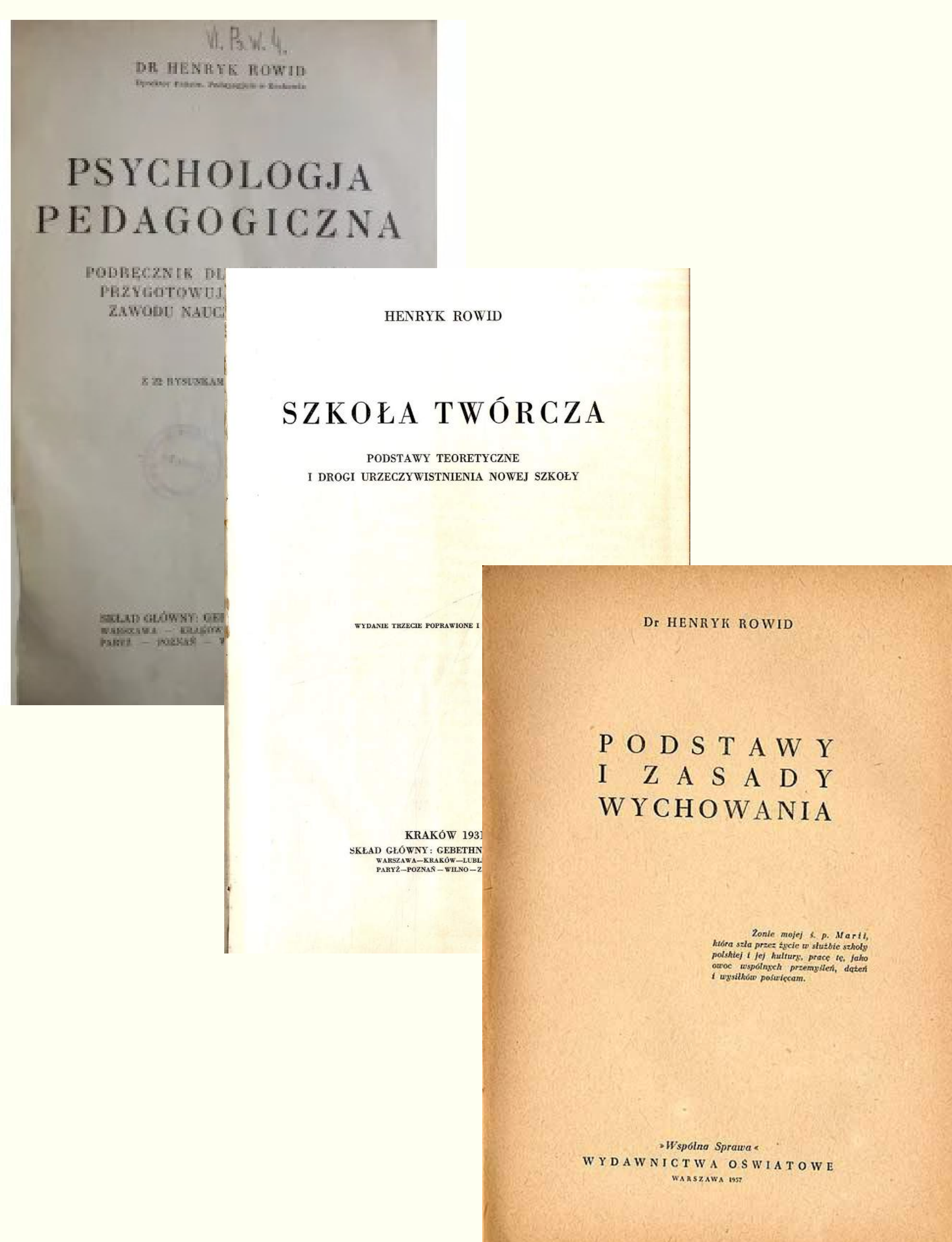
Depesza z życzeniami dla Marszałka z okazji imienin od przywódców ZNP, źródło: glos.pl

Henryk Rowid, źródło: znp.uj.edu.pl

HENRYK ROWID, (NAFTALI HERZ KANAREK) (1877-1944)

Henryk Kanarek, właśc. Naftali Herz Kanarek (ur. 12 listopada 1877 r. w Rzeszowie, zm. 31 sierpnia 1944 r. w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau), używający od 1918 r. nazwiska **Rowid** – absolwent seminarium nauczycielskiego w Rzeszowie i nauczyciel szkół ludowych w Rawie Ruskiej i Tarnowie. Na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego uzyskał w 1911 r. stopień naukowy doktora filozofii, studiował także psychologię i pedagogikę na Uniwersytecie w Lipsku, oraz na uczelniach w Austrii, Niemczech, Francji i Szwajcarii. Poznawał tam wyniki badań prowadzonych przez europejskie i światowe instytuty pedagogiczne, metody kształcenia nauczycieli czy też sposób funkcjonowania systemów oświatowych i szkół eksperymentalnych. **Rowid był także autorem ważnych prac dla polskiej pedagogiki** – *Psychologii pedagogicznej* (1923 r.), *Szkoły twórczej* (1926 r.) oraz *Podstaw i zasad wychowania* (wydanych w 1946 r., już po śmierci autora).

Książki autorstwa H. Rowida, od lewej: Psychologia pedagogiczna, Szkoła twórcza, Podstawy i zasady wychowania.

Jako **działacz Krajowego Związku Nauczycielstwa Ludowego w Galicji**, Rowid opowiadał się za przeprowadzeniem reformy szkolnictwa ludowego oraz fundamentalnych zmian w kształceniu nauczycieli. Władze Związku powierzyły mu **zadanie organizacji Sekcji Pedagogicznej**, której zadaniem było rozpowszechnianie wiedzy z zakresu psychologii dziecięcej oraz pedagogiki eksperymentalnej.

Jako wybitny pedagog i znawca pedagogiki europejskiej od 1912 r. **Rowid pełnił funkcję redaktora naczelnego „Ruchu Pedagogicznego” aż do 1933 r.**, gdy zastąpiła go inna ikona i twórczyni polskiej pedagogiki specjalnej – **Maria Grzegorzewska**.

Jak wielu Polaków pochodzenia żydowskiego **Rowid został aresztowany przez gestapo** i osadzony w nazistowskim obozie koncentracyjnym w Płaszowie pod Krakowem, do którego trafili Żydzi z krakowskiego getta. W sierpniu 1944 r. naziści niemieccy rozpoczęli likwidację obozów koncentracyjnych, **więźniowie, a wśród nich twórca „Ruchu Pedagogicznego”, zostali zamordowani w obozie Auschwitz-Birkenau**.

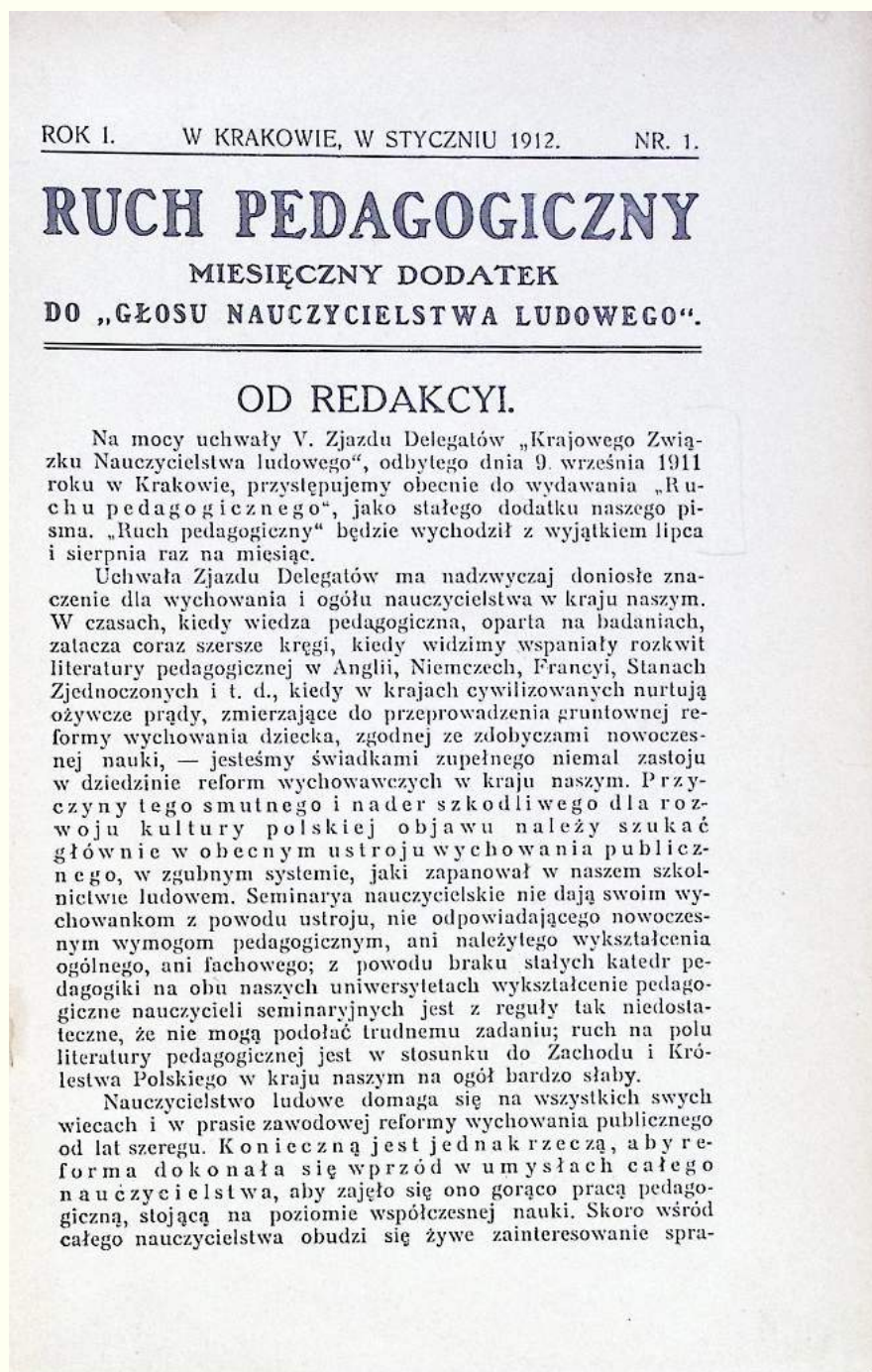

Plakietka „Za zasługi dla Oświaty”

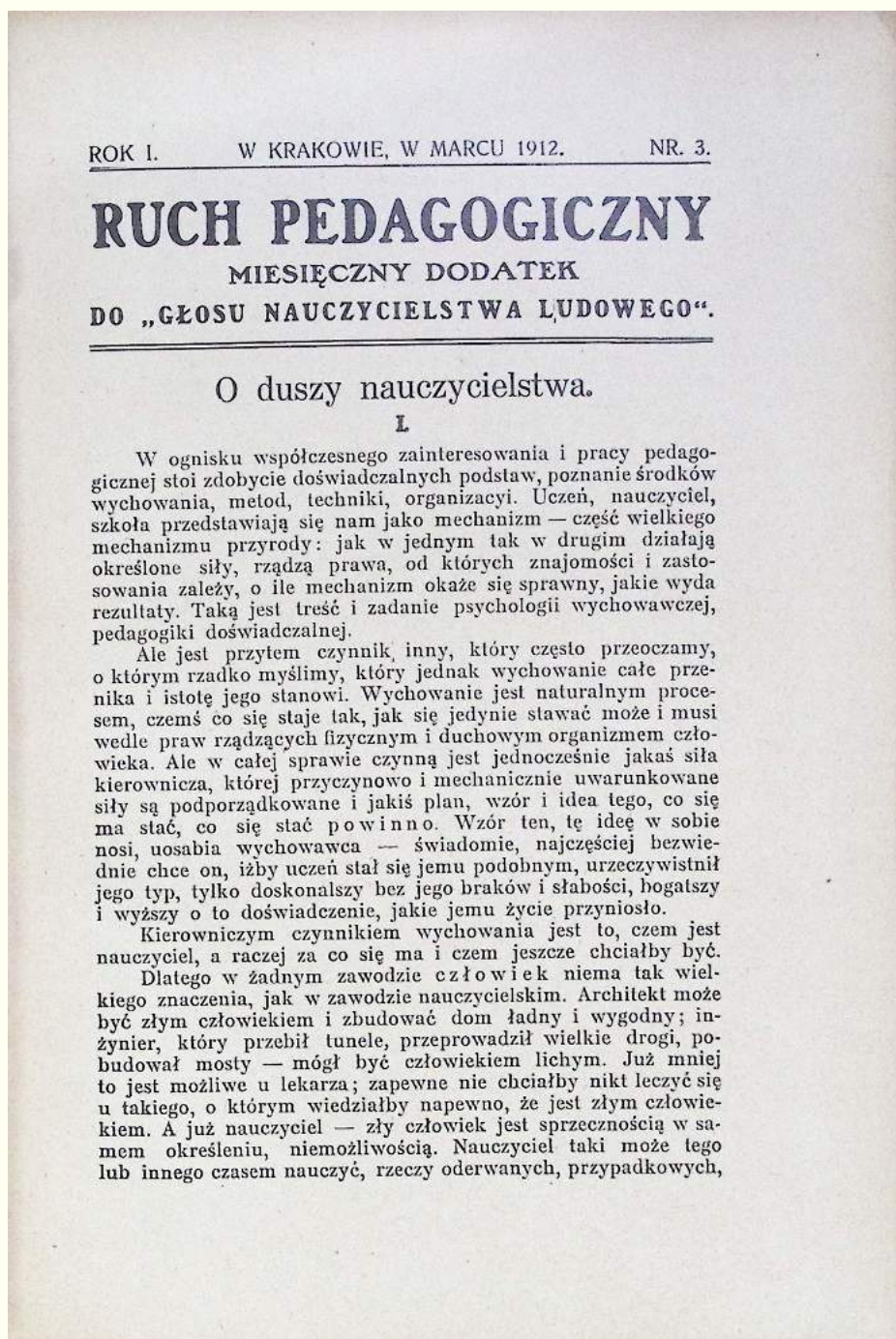
I. RUCH PEDAGOGICZNY – 1912

W styczniu 1912 r. ukazuje się pierwszy numer „Ruchu Pedagogicznego”. Jest to wówczas miesięczny dodatek do „Głosu Nauczycielstwa Ludowego” – jak głosi winieta redakcyjna numeru. Dodatek ukazywał się co miesiąc, z wakacyjną przerwą w lipcu i sierpniu. Pismo pomyślane było jako **sposób upowszechnienia nowoczesnych zdobyczy europejskiej i światowej pedagogiki wśród nauczycieli Galicji**. W otwierającym pierwszy numer tekście, autorstwa prawdopodobnie samego Henryka Rowida, jako redaktora naczelnego, a podpisanym „Redakcja”, można przeczytać:

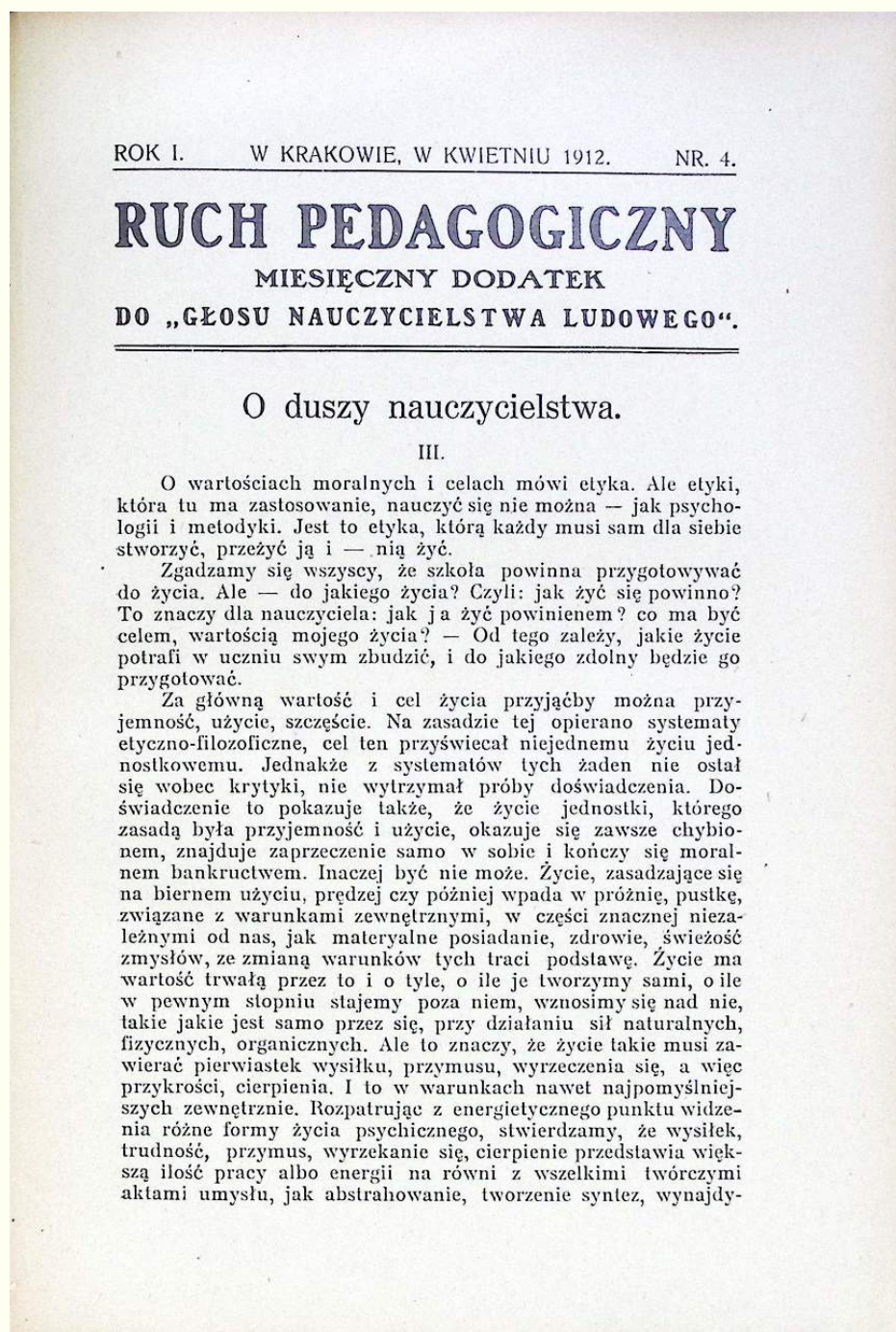
W czasach, kiedy wiedza pedagogiczna, oparta na badaniach, zatacza coraz szersze kręgi, kiedy widzimy wspaniały rozkwit literatury pedagogicznej w Anglii, Niemczech Francji, Stanach Zjednoczonych itp., kiedy w krajach cywilizowanych nurtują ożywcze prądy, zmierzające do przeprowadzenia gruntownej reformy wychowania dziecka, zgodnej ze zdobyczami nowoczesnej nauki – jesteśmy świadkami zupełnego niemal zastoju w dziedzinie reform wychowawczych w kraju naszym.

Strona z numeru 1 „Ruchu Pedagogicznego” z 1912 r.

Strona z numeru 3 „Ruchu Pedagogicznego” z 1912 r.

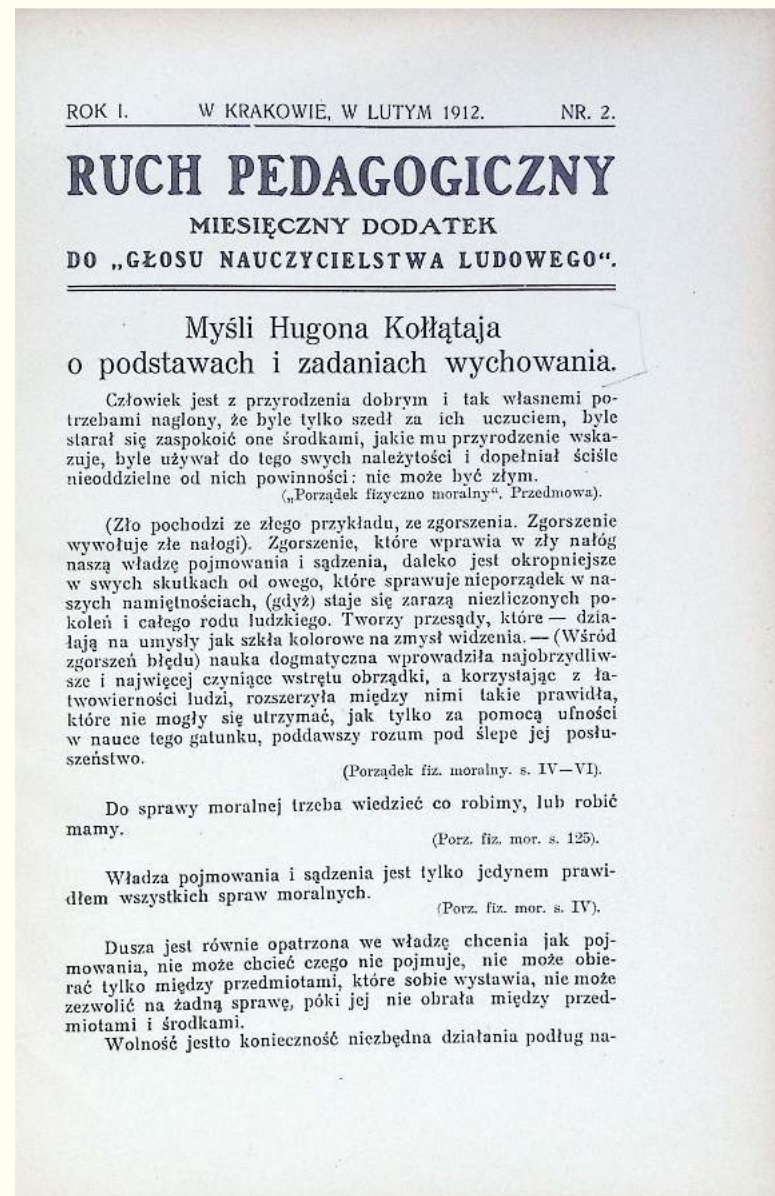

Strona z numeru 4 „Ruchu Pedagogicznego” z 1912 r.

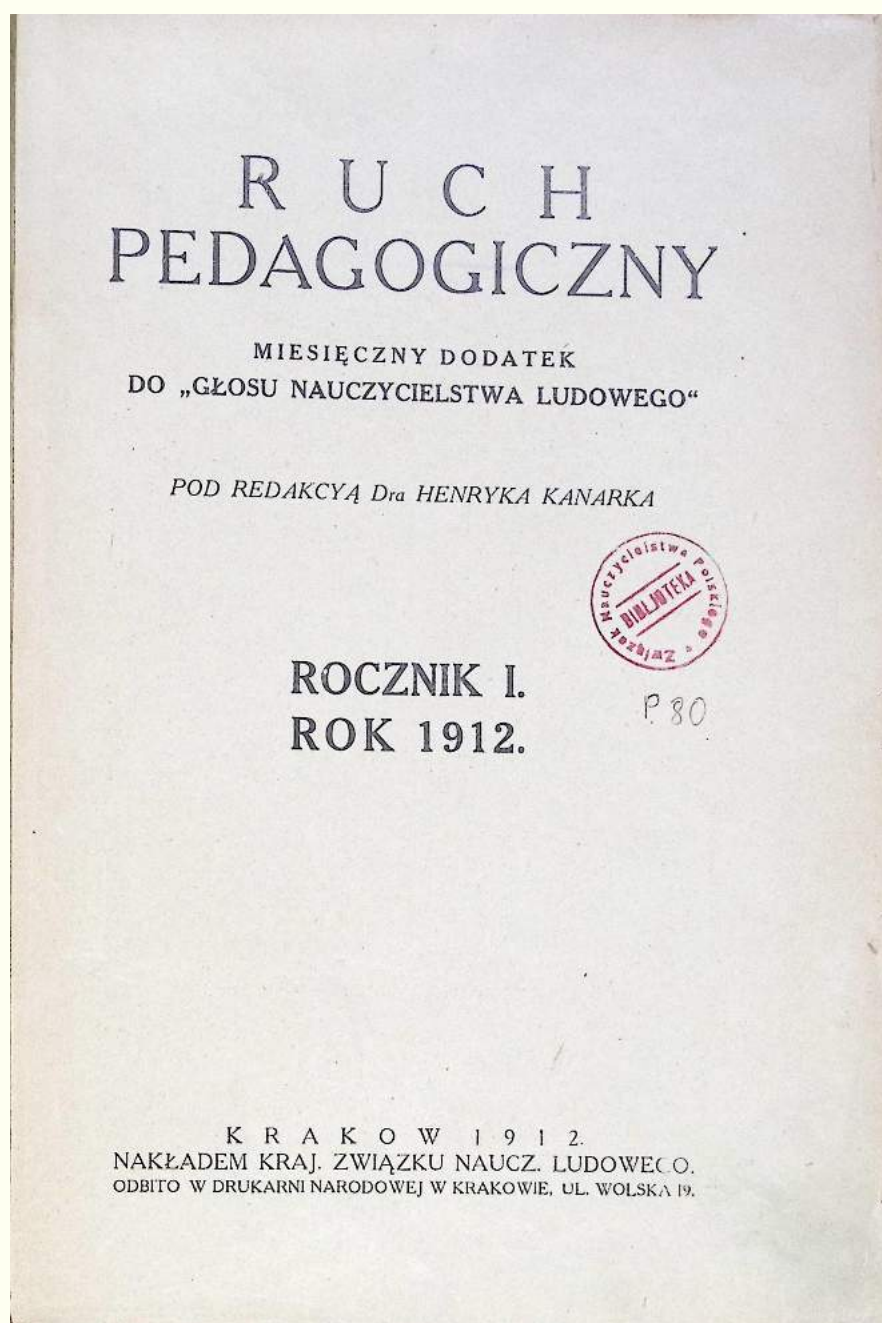
[Od Redakcyi, s. 1.]

Ruch na polu literatury pedagogicznej jest w stosunku do Zachodu i Królestwa Polskiego w kraju naszym na ogół bardzo słaby (s. 1) – zauważył redaktor naczelny. Jego zdaniem nie należy jednak popadać w apatię, bo reforma może się dokonać najpierw w umysłach całego nauczycielstwa.

Henryk Rowid liczył na to, że właśnie pobudzenie zainteresowania nowoczesnymi prądami pedagogiki wśród galicyjskich nauczycieli sprawi, że władze szkolne po prostu będą musiały doprowadzić do reformy kształcenia nauczycieli. Wzywał więc nauczycieli do *poważnego samokształcenia się oraz do pracy samodzielnej, mającej na celu poznanie natury dziecka polskiego tak pod względem fizycznym jak i psychicznym* (s. 1).

Strona z numeru 2 „Ruchu Pedagogicznego” z 1912 r.

Strona tytułowa „Ruchu Pedagogicznego” z 1912 r.

W „Ruchu Pedagogicznym” Henryk Rowid widział zwłaszcza *towarzysza i doradcę nauczycielstwa*. Jak wyjaśniono (s. 1):

Za pomocą wydawnictwa tego pragniemy zaznajomić jak najszersze sfery nauczycielstwa z nowoczesnym ruchem pedagogicznym, z głęboką zmianą, jaka się dokonywa w wychowaniu dziecka na Zachodzie i w Królestwie Polskim. W piśmie naszym umieszczać będziemy artykuły z zakresu pedagogiki, pedagogiki eksperymentalnej i psychologii dziecka, prace treści historycznej ze szczególnym uwzględnieniem dziejów wychowania w Polsce, informacje o ruchu na polu nowoczesnego wychowania za granicą i u nas jako też bibliografię czasopism i dzieł pedagogicznych.

W osiągnięciu tak szczytnego celu miało pomóc zaangażowanie w prace pisma wybitnych specjalistów oraz współpraca z pedagogami z Królestwa Polskiego.

II. RUCH PEDAGOGICZNY – 1912

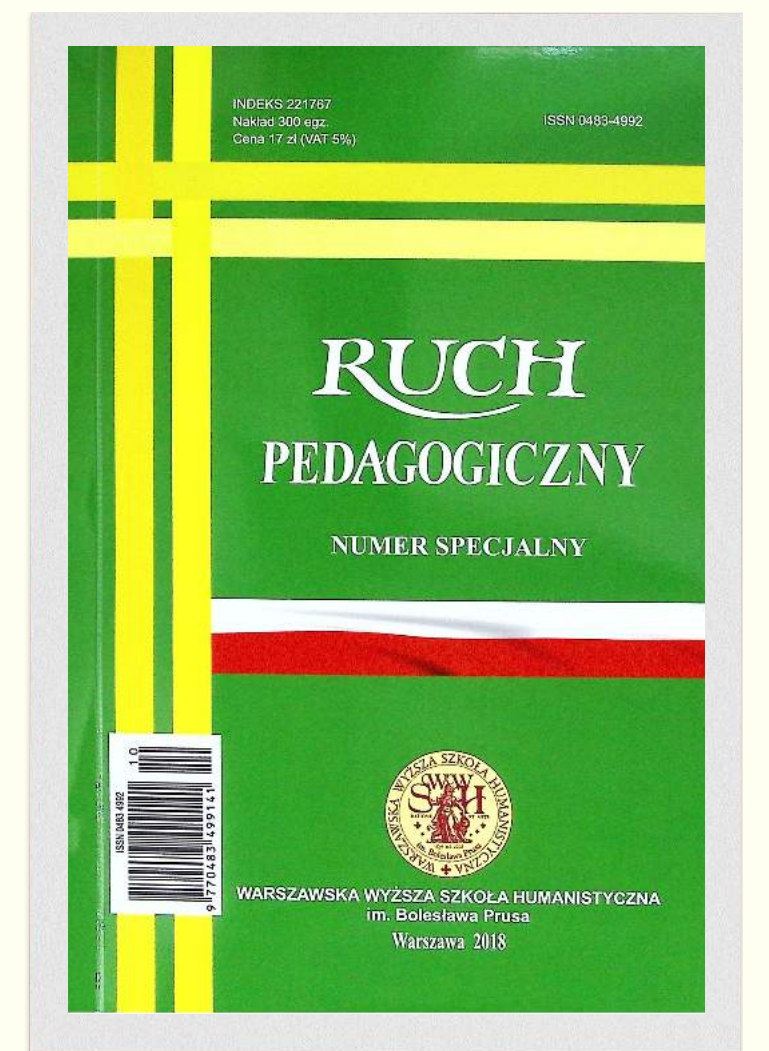
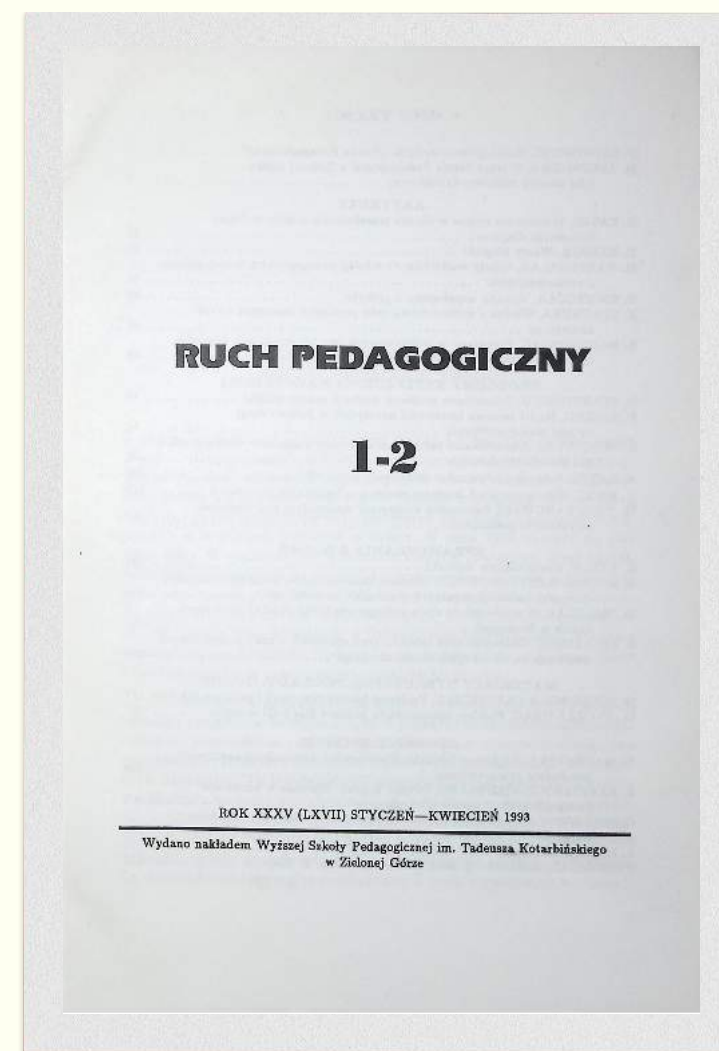
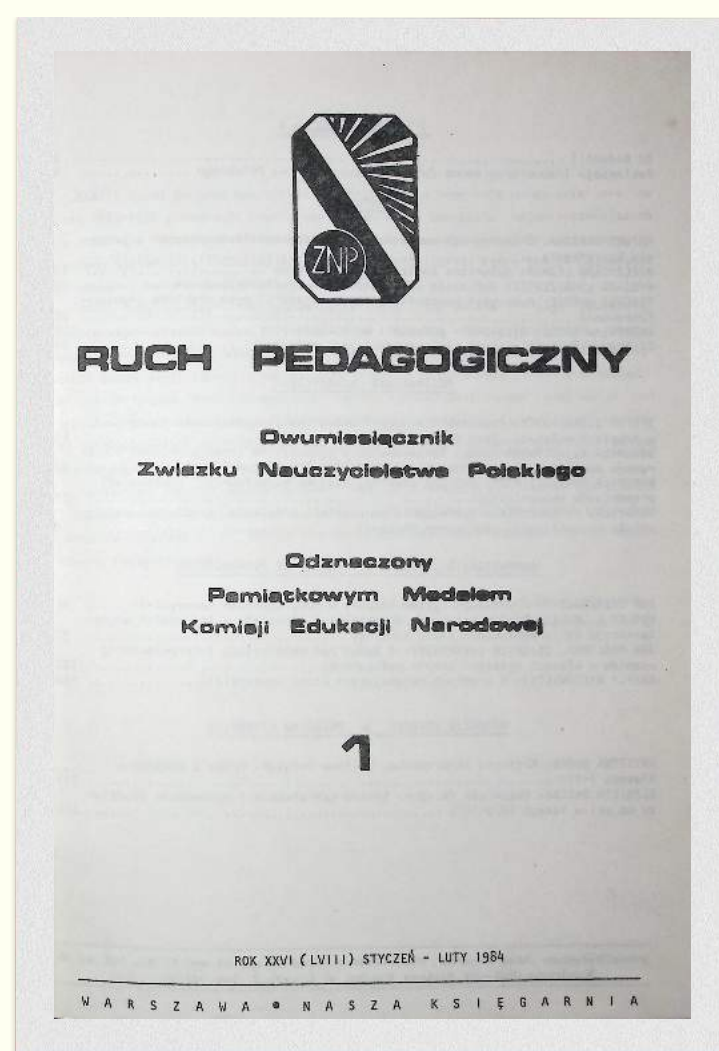
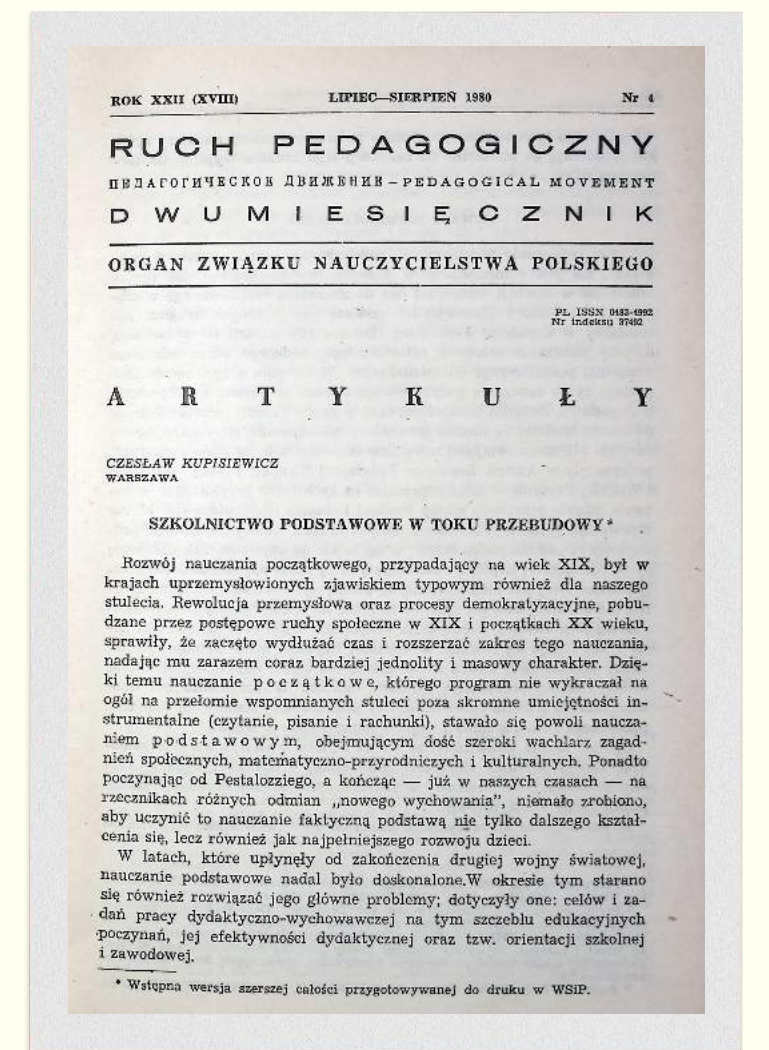
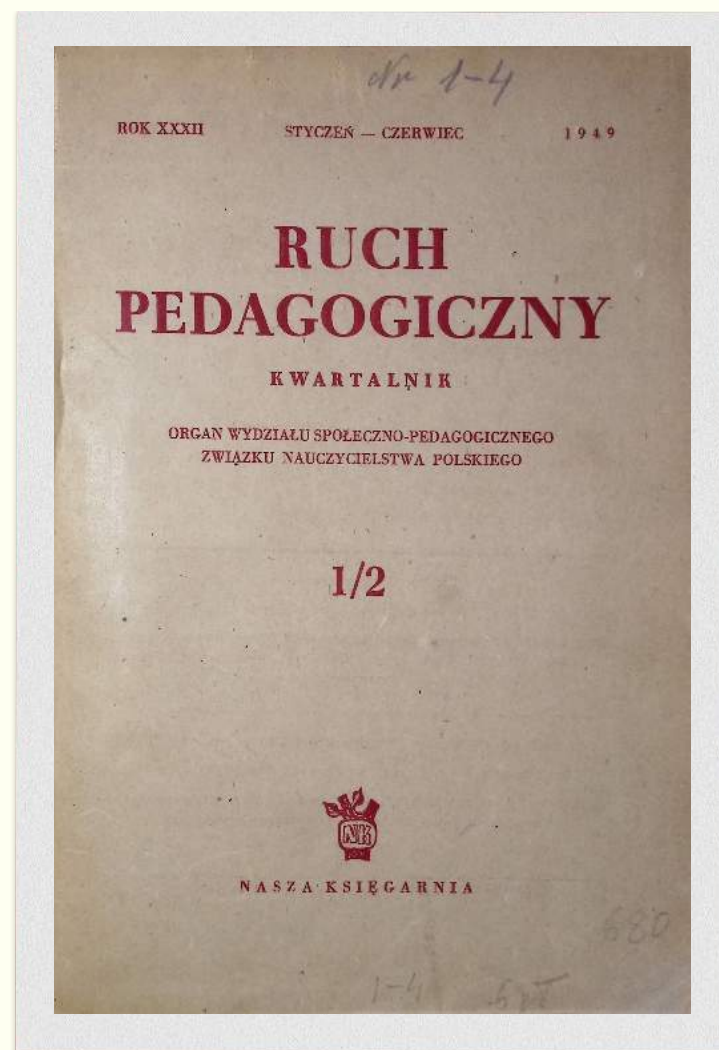
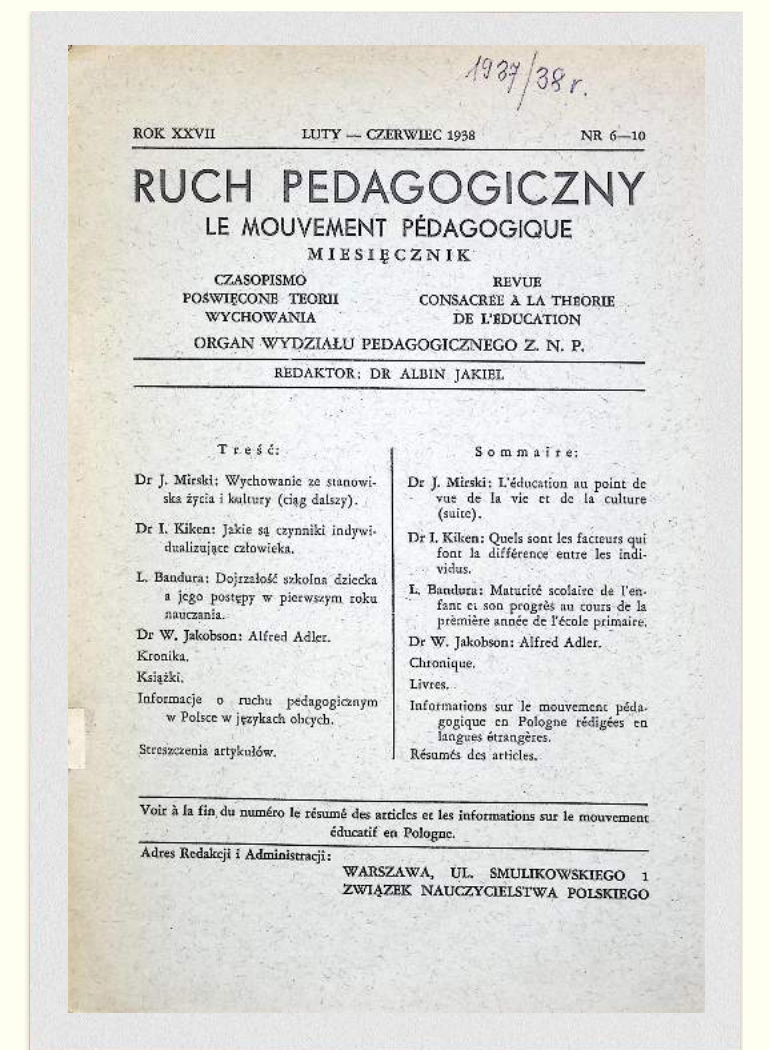
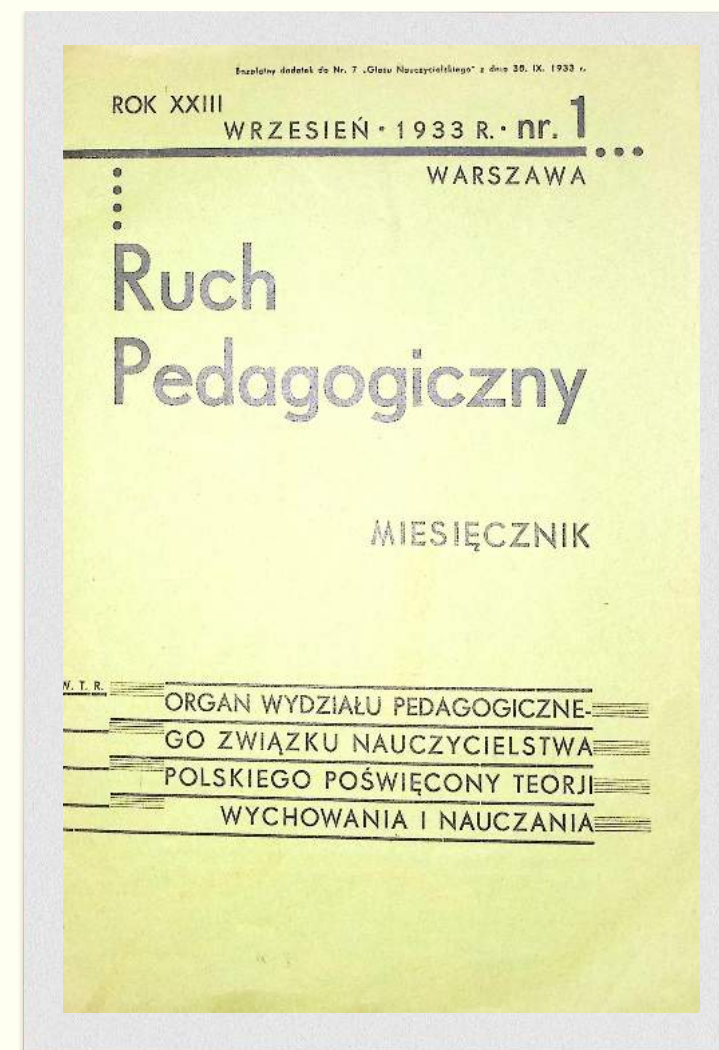
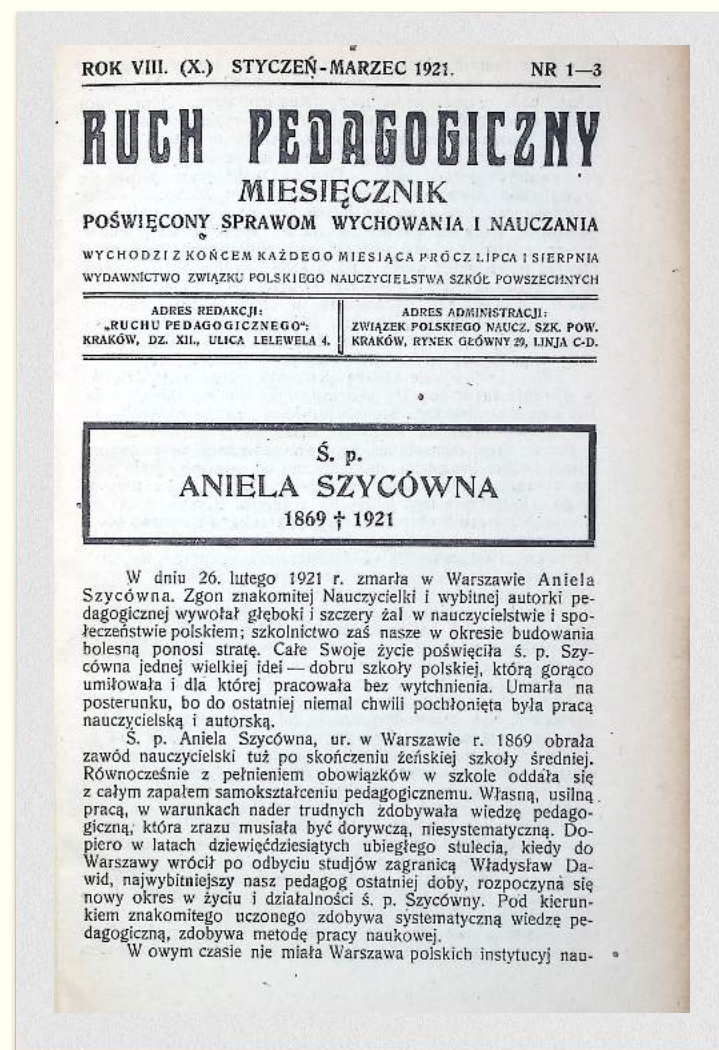
Walka o gruntowne wykształcenie dla nauczycieli była przejawem patriotyzmu, zmierzała bowiem do wzmocnienia polskiego społeczeństwa.

Wspólnymi siłami dążyć będziemy do rozbudzenia silnego ruchu pedagogicznego wśród nauczycielstwa polskiego, albowiem od twórczej pracy całego nauczycielstwa zależy przyszłość racjonalnej pedagogiki narodowej, opartej na podstawach naukowych, na głębokiej znajomości fizycznej i duchowej natury polskiego dziecka (s. 2),

podsumował Rowid.

W pierwszym numerze „Ruchu Pedagogicznego” Rowid (1912 r.) opublikował tekst swojego autorstwa pt. *W sprawie zakładania „kółek pedagogicznych” w „Ognisku nauczycielskim”*. Dotyczył on inicjatywy Związku, polegającej na zakładaniu przez podstawowe ogniwa tej organizacji *sekcji badań nad dziećmi*. Chodziło o **upowszechnienie wśród nauczycieli samokształcenia i samodoskonalenia w oparciu o najnowsze osiągnięcia pedagogiki** – czyli o wdrożenie w życie tego wszystkiego, o co „Ruch Pedagogiczny” apelował we wstępniaku.

Ogniska miały zająć się zakładaniem bibliotek pedagogicznych, czytelników czasopism, a także prowadzić wykazy publikacji interesujących dla nauczycieli czy organizować odczyty specjalistów – czyli de facto prowadzić coś, co dziś nazwalibyśmy studiami podyplomowymi. W takich biblioteczkach na pewno znalazło się miejsce także dla innego tekstu Henryka Rowida z pierwszego numeru „Ruchu Pedagogicznego” – opracowania pt. *Rzut oka na rozwój pedologii za granicą i w Polsce* (1912 r.); pedologią określano wówczas naukę o dziecku.

Okładki czasopisma „Ruch Pedagogiczny”, od lewej z roku: 1921, 1933, 1938, 1949, 1964, 1980, 1984, 1993, 2018 (numer specjalny)

Najnowsze osiągnięcia psychologii dziecięcej zostały zaprezentowane w artykule pt. *O „metrycznej skali inteligencji” Alfreda Binet’a*, dotyczącym wyników badań francuskich uczonych na temat inteligencji dzieci chodzących do szkoły. Niestety, nie znamy jego autora, który podpisał się jedynie inicjałami – Dr. E.W. (1912 r.).

JAN WŁADYSŁAW DAWID (1859-1914) I JADWIGA SZCZAWIŃSKA-DAWIDOWA (1864-1910)

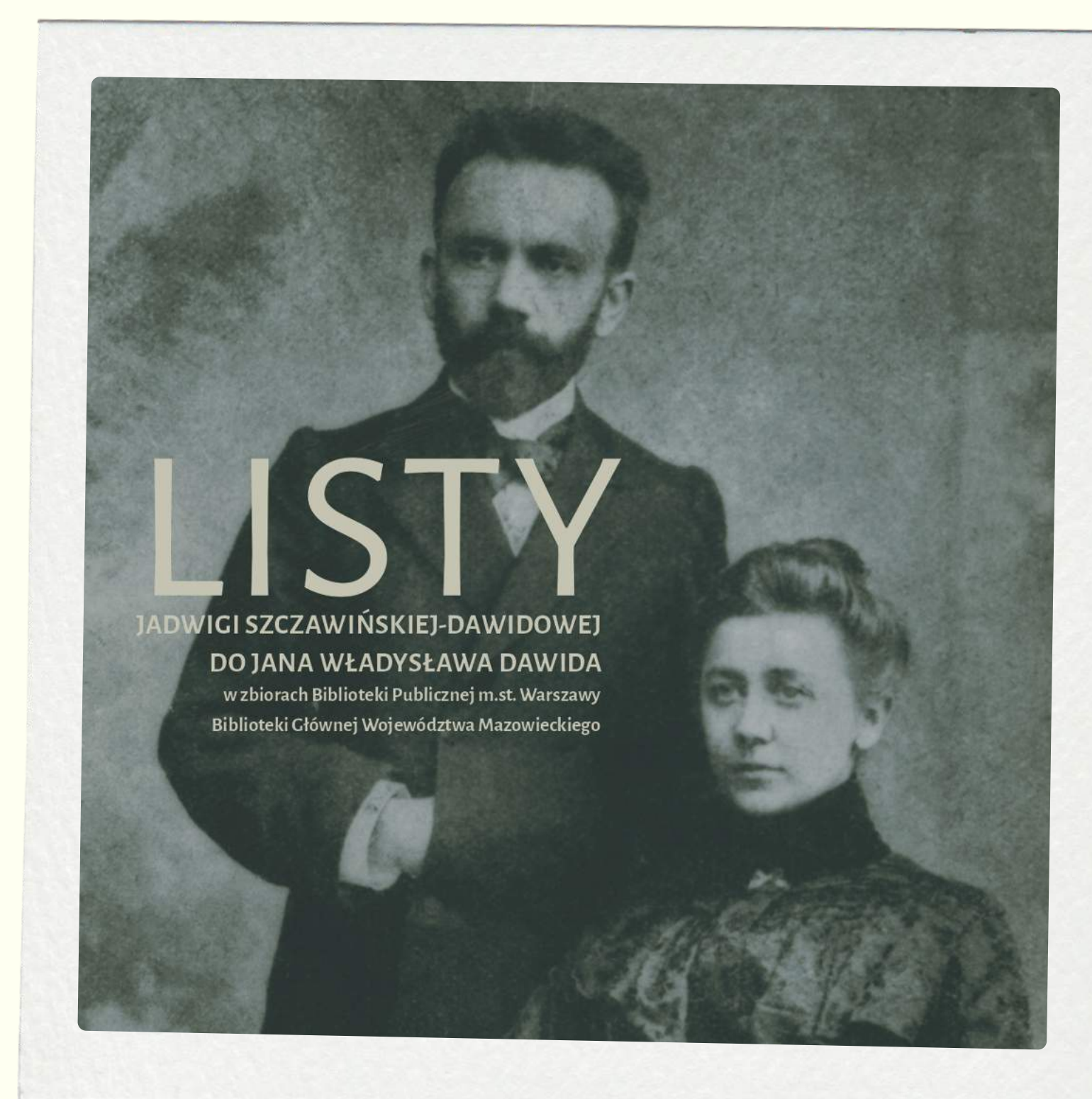
Jan Władysław Dawid. Wydawnictwo Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie [w:] Listy Jadwigi Szczawińskiej-Dawidowej do Jana Władysława Dawida w zbiorach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego, red. Justyna Myszowska, Warszawa 2017, s. 11.

Jan Paweł Władysław Dawid (ur. 26 czerwca 1859 r. w Lublinie, zm. 9 lutego 1914 r. w Warszawie) – polski pedagog, psycholog, **pionier psychologii wychowawczej i pedagogiki eksperymentalnej**, po ukończeniu gimnazjum lubelskiego wstąpił na wydział prawny Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, studiował w Lipsku i Halle psychologię i pedagogikę pod kierunkiem W. Wundta i H. Ebbinghaus.

Jadwiga Szczawińska-Dawidowa. „Niepodległość” 1932, t. 6, z. 2, s. 176, [w:] Listy Jadwigi Szczawińskiej-Dawidowej do Jana Władysława Dawida w zbiorach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego, red. Justyna Myszowska, Warszawa 2017, s. 4.

W 1889 r. ożenił się z działaczką oświatową **Jadwigą Szczawińską** (ur. 1 października 1864 r. w Warszawie, zm. samobójczą śmiercią 26 lutego 1910 r. w Górze Kalwarii), **aktywistką edukacyjną, organizatorką tajnych kursów samokształceniowych oraz Uniwersytetu Latającego**. Jadwiga angażowała się w walkę o prawa kobiet, organizowała kursy, propagowała czytelnictwo oraz prowadziła aktywną działalność publicystyczną m.in. w „Przeglądzie Pedagogicznym” i „Przeglądzie Społecznym”, przekształconymi później w tygodnik „Społeczeństwo”. Wspólnie z mężem redagowała również „Głos”.

Okładka książki Listy Jadwigi Szczawińskiej-Dawidowej do Jana Władysława Dawida w zbiorach Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego, red. Justyna Myszowska, Warszawa 2017.

Jan Paweł Władysław Dawid, źródło: Archiwum Ilustracji WN PWN

Pod wpływem żony Jan Władysław Dawid przeszedł stopniowy zwrot w kierunku radykalizmu społecznego i politycznego. Z grupą postępowych działaczy zorganizowali **tajną Czytelnię Naukową, dostępną dla uczestniczek Uniwersytetu Latającego**. W ramach tych działań Dawid prowadził wykłady z psychologii i pedagogiki. Dawid i jego współtowarzysze kontestowali moralność mieszczańską opartą na idei „człowieka solidnego, przyzwoitego”, krytykowali etykę katolicką oraz sam Kościół katolicki. Byli grupą ateistów i antyklerykałów, choć Dawid doceniał funkcję religijnej motywacji w postępowaniu etycznym.

W 1912 r. Dawid nawiązał współpracę z „Ruchem Pedagogicznym”, w pierwszym numerze możemy przeczytać jego tekst pt. *O duchu pedagogiki doświadczałnej*. Pedagog był wówczas po dramatycznych osobistych przejściach – najpierw skazany przez władze carskie na zesłanie, później przeżywał ciężką chorobę swojej ukochanej żony, aż wreszcie jej samobójczą śmierć w 1910 r. W tekście *O duchu pedagogiki doświadczałnej* Dawid (1912 r.) **wyjaśnił m.in. różnice między psychologią dziecięcą a pedagogiką** – to, na ile pedagogika może czerpać z psychologii i gdzie są granice tego rodzaju „fuzji”.

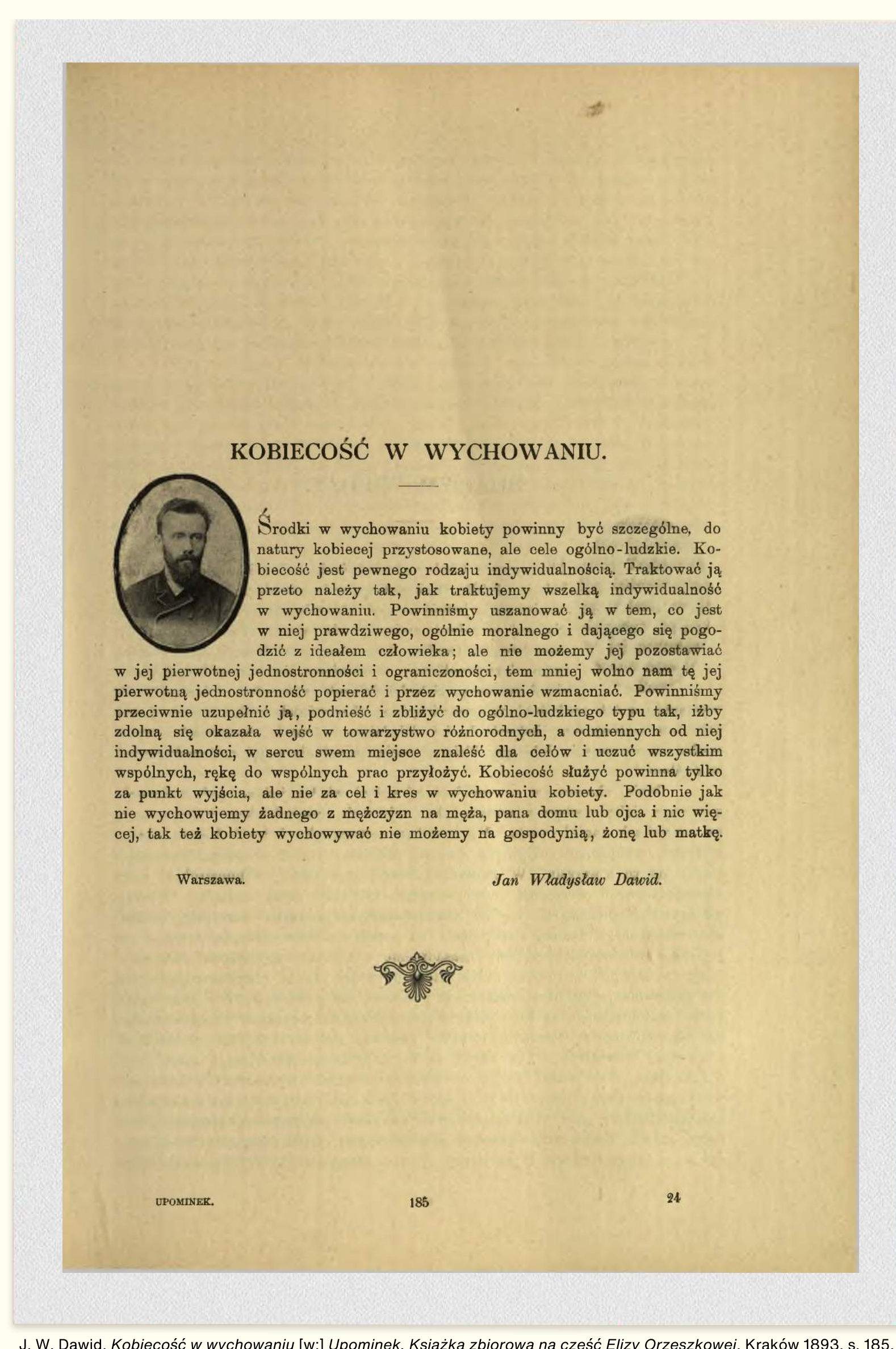
O DUSZY NAUCZYCIELSTWA

WEDŁUG J. W. DAWIDA

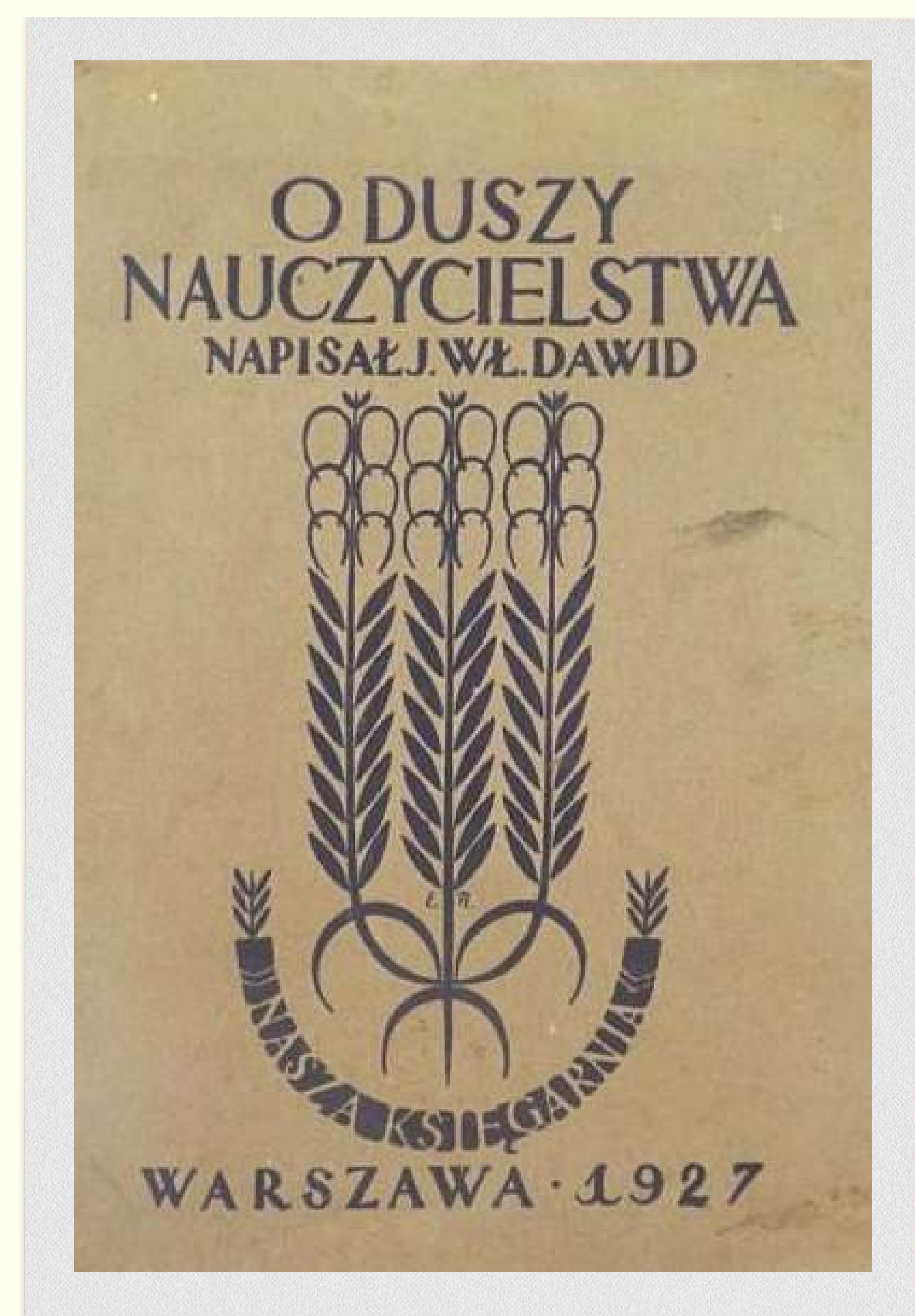
Psychologia zaczynała wówczas częściej posługiwać się eksperymentem i badać takie aspekty ludzkich możliwości jak: pamięć, uwaga, myślenie, wola, uczucia co z kolei otwierało nowe możliwości przed pedagogiką, a właściwie przed jej nową dziedziną – **pedagogiką eksperymentalną** i jej etycznym wymiarem. To było inspiracją do powstania jednego z najciekawszych tekstów Dawida dla „Ruchu Pedagogicznego” pt. *O duszy nauczycielstwa*, w którym autor wyjaśnia, **jak ważną rolę w edukacji odgrywa nauczyciel i jego postawa**. Jak pisał:

w żadnym zawodzie człowiek nie ma tak wielkiego znaczenia, jak w zawodzie nauczycielskim. [...] Architekt może być złym człowiekiem i zbudować dom ładny i wygodny; inżynier, który przebił tunele, przeprowadził wielkie drogi, pobudował mosty – mógł być człowiekiem lichym. [...] A już nauczyciel – zły człowiek jest sprzecznością w samym określeniu, niemożliwością (Dawid, 1912 r., s. 49.).

Dawid zwrócił uwagę na to, jak ważne jest, by nauczyciel potrafił wczuć się w sytuację innego człowieka, by był wrażliwy na krzywdę innych, empatyczny, bo *istotą nauczycielskiego powołania jest miłość dusz ludzkich*.

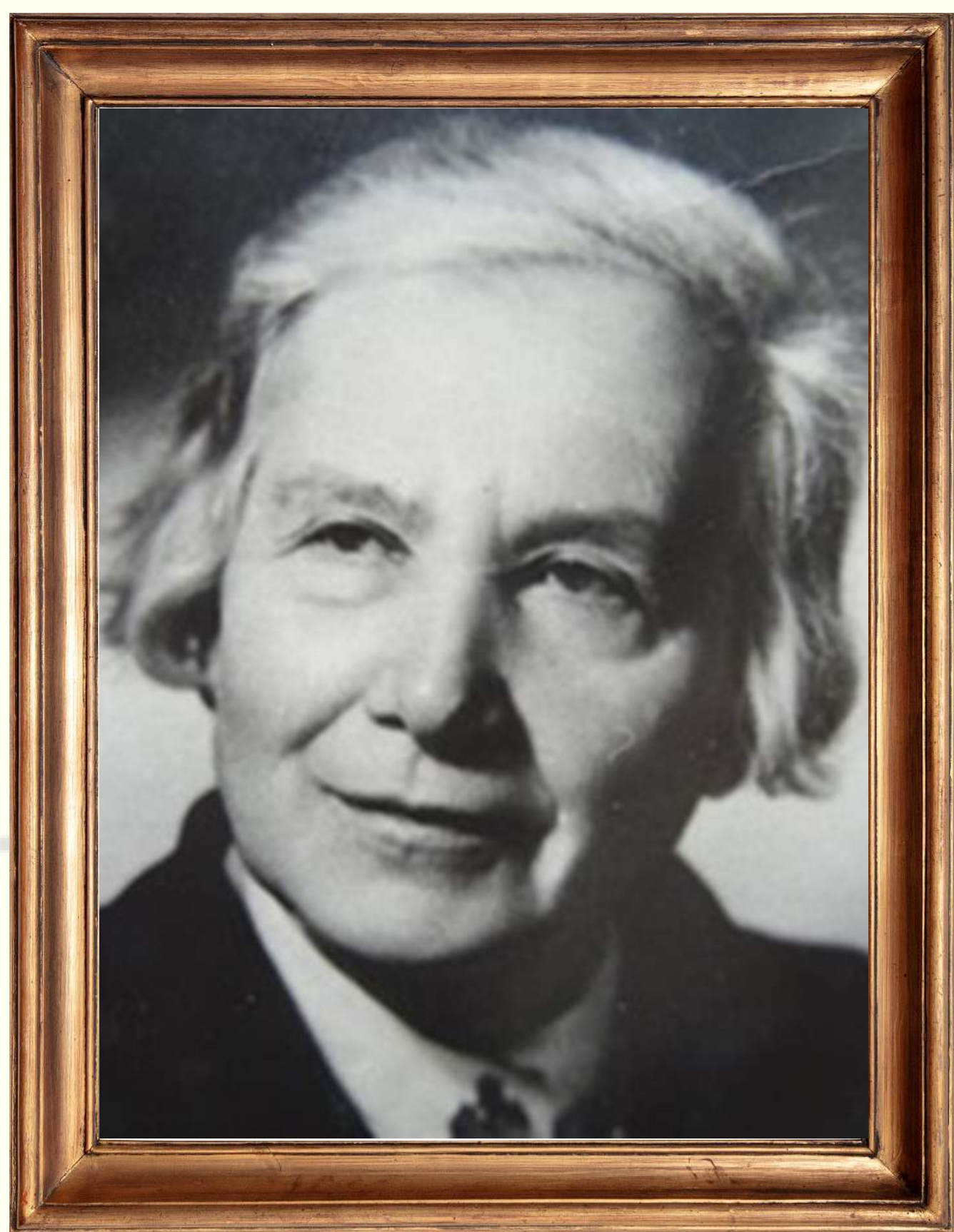

J. W. Dawid, *Kobiecość w wychowaniu* [w:] *Upominek. Książka zbiorowa na cześć Elżby Orzeszkowej*, Kraków 1893, s. 185.

Wydanie *O duszy nauczycielstwa* z 1927 r.

To właśnie **powołanie** – zdaniem Dawida – **pcha nauczyciela do samorozwoju, podnoszenia własnych kompetencji**, zdobywania wiedzy, a co najważniejsze, do przekazywania innym tego, czego sam się nauczył. Empatyczny, *kochający dusze ludzkie* (Dawid, 1912 r., s. 51.) nauczyciel musi się rozwijać, bo *nauczyciel, który ma w sobie rozwinięte życie wewnętrzne i czuje swą duchową z uczniem wspólność, ma jednocześnie silne poczucie odpowiedzialności, obowiązku, potrzebę doskonałości* (Dawid, 1912 r., s. 52).

Helena Radlińska, źródło: www.zpsknppan.edu.pl

HELENA RADLIŃSKA

1879-1954

Helena Radlińska (ur. 2 maja 1879 r. w Warszawie, zm. 10 października 1954 r. w Łodzi) – **wybitna polska pedagożka, twórczyni polskiej pedagogiki społecznej**, w pierwszym numerze „Ruchu Pedagogicznego” publikowała pod pseudonimem Orsza. Radlińska **była jednym z przywódców walki o szkołę polską, o niepodległość oraz o kształtowanie państwowości polskiej**. W latach 1913-1918 pełniła wiele funkcji w strukturach organizacyjnych obozu niepodległościowego, aktywnie uczestniczyła w pracach PSL „Wyzwolenie”.

Legitymacja Związku Nauczycielstwa Polskiego, źródło: www.radlinska.pl

Helena Radlińska wśród słuchaczy Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, 1930 rok, źródło: Biblioteka Narodowa

Pochodząca z Warszawy działaczka oświatowa, jak praktycznie wszyscy działacze Związku i organizatorzy „Ruchu Pedagogicznego”, łączyła pracę z dziećmi i młodzieżą z działalnością patriotyczną i niepodległościową. **Związana ze środowiskiem Józefa Piłsudskiego, Polską Organizacją Wojskową i Naczelnym Komitetem Narodowym** upowszechniała wśród nauczycieli m.in. osiągnięcia ludzi ważnych dla polskiej historii i kultury. **Podczas okupacji prowadziła tajne nauczanie**. Po drugiej wojnie związała się z Uniwersytetem Łódzkim.

Radlińska przypomniła w swoim artykule, że polska oświata ma tradycję sięgającą wstecz daleko przed rozbiory, a:

tradycja pracy wychowawczej jest w Polsce bogatą i należy ją badać. Wszystko po to, by poznać związek szkolnictwa z życiem narodu, zmiany, jakim ulegało zależnie od form życia społecznego, politycznego, przyczyny stwarzające rozkwit lub rzucające się kamieniem ciężkim na drodze postępu [...]. Wtedy jaśniejszą się stanie i dzisiejsza walka o światło,

czytamy w artykule.

Helena Radlińska z mężem Zygmuntem Radlińskim, źródło: www.uni.lodz.pl

R SZKOŁA EKSPERYMENTALNA

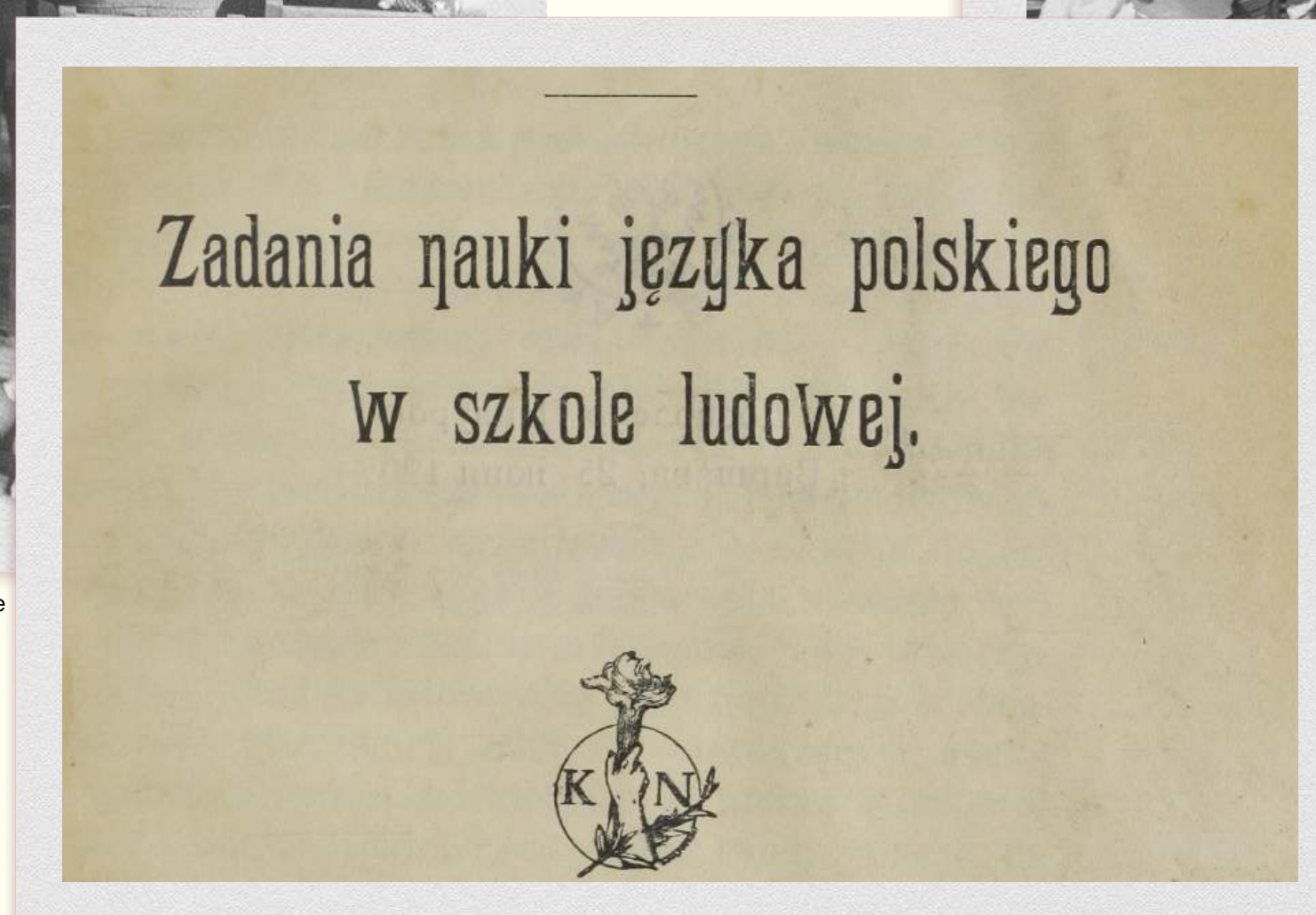
Na łamach „Ruchu Pedagogicznego” gościło wielu pedagogów-praktyków-nowatorów, jak Maria Laskowiczówna polska pedagożka, która założyła w swoim majątku tajną szkołę polską dla wiejskich dzieci, ryzykowała tym samym zesłanie na Syberię. Podróżowała po całym kontynencie, poznając sposób działania szkół we Francji, Belgii i Szwajcarii.

Przedszkole Towarzystwa Szkoły Ludowej w Rypnem. Dzieci podczas zabawy, 1934 rok. źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Dom Ludowy Towarzystwa Szkoły Ludowej w Koledzianach. Uczniowie i nauczycielka dwuklasowej szkoły powszechnej, mieszczącej się w Domu Ludowym, 1936 rok, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Zadania nauki języka polskiego w szkole ludowej, Aniela Szycówna źródło: www.polina.pl

W tekście pt. *Dom Dziecięcy* Laskowiczówna opisała instytucję założoną w Warszawie przez Stanisława Karpowicza dla dzieci w wieku 5–9 lat. Była to eksperymentalna placówka, której celem było wdrażanie w nauczaniu najnowszych osiągnięć światowej pedagogiki.

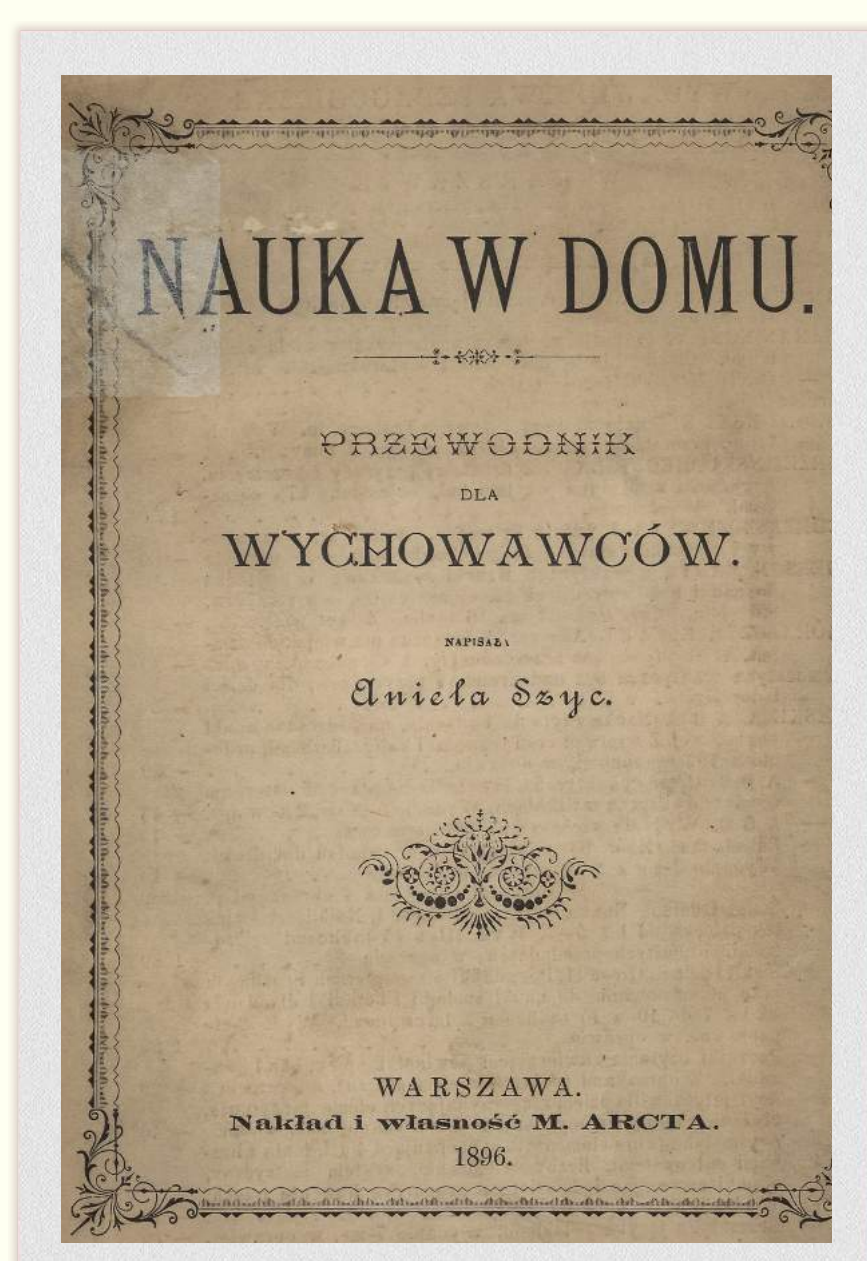
Podstawą i punktem wyjścia wszystkich zabiegów wychowawczych jest tu osobista, samorządna działalność dziecka, jego własne przeżycia i doświadczenia

– pisała Laskowiczówna. I dalej:

Wychowawczynie nic nie narzuca, nie dyktuje: usuwa tylko z drogi dziecka trudności, przechodzące jego siły.

Aniela Szycówna, źródło: www.palaczonebiblioteki.uw.edu.pl

Nauka w domu. Przewodnik dla wychowawców, Aniela Szycówna źródło: www.polina.pl

W numerze 7 „Ruchu Pedagogicznego” Aniela Szycówna (ur. 31 lipca 1869 w Warszawie, zm. 14 lutego 1921 tamże), polska pedagożka, psycholożka oraz publicystka, przedstawiła swoje refleksje na temat aktualnych tendencji pedagogicznych w artykule *Nowe prądy w dziedzinie nauczania początkowego* (1912). Szycówna była nie tylko pedagożką, lecz także nauczycielką, specjalistką od edukacji wczesnoszkolnej, wykładowczynią pedagogiki w Towarzystwie Kursów Naukowych w Warszawie oraz przewodniczącą Polskiego Towarzystwa Badań nad Dziećmi. W swoim artykule omówiła poglądy krytyków tzw. szkoły pruskiej i założenia nowej „pedagogiki demokratycznej”.

R OKRES MIĘDZYWOJENNY

Po dwóch latach ukazywania się „Ruchu Pedagogicznego” jego wydawanie zostało zawieszone, czego bezpośrednią przyczyną były działania wojenne. Ponowne **wznowienie czasopisma następuje w roku 1917**, przy jednoczesnym zwiększeniu nakładu do dziesięciu tysięcy egzemplarzy, gdyż przyjęto zasadę, że każda członkini i członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego, otrzyma jeden bezpłatny egzemplarz czasopisma.

W tym czasie „**Ruch Pedagogiczny**” wydawany był już jako **zupełnie samodzielne pismo**, stanowisko redaktora naczelnego pełnił Henryk Rowid. Swoje artykuły na łamach „Ruchu Pedagogicznego” zamieszczali m.in. Jan Władysław Dawid, Aniela Szycówna, Helena Radlińska, Maria Grzegorzewska, Janusz Korczak, Bogdan Nawroczyński, Florian Znaniecki, Bogdan Suchodolski i inni. Dzięki temu „**Ruch Pedagogiczny**” **zaliczany był do grona najpoczytniejszych periodyków pedagogicznych tego okresu**. Bardzo dużą uwagę poświęcono na łamach „Ruchu Pedagogicznego” poruszonym także przed pierwszą wojną **tematom związanym z organizacją szkolnictwa oraz kwestiom ustrojowym w polskiej edukacji**.

Henryk Rowid, źródło: znp.uj.edu.pl

Jan Władysław Dawid, źródło: pl.wikipedia.org

Aniela Szycówna, źródło: www.polaczonebiblioteki.uw.edu.pl

Maria Grzegorzewska. Fot. PAP/CAF/Reprodukcja, źródło: dzieje.pl

Helena Radlińska, źródło: pl.wikipedia.org

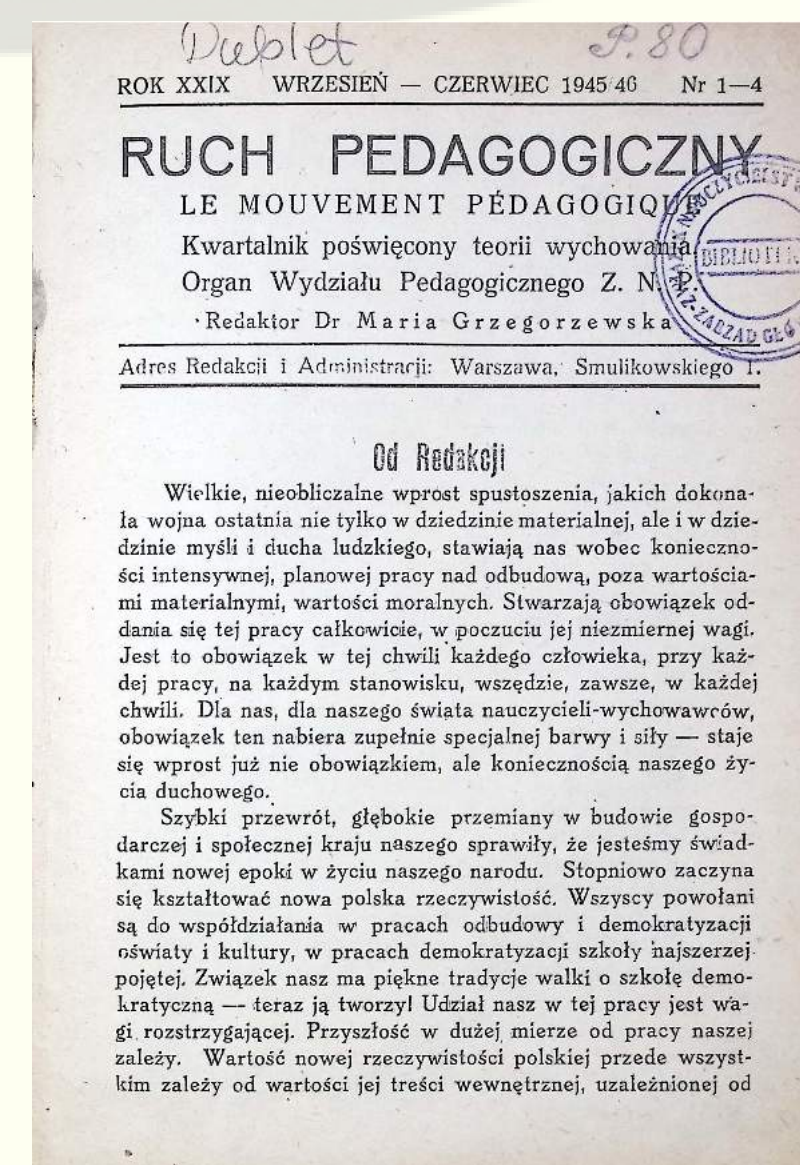

Janusz Korczak, źródło: pl.wikipedia.org

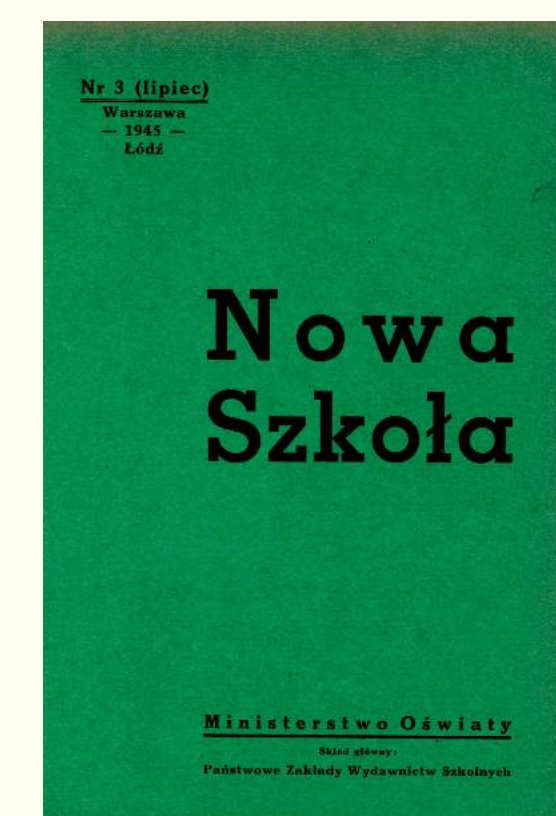
W okresie dwudziestolecia międzywojennego w artykułach zamieszczanych w czasopiśmie bardzo dużo miejsca poświęcano także propagowaniu **pedagogiki aktywnej**, ukierunkowanej na rozwój zainteresowań uczniów. Pojawiły się również artykuły z zakresu historii wychowania, takie jak: *Nauka wychowania a teoria wychowania* Emila Durkheima czy też *Znaczenie środowiska w wychowaniu* Michaela Friedlaendera. W periodyku ukazywały się także artykuły z zakresu psychologii pedagogicznej: *Sugestia i wychowanie* Alberta Dryjskiego oraz *Zwierzę. Dziecko*.

„RUCH PEDAGOGICZNY” PO DRUGIEJ WOJNIE ŚWIATOWEJ

Wybuch drugiej wojny światowej doprowadził do kolejnej przerwy w wydawaniu „Ruchu Pedagogicznego”. Reaktywowano go na przełomie lat **1945 i 1946**. W latach pięćdziesiątych „Ruch Pedagogiczny” połączył się z czasopismem „Nowa Szkoła” na okres pięciu lat, po tym okresie „Ruch Pedagogiczny” ponownie był wydawany jako samodzielny kwartalnik aż do lat osiemdziesiątych. W tym czasie właścicielem i wydawcą czasopisma jest **Związek Nauczycielstwa Polskiego**.

Strona „Ruchu Pedagogicznego” z 1945/1946 r.

Okładka czasopisma „Nowa Szkoła” z 1945 r.

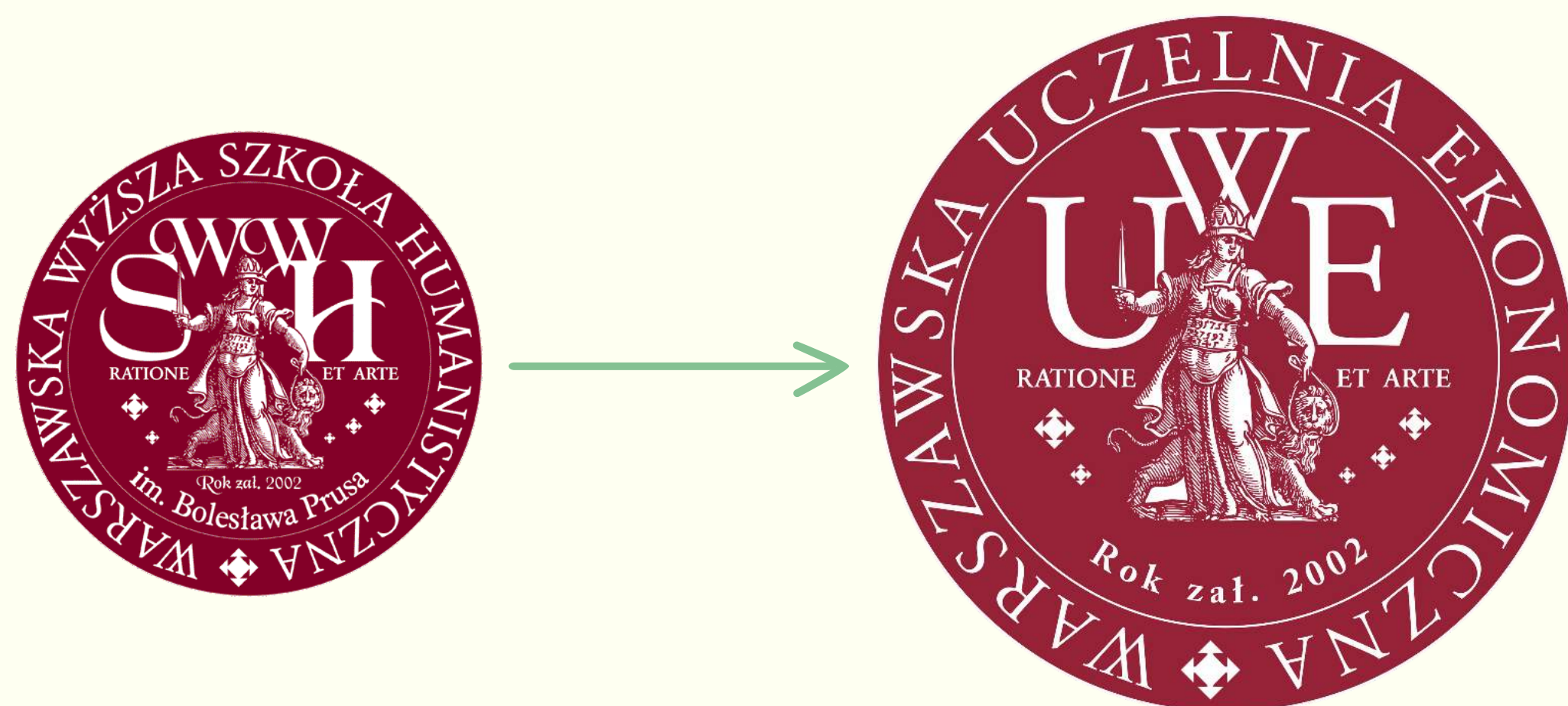

**ZWIĄZEK
NAUCZYCIELSTWA
POLSKIEGO**

Logo Związku Nauczycielstwa Polskiego

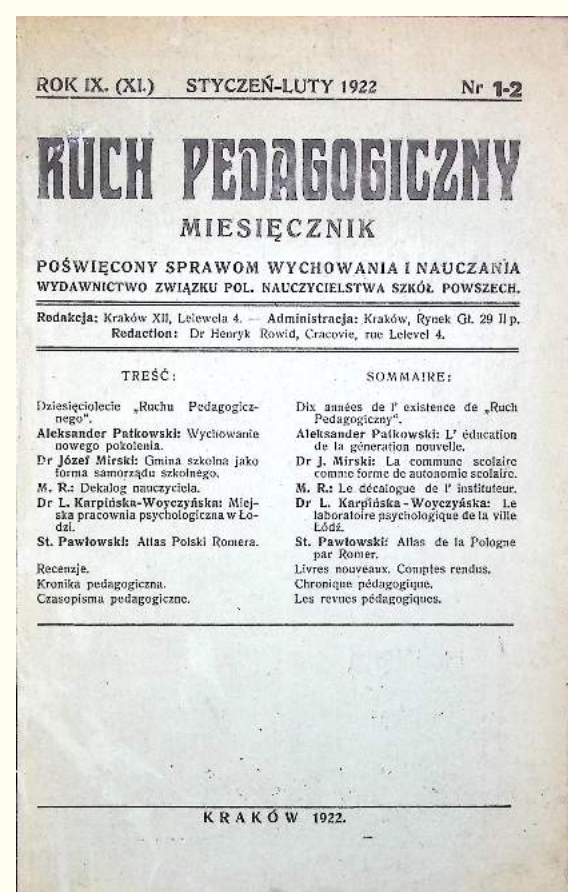
W latach 1945–1989, w czasach kiedy historia Polski obejmuje okres tzw. **demokracji ludowej**, „Ruch Pedagogiczny” **w dużej mierze uniknął ideologizacji**. Mimo że pojawiają się artykuły nawiązujące do socjalizmu, a źródeł inspiracji i wzorów do naśladowania autorzy poszukują wśród autorytetów zza naszej wschodniej granicy, „Ruch Pedagogiczny” **wciąż pozostaje najważniejszym czasopismem pedagogicznym w kraju**. Jest tak dzięki publikacjom wspaniałych polskich pedagogów, m.in.: Sergiusza Hessena, Stefana Szumana, Zygmunta Mysłakowskiego, Bogdana Suchodolskiego, Wincentego Okonia, Czesława Kupisiewicza, Władysława Zaczyńskiego, Ireny Wojnar.

Z kilkoma krótkimi przerwami „Ruchu Pedagogiczny” wydawany był do roku **1998**, kiedy to Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego przekazał czasopismo Wyższej Szkole Pedagogicznej Związku Nauczycielstwa Polskiego. Uczelnia wydawała czasopismo do 2016 roku, kiedy została przejęta przez Warszawską Wyższą Szkołę Humanistyczną im. B. Prusa, teraz Warszawską Uczelnię Ekonomiczną – obecnego właściciela czasopisma.

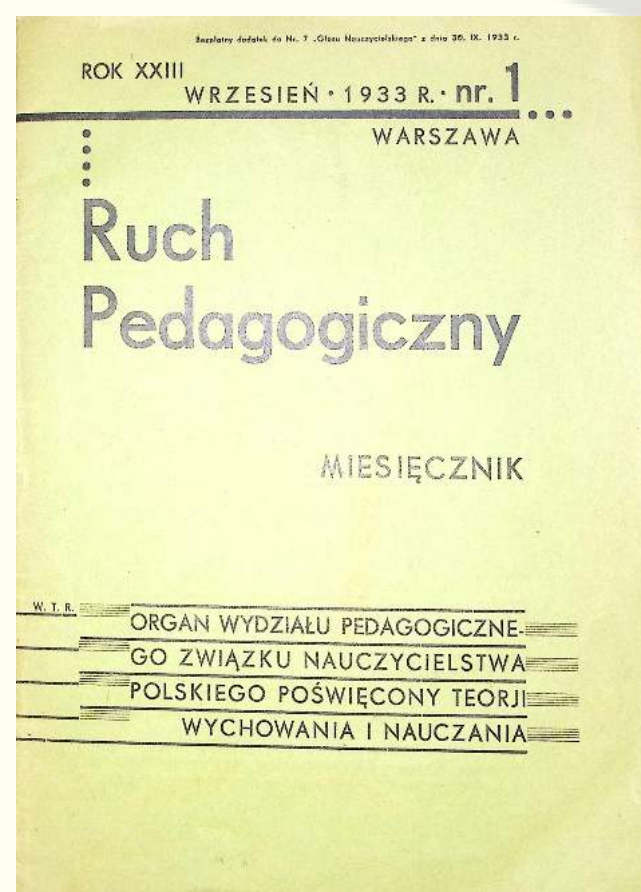

Budynek Związku Nauczycielstwa Polskiego, siedziba Warszawskiej Uczelni Ekonomicznej

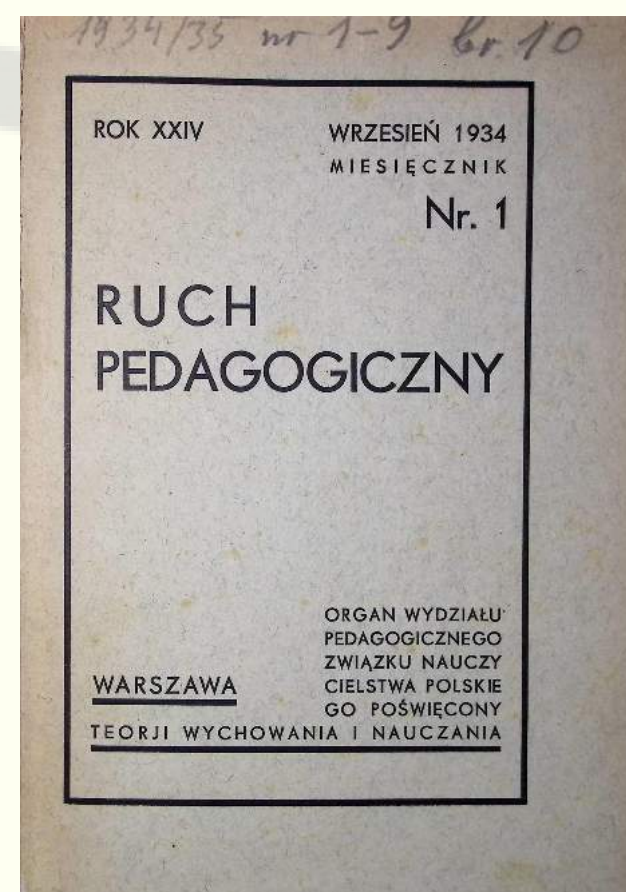
REDAKTORZY NACZELNI „RUCHU PEDAGOGICZNEGO”

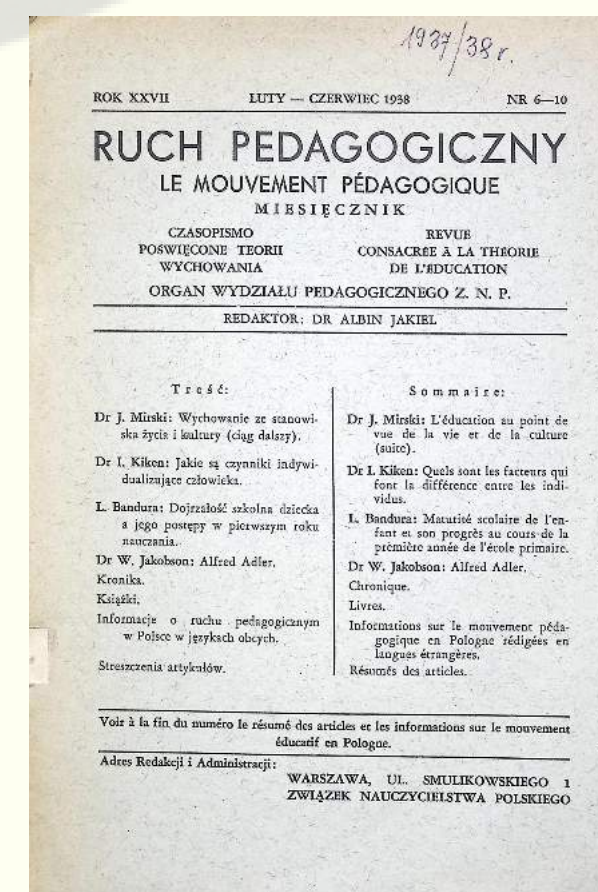
Henryk Rowid
(1912 – 1914);
1918 – czerwiec 1933 (nr 6)

Benedykt Kubski
wrzesień 1933 (nr 1)
– czerwiec 1934 (nr 10)

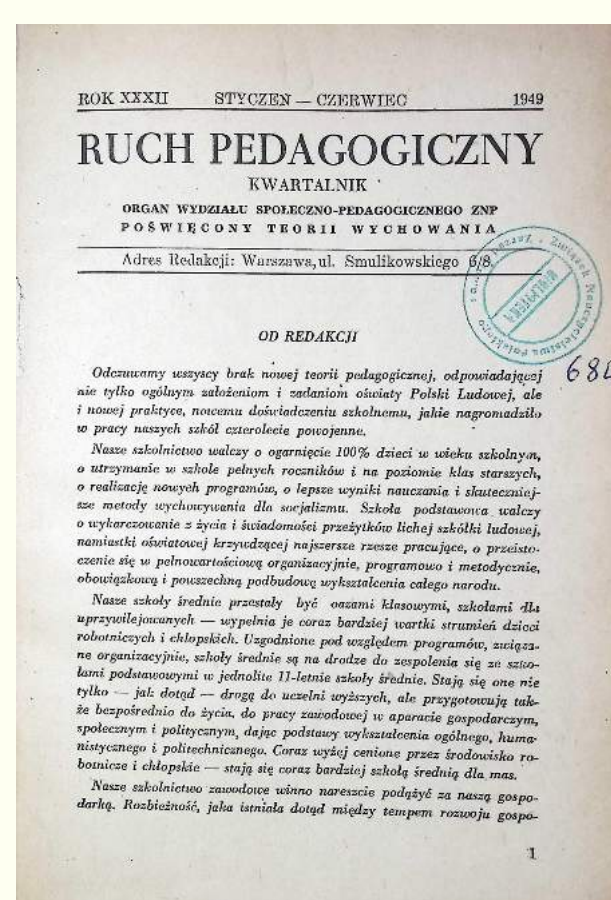
Marian Odrzywolski,
Helena Heftmanowa
wrzesień 1934 (nr 1)
– czerwiec 1937 (nr 10)

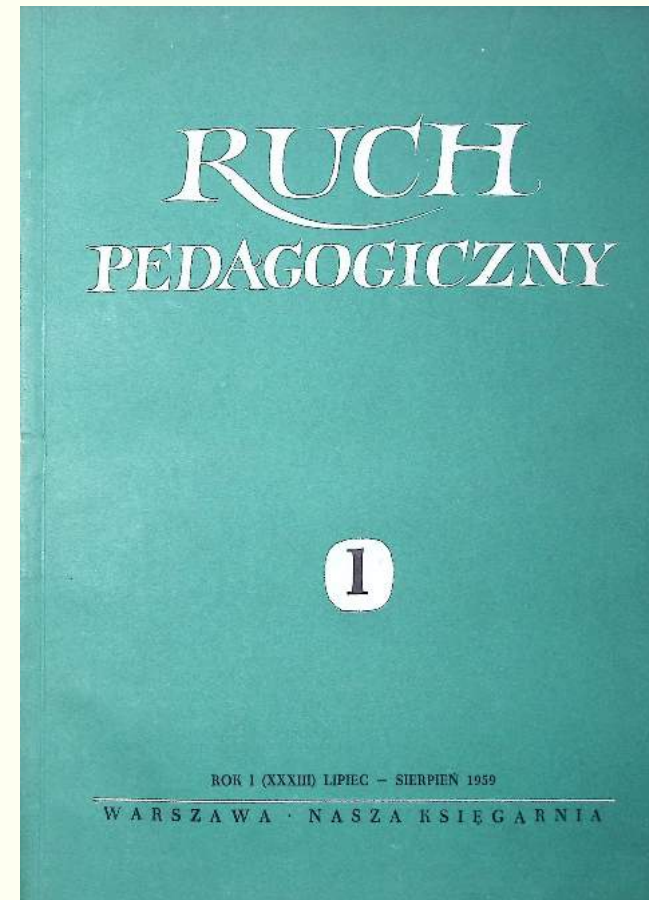
Albin Jakiel
wrzesień 1937 (nr 1) –
czerwiec 1939 (nr 10)

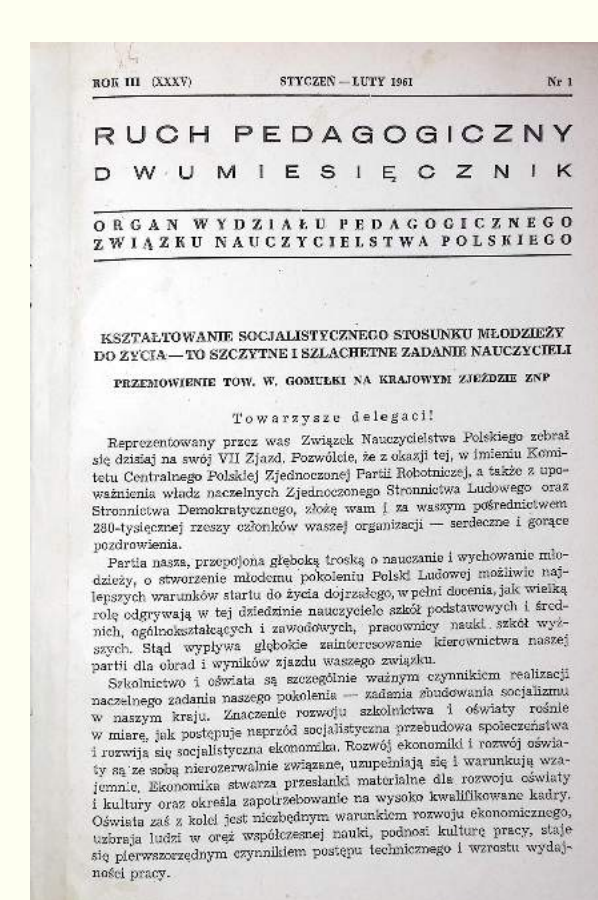
Maria Grzegorzewska
(1945 – 1948)

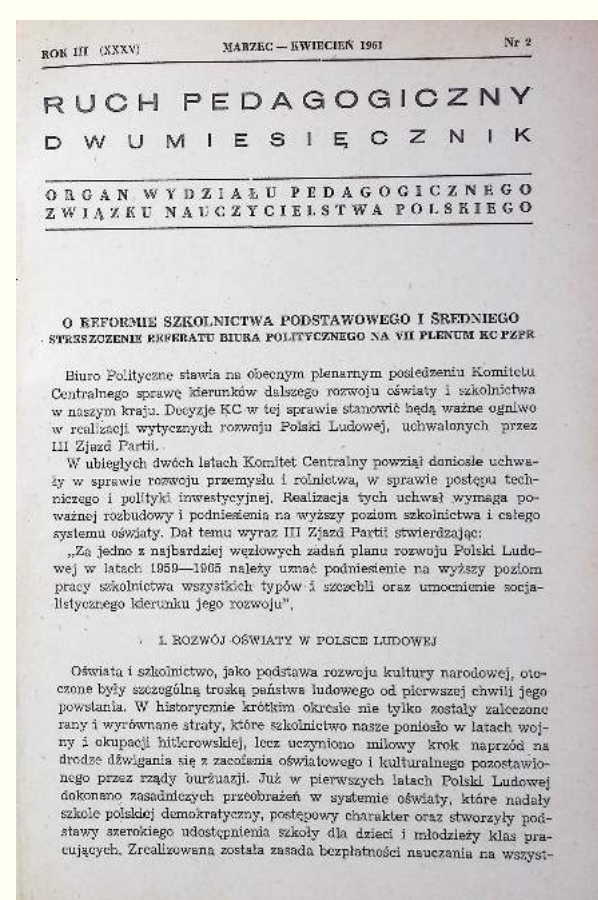
Zygmunt Mysłakowski (1949)

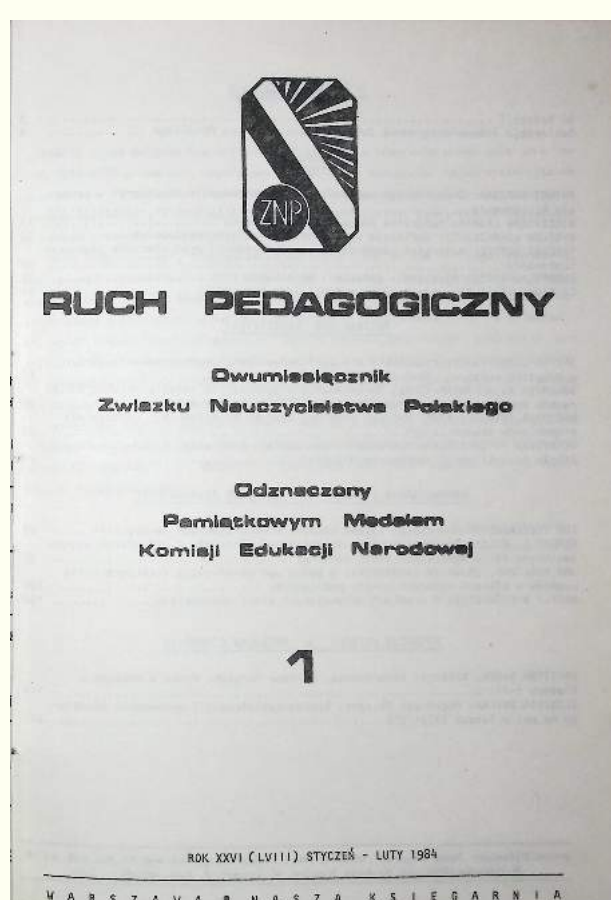
Wacław Wojtyński
(1959 – styczeń/luty 1961 (nr 2);
lipiec/sierpień 1964 (nr 4);
lipiec/sierpień 1978 (nr 4)

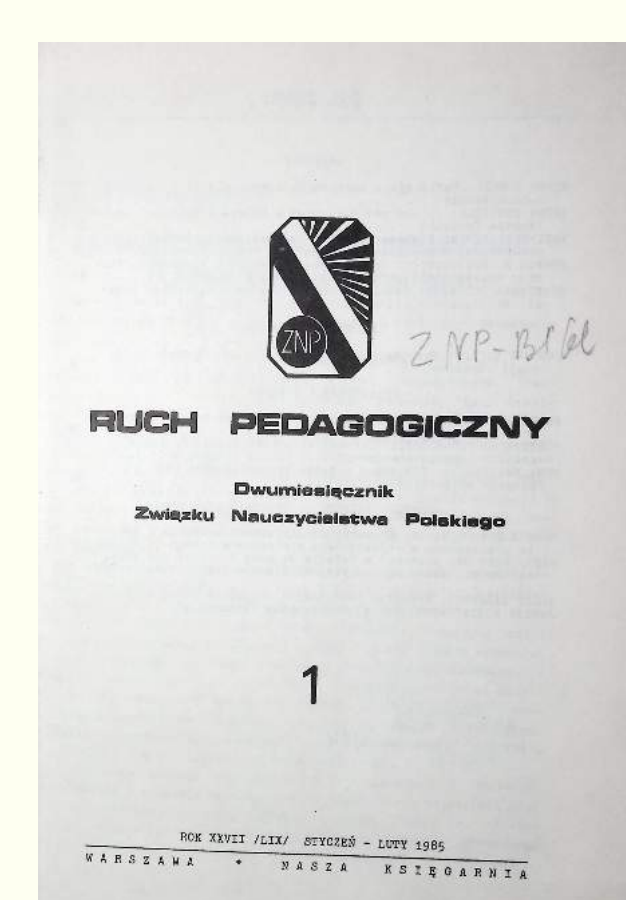
Józef Kwiatek
marzec/kwiecień 1961 (nr 3) –
styczeń/luty 1964 (nr 1 wydany
po śmierci redaktora)

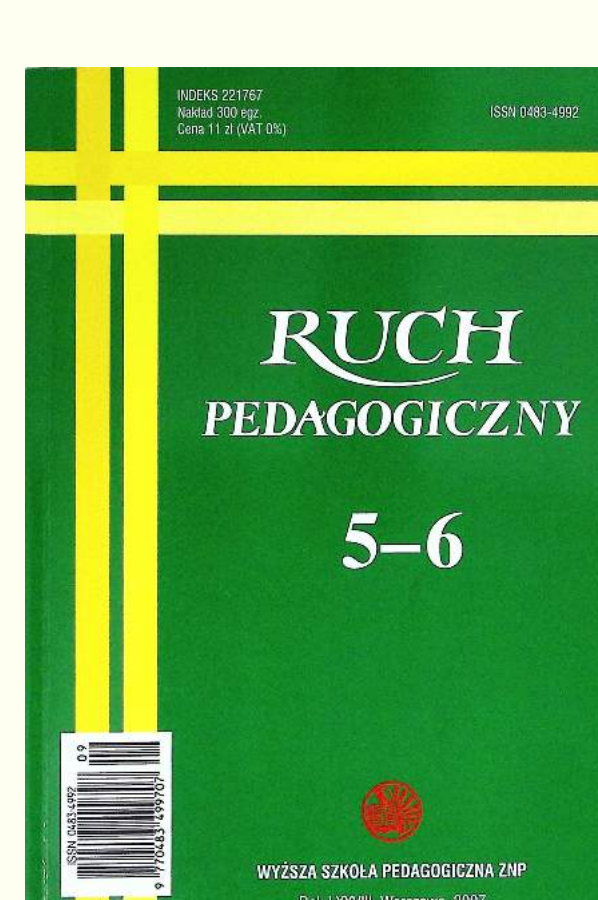
marzec – czerwiec 1964 (nr
2 i 3) bez redaktora
naczelnego

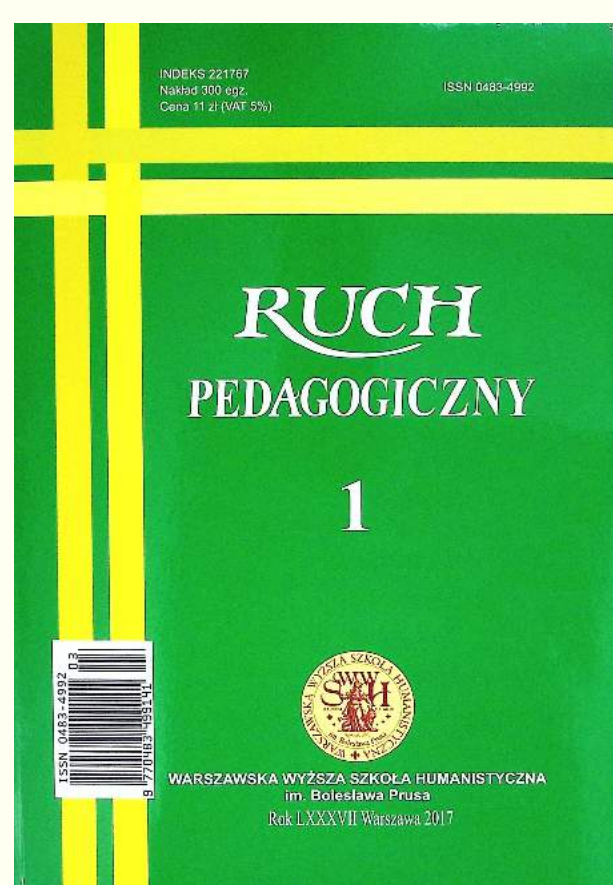
Stefan Słomkiewicz
wrzesień/październik 1978 (nr 5)
– marzec/kwiecień 1984 (nr 2)

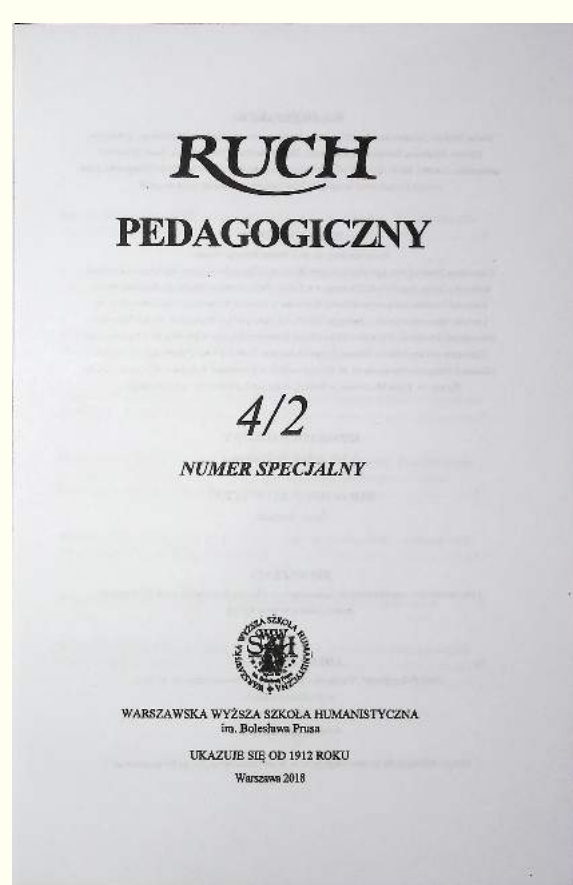
Tadeusz Lewowicki
maj/czerwiec 1984
(nr 3) – 1994

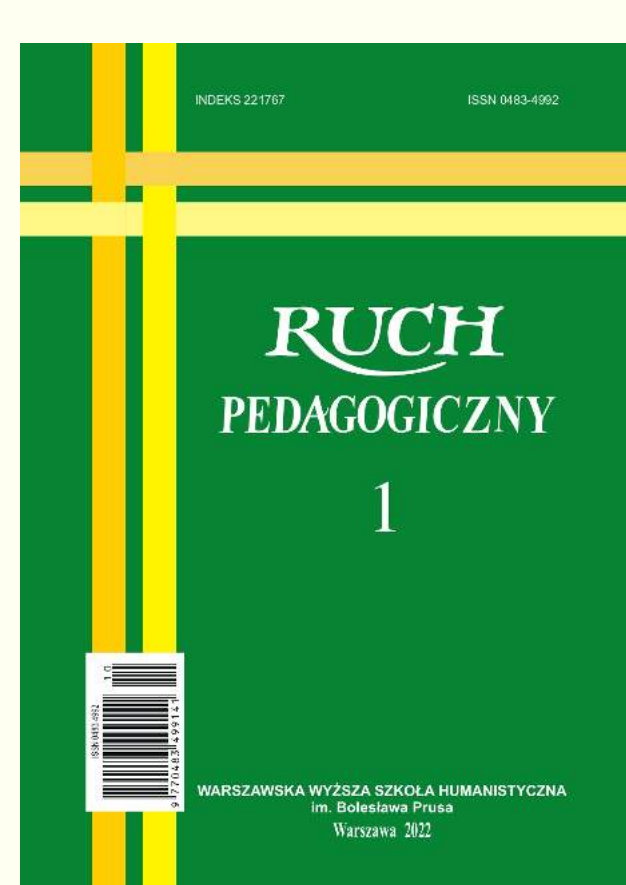
Stefan Mieszalski
1998 – 2016

Marian Walerian Nowak
2016 – 2017

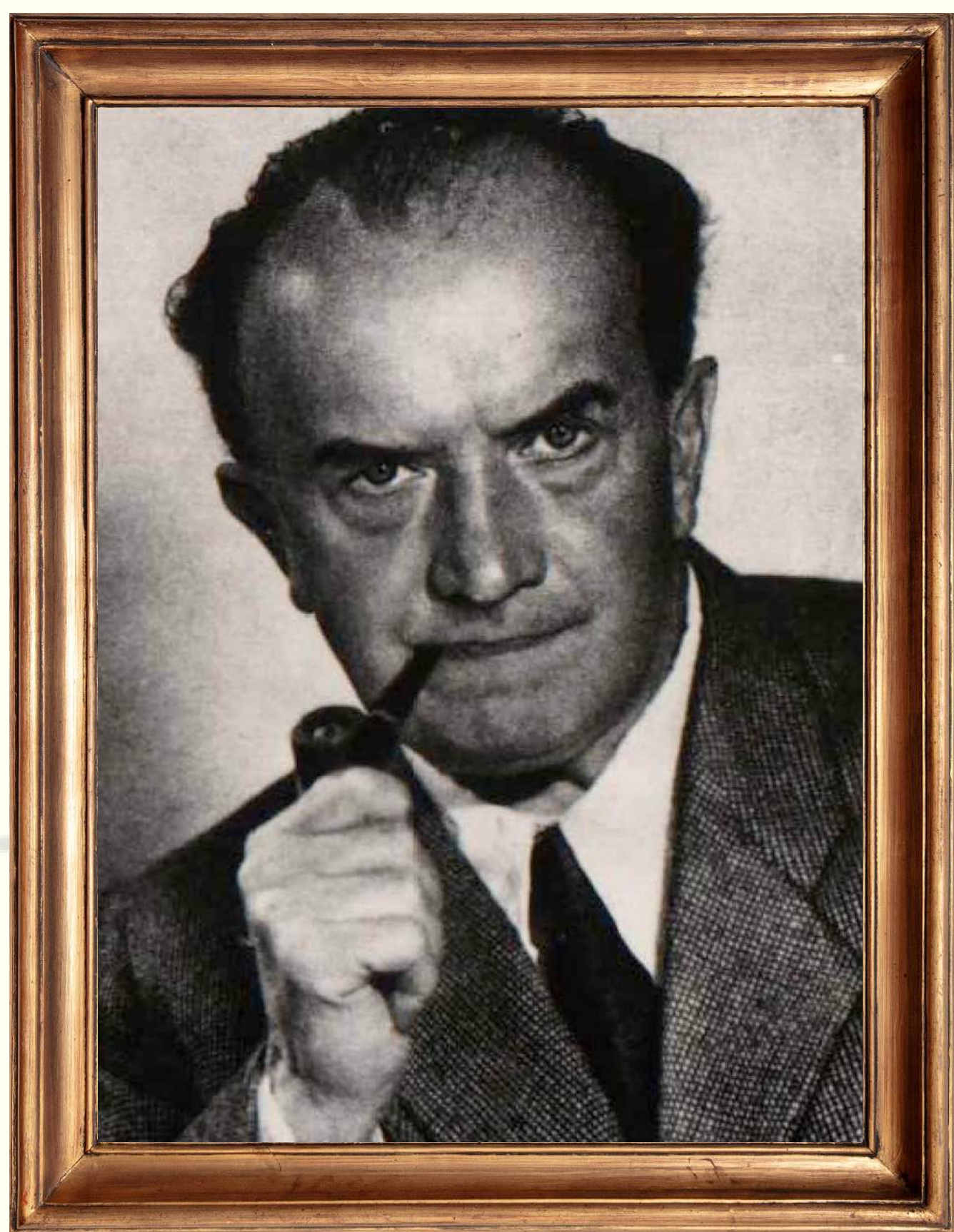

Marian Surdalski
2017 – 2018

Małgorzata Skura
(2022 – nadal)

W latach I i II wojny
światowej. 1950 – 1959,
1995 – 1997 oraz
2019 – 2021 pismo nie
ukazywało się.

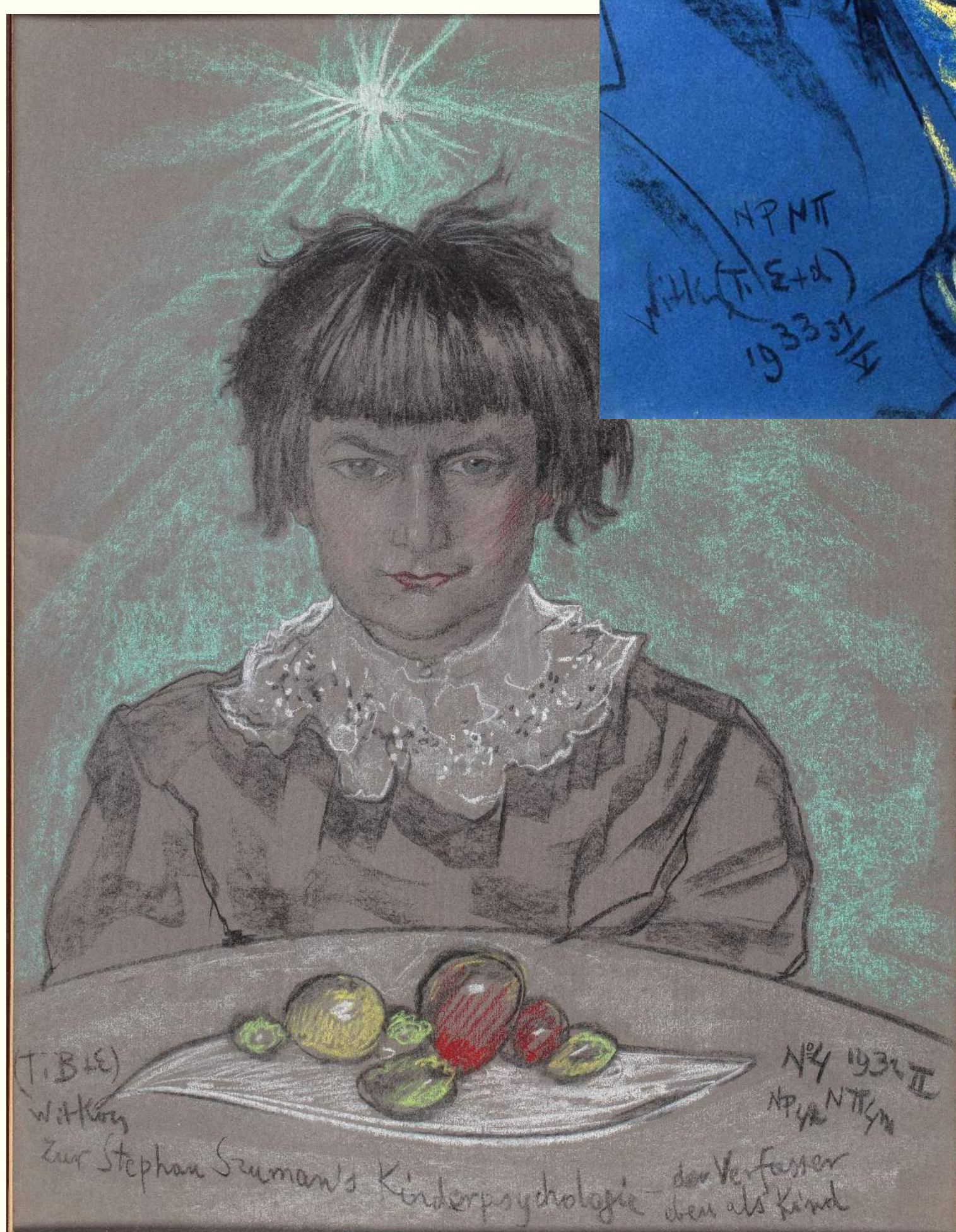
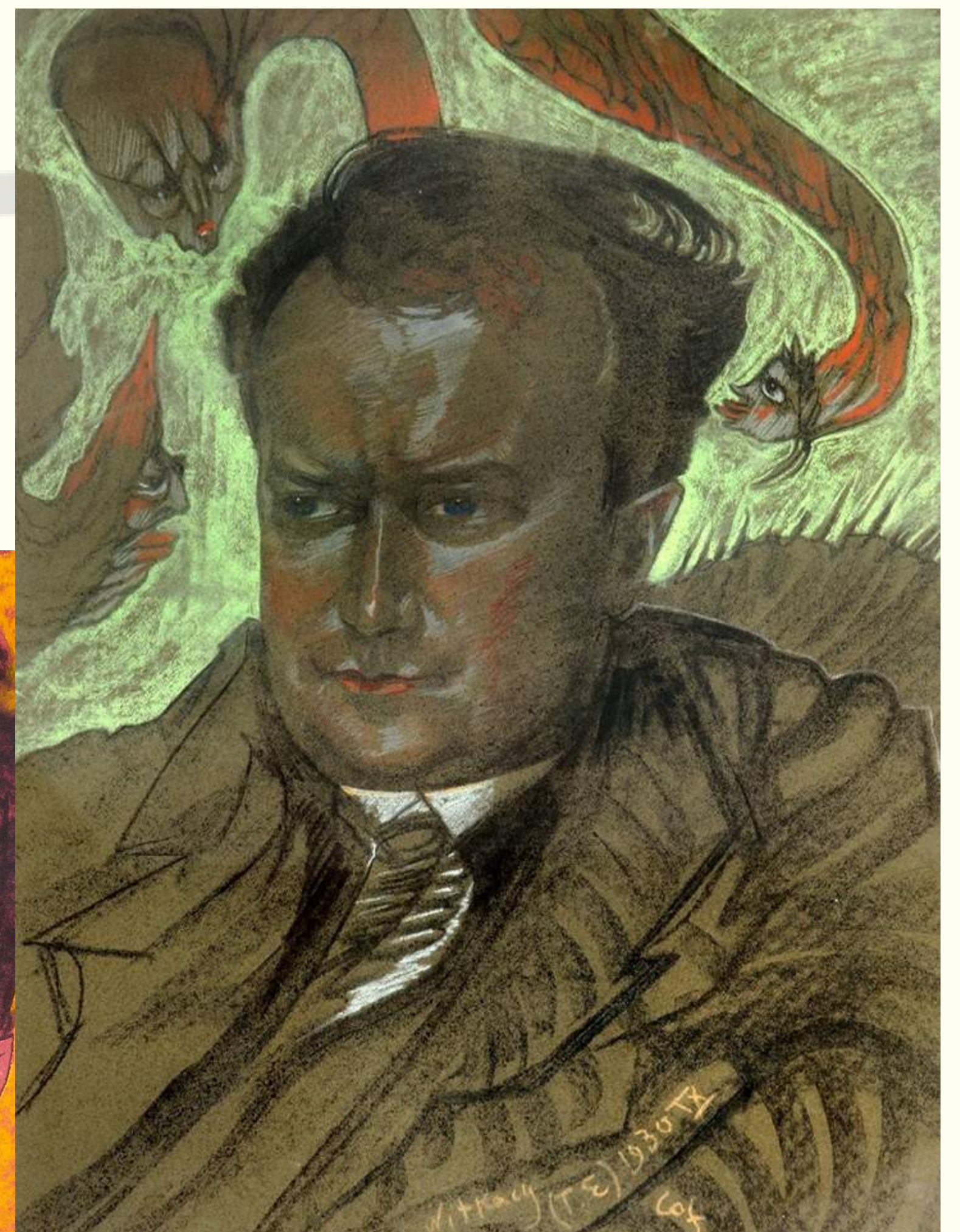

Stefan Szuman, źródło:www.encyklopedia.pwn.pl

STEFAN SZUMAN

1889-1972

Stefan Szuman (ur. 2 stycznia 1889 r. w Toruniu, zm. 16 maja 1972 r. w Warszawie) ściśle związany był z Uniwersytetem Jagiellońskim, a jego głównym zakresem zainteresowań były nauki psychologiczne wykładane na tymże uniwersytecie. Zastąpił z **pionierskich badań nad mową i sztuką dziecka oraz wychowaniem estetycznym**. Jest uznawany za **jednego z najwybitniejszych polskich psychologów**, odgrywającego kluczową rolę w kształtowaniu podstaw współczesnej psychologii dziecka. Ponadto jest również autorem licznych publikacji w „Ruchu Pedagogicznym”.

4 portrety Stefana Szumana autorstwa Witkacego, źródło:wikipedia

Uczył się w pruskim gimnazjum, a po jego ukończeniu rozpoczął studia medyczne we Wrocławiu, gdyż tego życzył sobie jego ojciec. Kontynuował je w Monachium i Würzburgu. **Już podczas studiów medycznych rozwijał swoją wiedzę z zakresu filozofii i sztuki.**

Szuman jest **autorem ważnych prac dla polskiej psychologii i pedagogiki**: *Rozwój pytań dziecka* (1939 r.), *Sztuka dziecka. Psychologia twórczości rysunkowej dziecka* (I wyd. – 1927 r.; ostatnie – 1970 r.), *O sztuce i wychowaniu estetycznym* (1962 r.), *Talent pedagogiczny* (I wyd. – 1939 r.; ostatnie: 1962 r.), *O uwadze. Aktywizowanie i kształtowanie uwagi uczniów na lekcjach w szkole* (1961 r.).

W 1954 r. uhonorowany został **Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski**. W późniejszych latach życia przeniósł się do Warszawy, gdzie zmarł 16 maja 1972 r. Przyjaźnił się z Witkacym (Stanisławem Ignacym Witkiewiczem), który wielokrotnie portretował Profesora.

17-letnia Maria Grzegorzewska w przededniu ukończenia warszawskiej pensji Pauliny Hewelke, źródło: www.muzeum.aps.edu.pl

MARIA GRZEGORZEWSKA

1887-1967

Maria Grzegorzewska (ur. 18 kwietnia 1887 r. w Wołuczy, zm. 7 maja 1967 r. w Warszawie) – polska pedagog, psycholog, profesor, uznawana za **prekursorkę i jedną z najważniejszych postaci w dziedzinie edukacji dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce**. Studiowała psychologię w Londynie oraz na Sorbonie w Paryżu. Podczas pracy nad swoją rozprawą doktorską (*Studium na temat rozwoju uczuć estetycznych – badania z zakresu estetyki eksperymentalnej przeprowadzone wśród uczniów szkół brukselskich*), interesowała się kulturą i sztuką, koncentrując się na **badaniach dotyczących rozwoju uczuć estetycznych dzieci i młodzieży**.

Maria Grzegorzewska w czasie studiów w Brukseli i Paryżu 1912 – 1914, źródło www.muzeum.aps.edu.pl

Maria Grzegorzewska z wykładowcami i studentami z 1946/1947 przed siedzibą ZNP przy ul. Smulikowskiego 6/8 w Warszawie – w miejscu obecnej wystawy, źródło: www.muzeum.aps.edu.pl

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, Maria Grzegorzewska zaangażowała się w działalność na rzecz edukacji. Zaczęła pracować w **Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**. Koncentrowała się na szkoleniu pedagogów dla placówek specjalnych. Grzegorzewska podjęła wysiłki mające na celu przekonanie społeczeństwa o **konieczności organizowania placówek edukacyjnych dla dzieci z niepełnosprawnościami**. Założyła także **Sekcję Szkolnictwa Specjalnego przy Zarządzie Głównym Związku Nauczycielstwa Polskiego**. Przez wiele lat była redaktorką naczelną „Ruchu Pedagogicznego”.

Maria Grzegorzewska była **dyrektorką Instytutu Pedagogiki Specjalnej** (dzisiejsza Akademia Pedagogiki Specjalnej) aż do końca swojego życia. Jest także autorką ważnych prac dla polskiej psychologii i pedagogiki, takich jak: *Głuchociemni* (1928 r.), *Psychologia niewidomych* (1930 r.), *Opieka wychowawcza nad dziećmi niewidomymi i głuchociemnymi* (1933 r.), *Zjawisko kompensacji u niewidomych i głuchych* (1959 r.).

Maria Grzegorzewska w gronie słuchaczy i wykładowców PIPS w 1925/1926, źródło: www.muzeum.aps.edu.pl

Maria Grzegorzewska w swoim mieszkaniu na ul. Spiskiej 16, Warszawa 1950, źródło: www.muzeum.aps.edu.pl

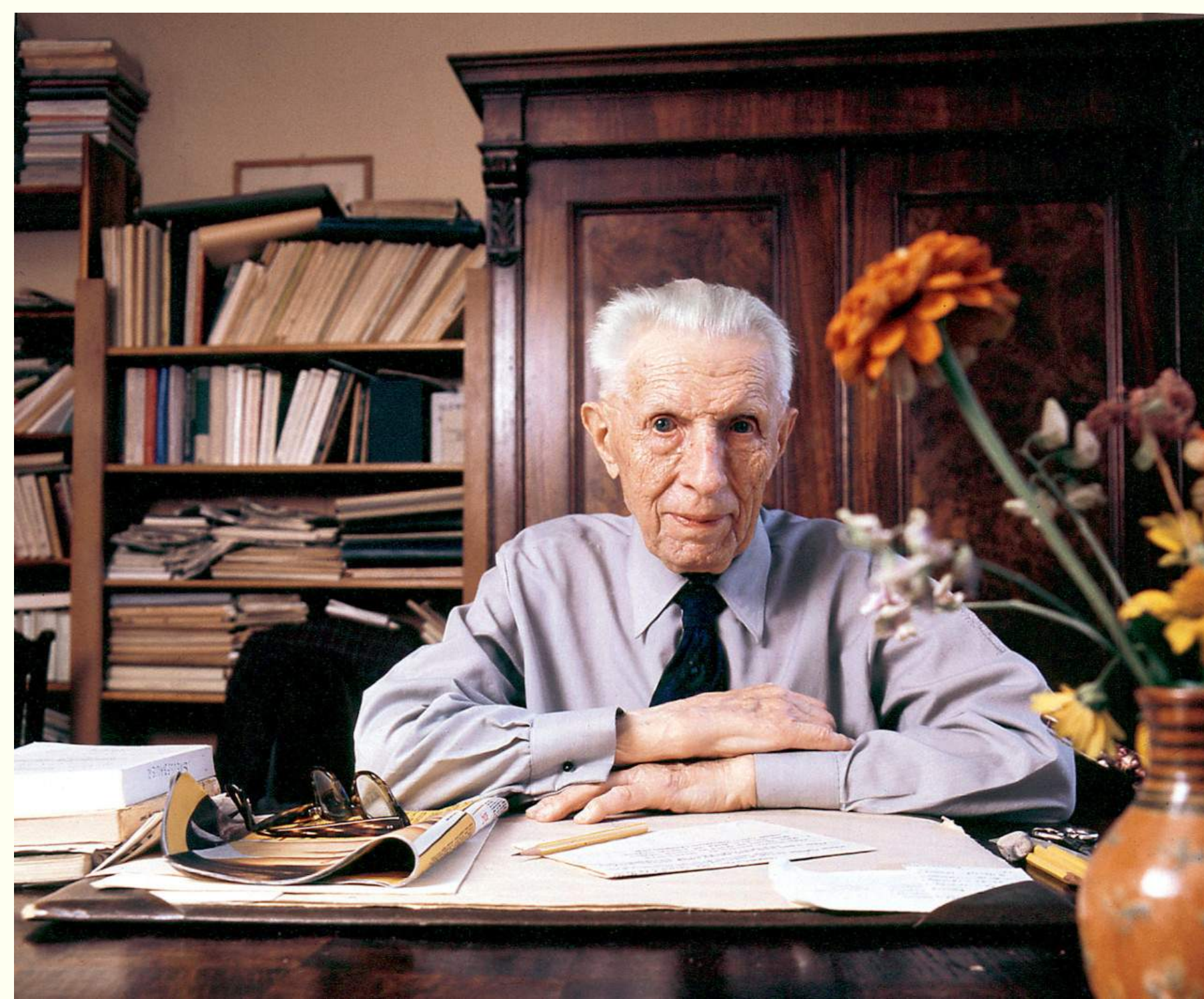
Przewodniczący Rady Państwa Aleksander Zawadzki z okazji Dnia Nauczyciela dekoruje Marię Grzegorzewską – jako pierwszą kobietę w Polsce – Orderem Budowniczych Polski Ludowej, Belweder, październik 1959 r., źródło: www.muzeum.aps.edu.pl

Marian Falski, źródło: www.wikipedia.pl

MARIAN FALSKI, PS. RAFAŁ PRASKI, JANKA SWAJAK

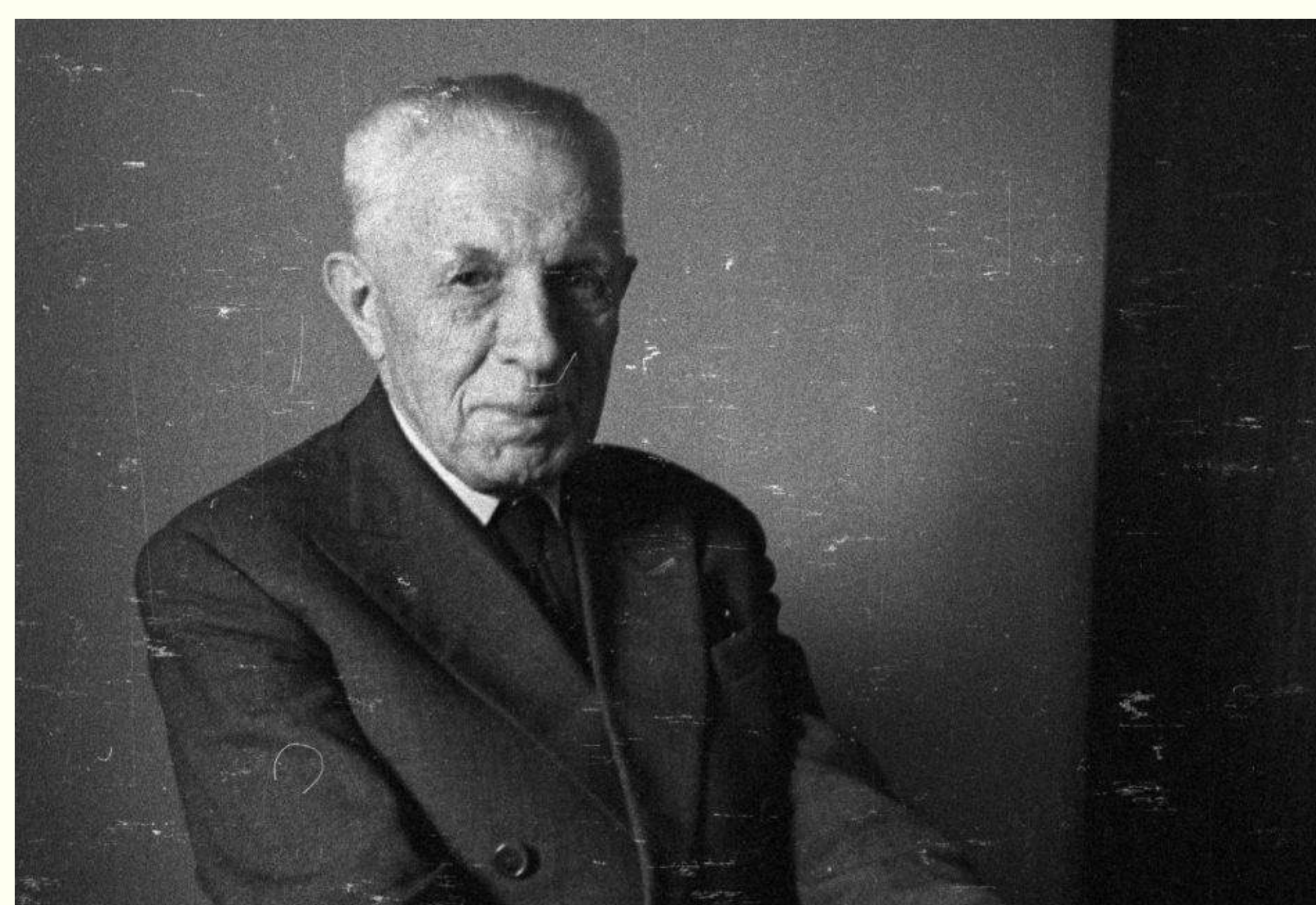
Marian Falski (ur. 7 grudnia 1881 r. w Naczy, zm. 8 października 1974 r. w Warszawie) – polski pedagog i działacz oświatowy, specjalista w dziedzinie ustroju i organizacji szkolnictwa, **autor najpopularniejszego polskiego elementarza**. W 1903 r. wstąpił do PPS organizował na terenie Królestwa Polskiego strajki szkolne, rozwijał konspirację wśród studentów, prowadził nielegalne wiece, **tajne komplety**. W 1910 r. opublikował *Naukę czytania i pisania dla dzieci*, czyli pierwsze wydanie swojego rewolucyjnego dla polskiej oświaty elementarza. Zaangażował się w tworzenie „Ruchu Pedagogicznego”, zgadzając się ze wszystkimi postulatami, stawianymi przez pismo od pierwszego numeru – z polską, nowoczesną pedagogiką, opartą na badaniach i najnowszych zdobyczach naukowych.

Marian Falski, źródło: static.polityka.pl

Marian Falski z żoną Reginą Oxner-Falską, źródło: www. pai.media.pl

Marian Falski, źródło: www.s1.tvp.pl

Pedagog opracowywał **swoją metodę nauki czytania i pisania** przez wiele lat, często ją modyfikując, rezygnując z niektórych pomysłów, zastępując jedne techniki innymi, bardziej skutecznymi.

W początkach nauki, kiedy uczeń nie posiada jeszcze większej wprawy w czytaniu, kiedy łatwo może się mylić i mieszać ze sobą poszczególne litery lub wyrazy, sprawa doboru tekstów, odpowiadających zainteresowaniom, sposobowi myślenia i wyrażania się ucznia, nabiera pierwszorzędного znaczenia. Zrozumienie zasady i opanowanie techniki czytania jest rzeczą tak trudną, że obywać się powinno zawsze w warunkach jak najprostszych, jak najłatwiejszych

– pisał w pierwszym roczniku „Ruchu Pedagogicznego”.

Marian Falski, źródło: www.twitter.com

ELEMENTARZ FALSKIEGO

Elementarz – ponad 80 wydań i 20 milionów wydrukowanych egzemplarzy, czyli **podręcznik Mariana Falskiego**, pierwsze wydanie pod tytułem *Nauka czytania i pisania dla dzieci* ukazało się w roku **1910** w Krakowie i zrewolucjonizowało metodykę nauki czytania w Polsce. W kolejnych latach ukazywały się **wersje dostosowane do potrzeb odbiorców** i tak powstał *Elementarz dla dzieci miejskich*, *Elementarz dla dzieci wiejskich*, *Elementarz dla żołnierzy i cywilnych analfabetów*.

Strony tytułowe Zadań elementarzowych dla uczniów szkół miejskich autorstwa M. Falskiego

Kwestie religijne w *Elementarzu* pojawiły się dopiero w latach trzydziestych. *Elementarz* uzupełniony został o *Zadania elementarzowe* oraz o podręcznik dla nauczycieli *Uwagi metodyczne*. Naznaczony duchem czasów stalinowskich ***Elementarz* z roku 1949 został ocenzurowany**, pojawiły się tam teksty o zburzonej Warszawie i powrocie ludzi do domów po wojnie, zniknęły natomiast elementy religijne, usunięte przez cenzurę. Kolejne wydanie *Elementarza* ukazuje się w 1958 r. – zawierało ono nowe kolorowe ilustracje, a także teksty Aleksandra Fredry i Juliana Tuwima.

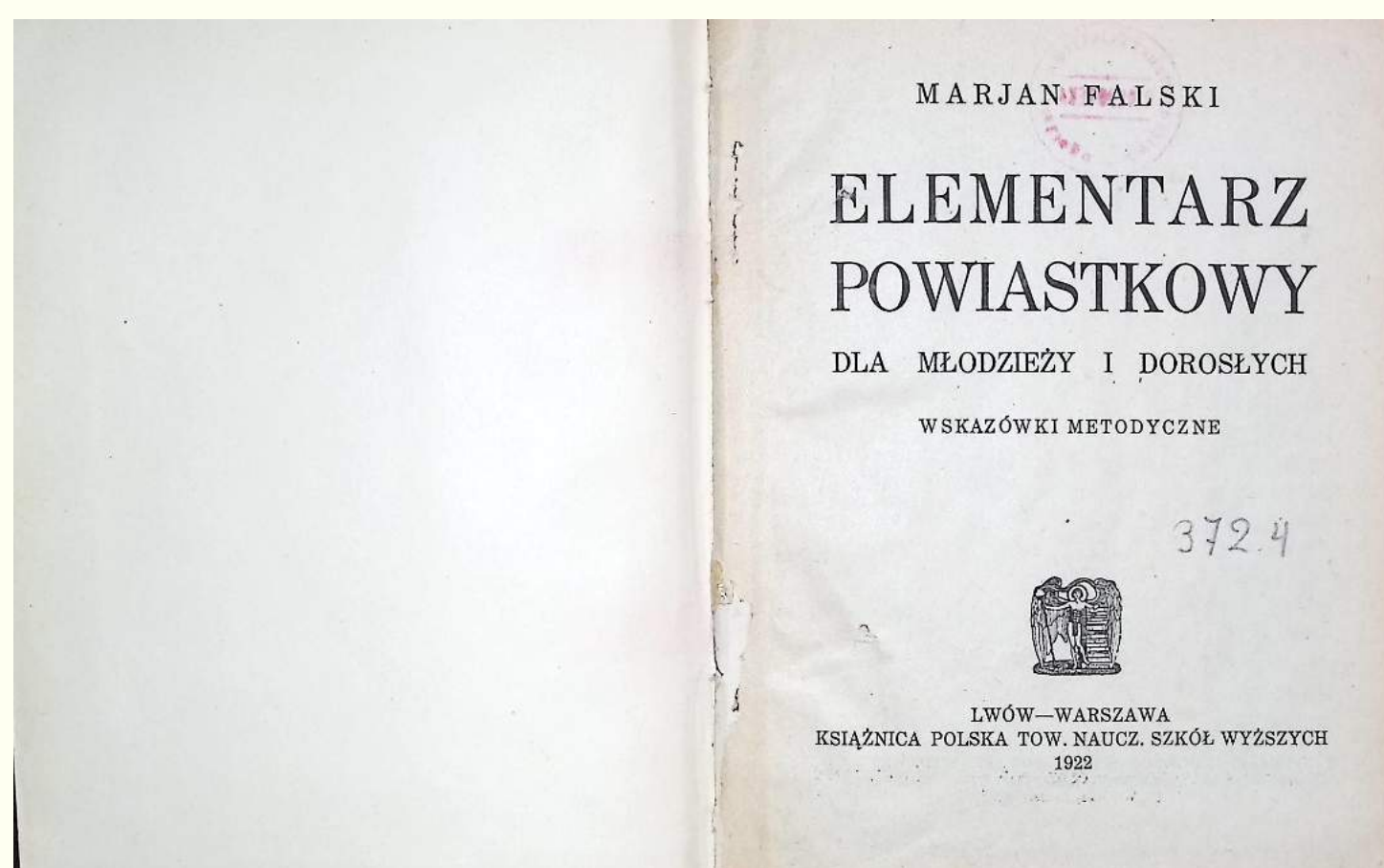

Oktładka *Elementarza* dla szkół miejskich autorstwa M. Falskiego

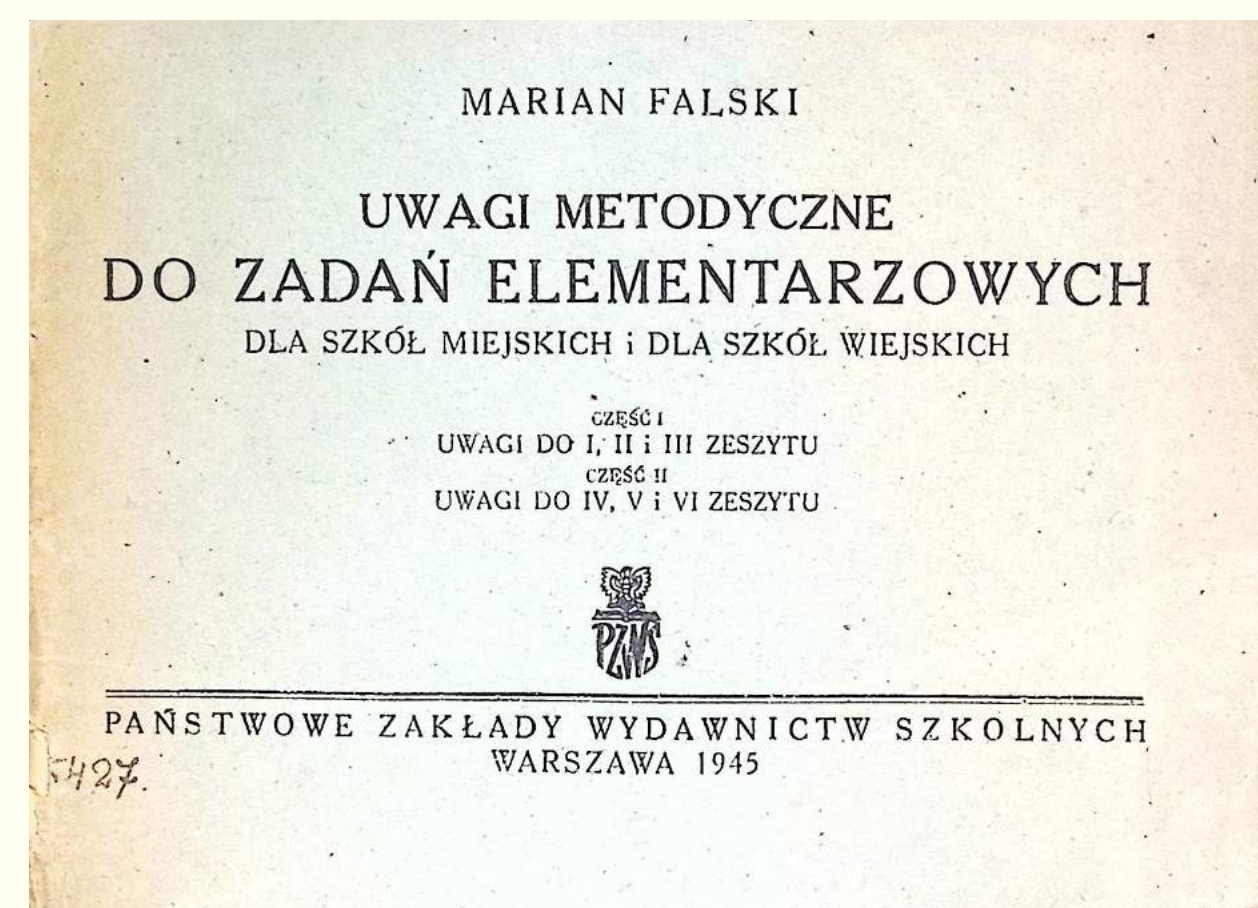

Oktładka *Elementarza* dla szkół wiejskich autorstwa M. Falskiego

Przedostatnia wersja z 1969 r. wprowadzała nowe elementy życia, takie jak loty w kosmos; była to ostatnia wersja wydana za życia autora. **Po śmierci Falskiego w 1974 r. wydana zostaje ostatnia zmieniona wersja *Elementarza*.** Autorzy ilustracji do kolejnych wydań to: Jan Rembowski, Kamil Mackiewicz, Konstanty Maria Sopoćko, Wacław Borowski, Jan Samuel Miklaszewski, Jerzy Karolak, Tadeusz Gronowski, Janusz Grabiański oraz Władysław Skoczylas. Pismo kaligraficzne w kolejnych wariantach *Elementarza* wykonywali: Klemens Kosteki, Stefan Ślęzak i E. Sobczyński, Włodzimierz Oniszczyk, Aleksander Kwiatkowski, Wacław Rafalski.

Strona tytułowa *Elementarza* powiastkowego dla młodzieży i dorosłych autorstwa M. Falskiego, Lwów-Warszawa 1992.

Strona tytułowa *Uwag metodycznych do zadań elementarzowych* dla szkół miejskich i dla szkół wiejskich autorstwa M. Falskiego

ELEMENTARZ FALSKIEGO

1971

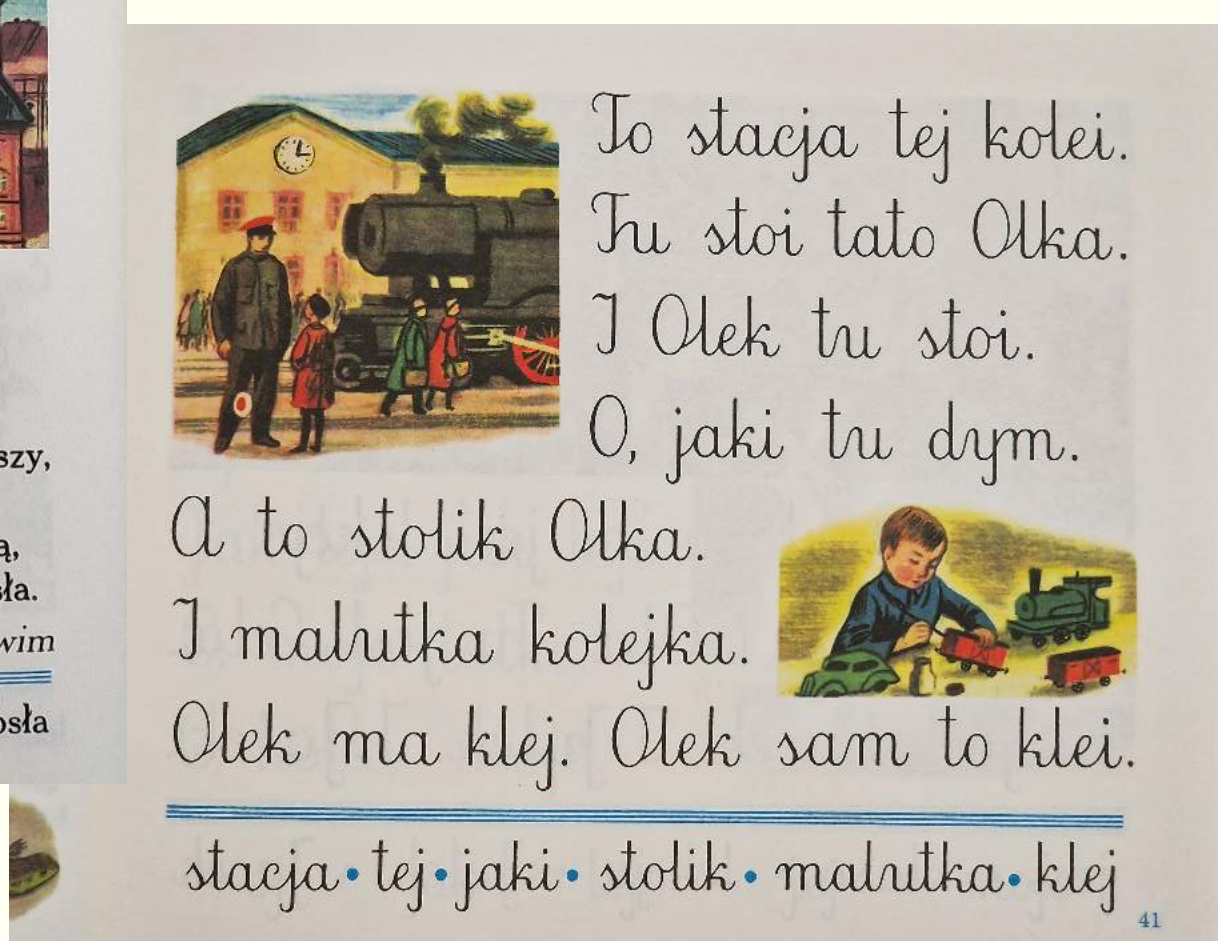
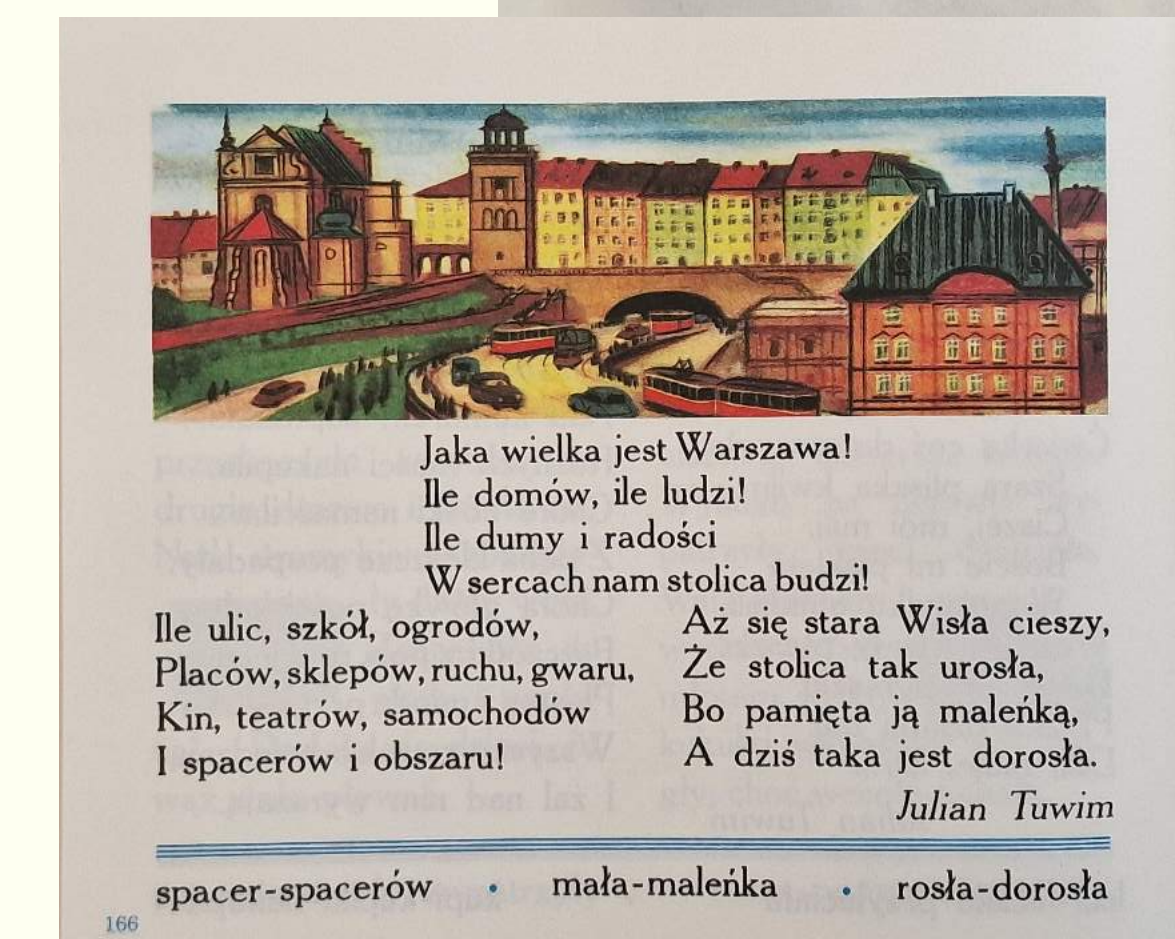
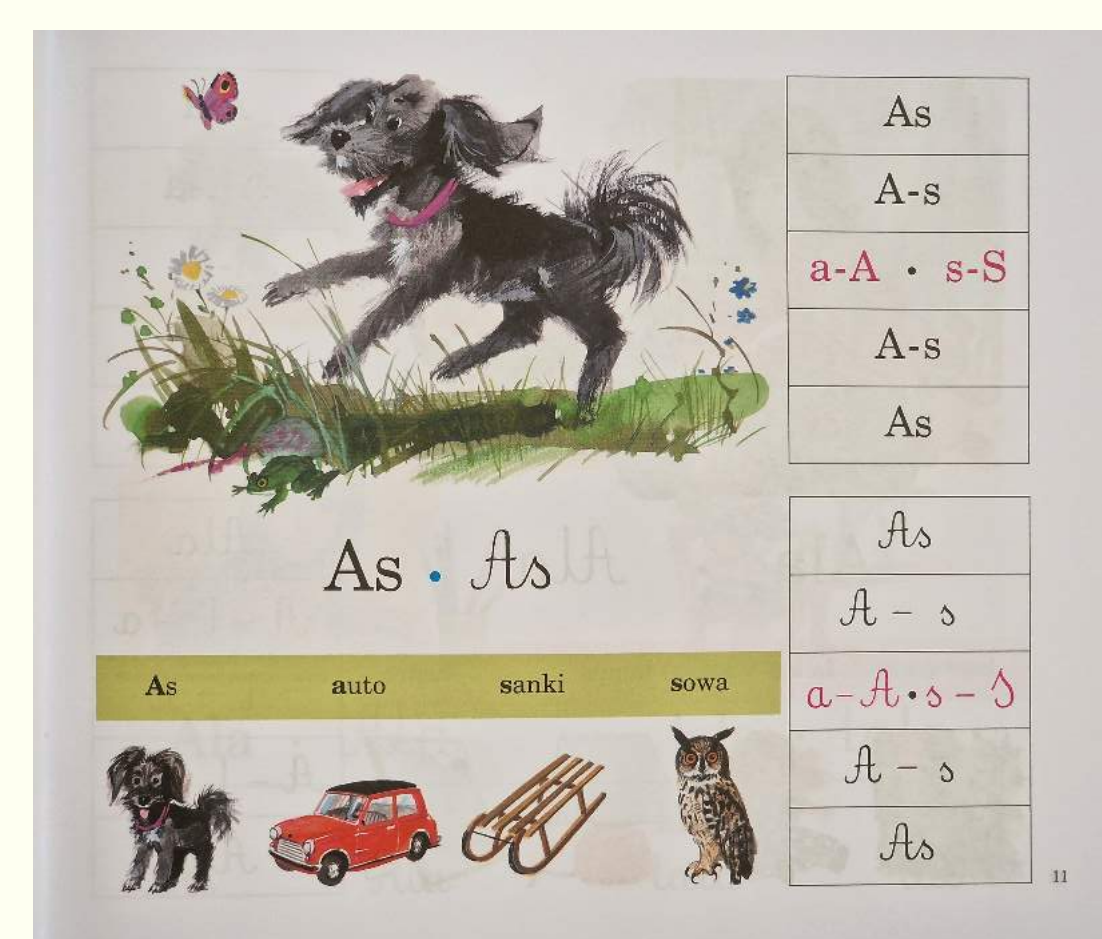
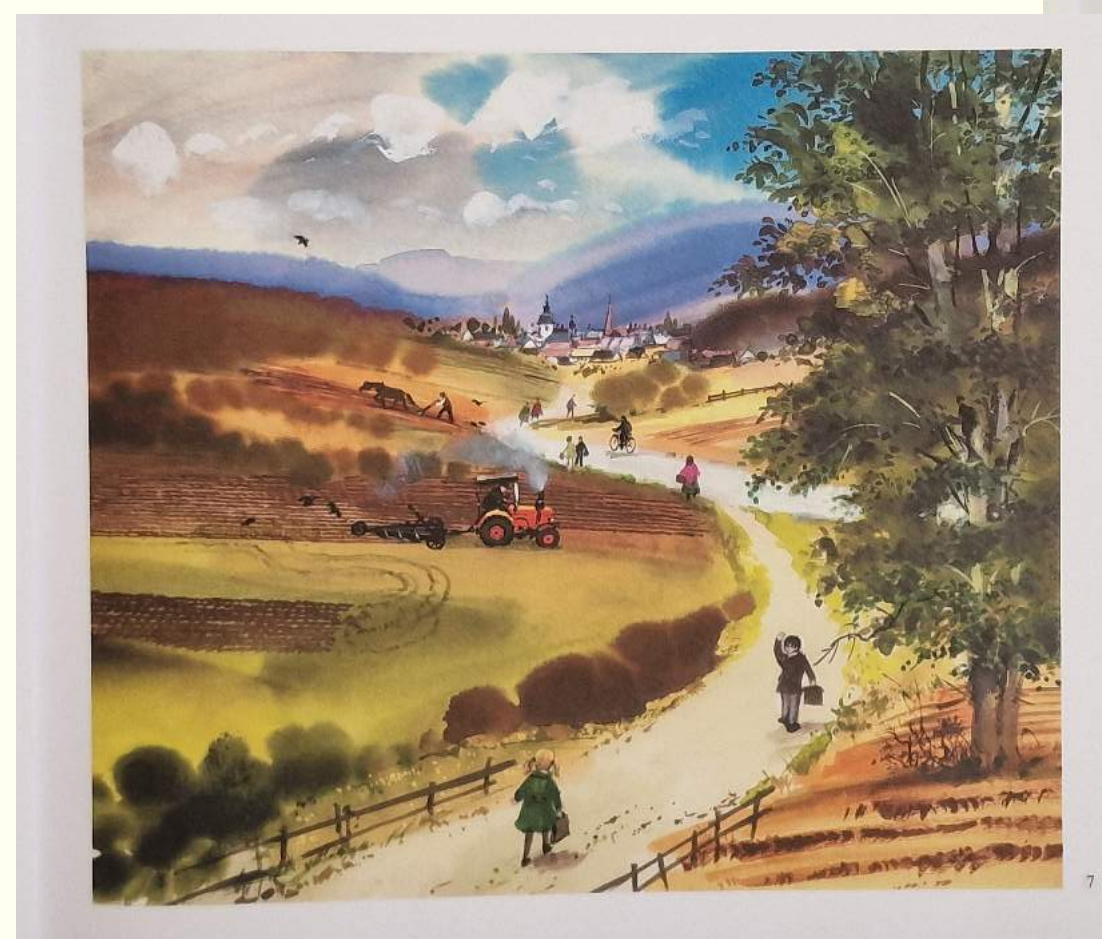
1974

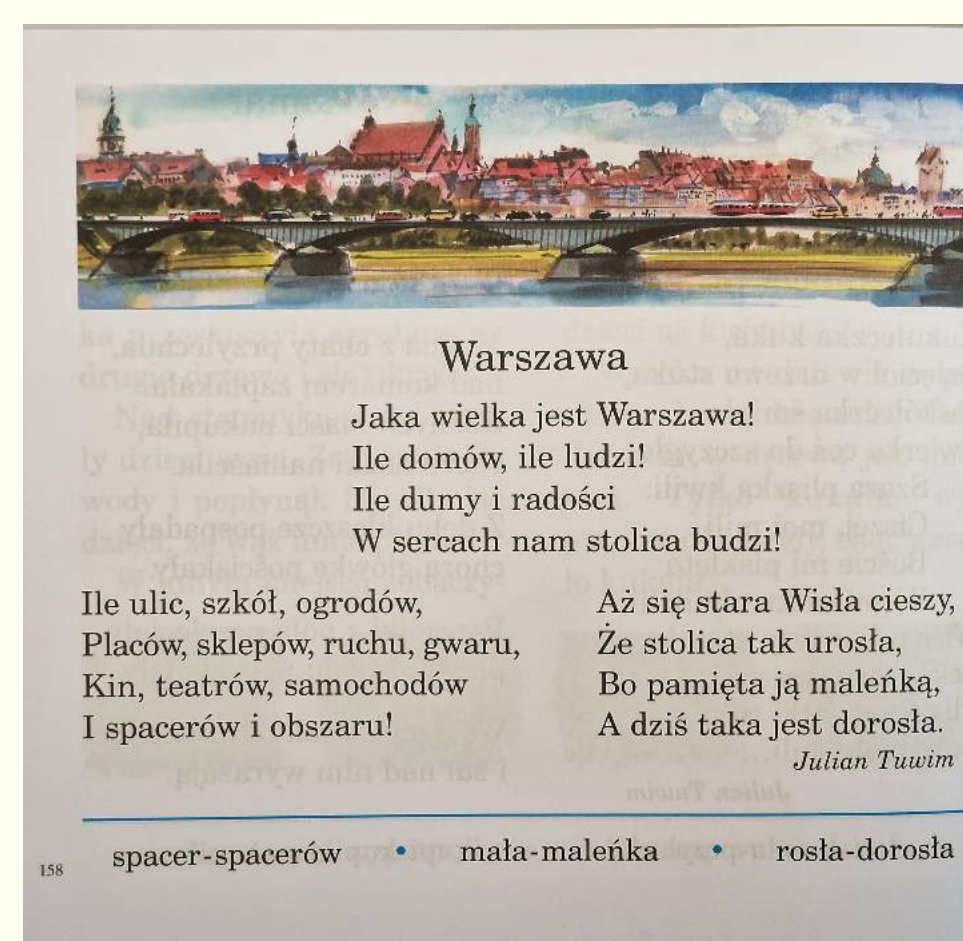
Okladka Elementarza M. Falskiego z 1971 r.

Okladka Elementarza M. Falskiego z 1974 r.

Ilustracje Elementarza M. Falskiego z 1971 r.

Ilustracje Elementarza M. Falskiego z 1974 r.

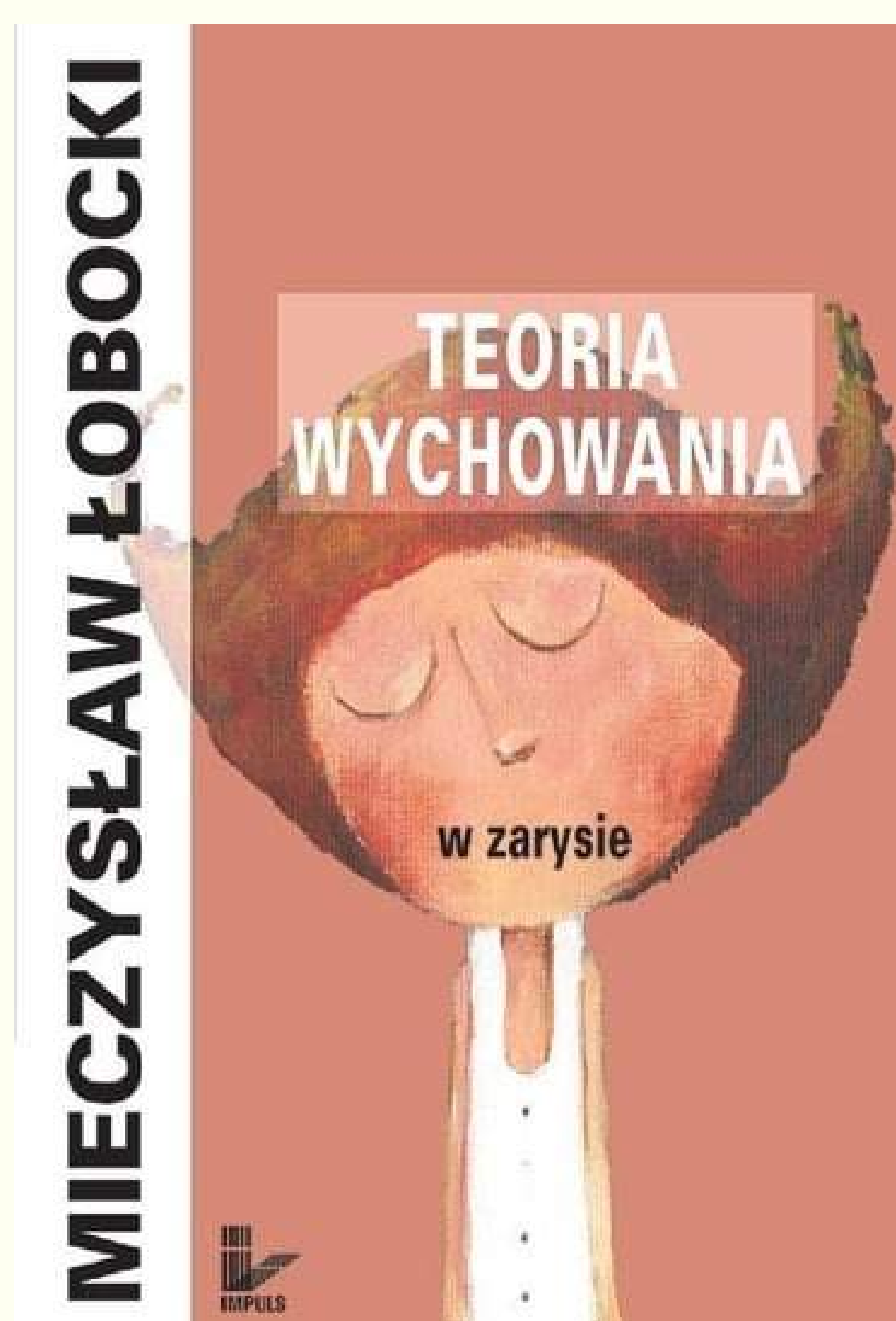

Profesor Mieczysław Łobocki, źródło: wydawnictwo.umcs.lublin.pl

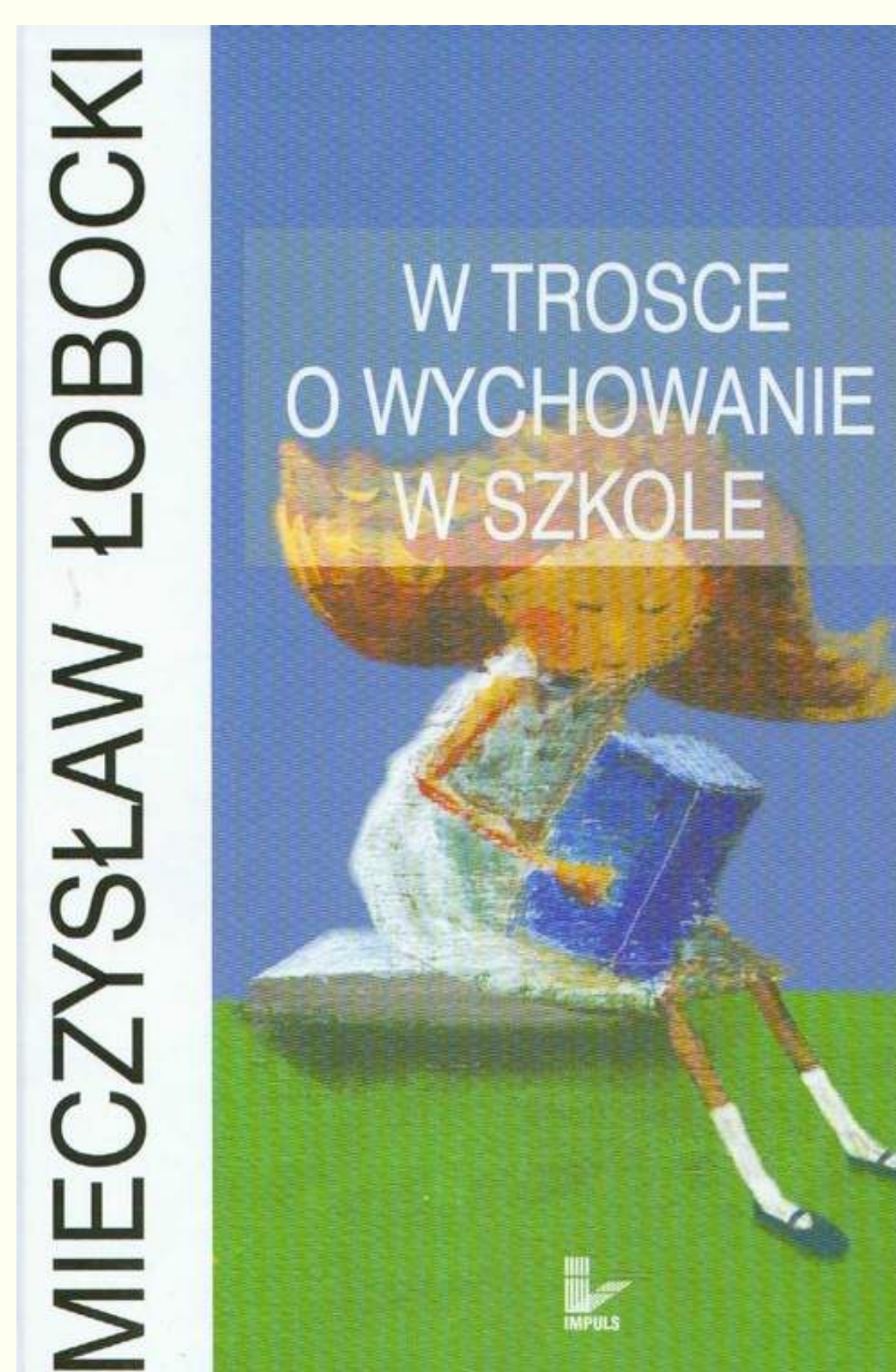
MIECZYŚŁAW ŁOBOCKI 1929-2012

Mieczysław Łobocki (ur. 18 sierpnia 1929 r. w Starogardzie Gdańskim, zm. 6 sierpnia 2012 r. w Lublinie) po ukończeniu studiów w 1958 r. rozpoczął pracę w charakterze asystenta w Katedrze Psychologii Wychowawczej KUL. W tym czasie zajmował się głównie **psychologią osobowości**, i **problemami niedostosowania społecznego**. W 1962 r. z KUL-u przeniósł się na Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, najpierw do Katedry Pedagogiki, a następnie do Instytutu Pedagogiki na Wydziale Pedagogiki i Psychologii.

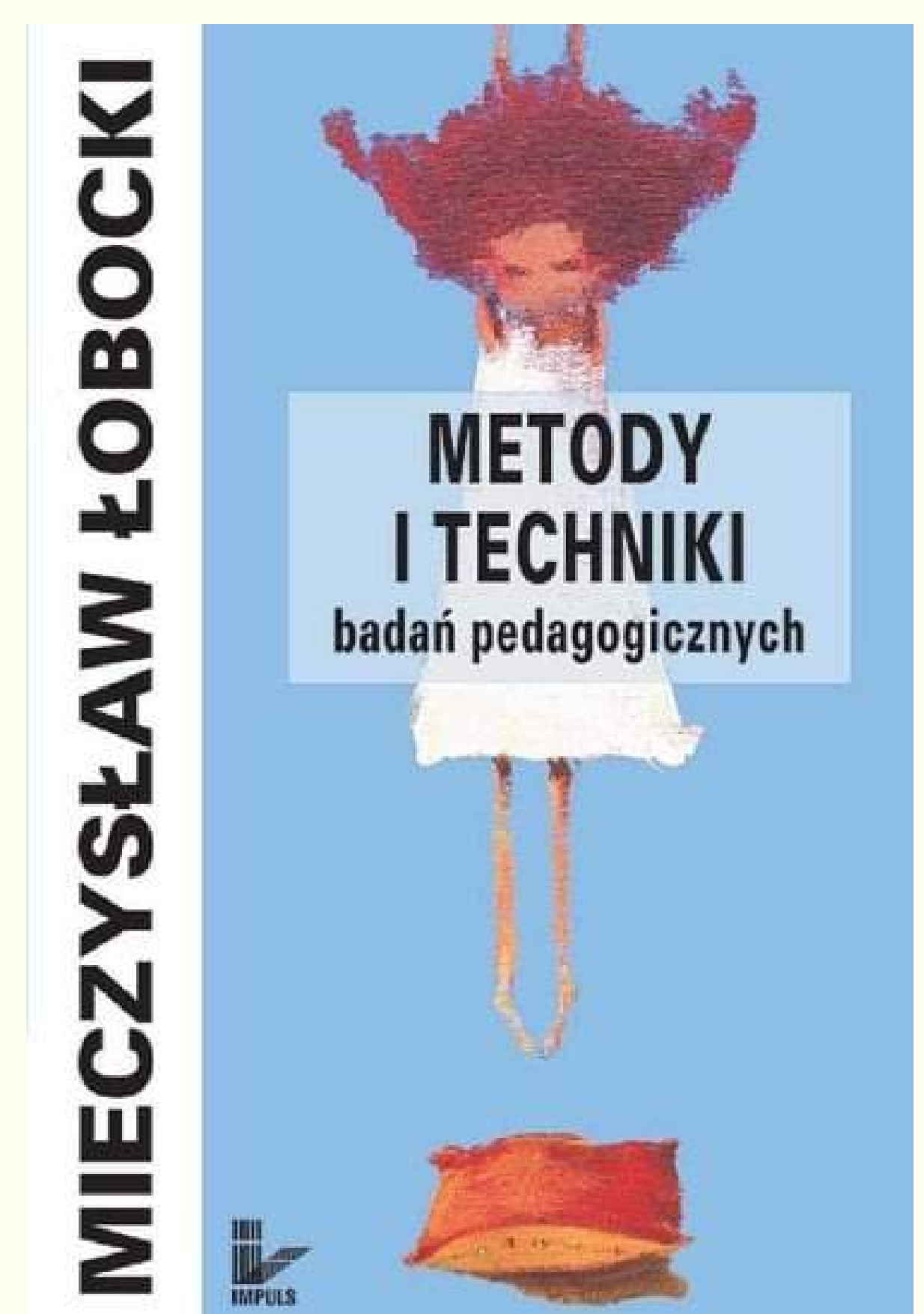
Na UMCS pełnił funkcję **wicedyrektora Instytutu Pedagogiki**, **prodziekana na Wydziale Pedagogiki i Psychologii**, **kierownika Zakładu Teorii Wychowania**. W dowód uznania otrzymał wiele odznaczeń państwowych i wyróżnień, w tym Odznakę Przyjaciela Dziecka (1973), Złoty Krzyż Zasługi (1977), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1979), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (2003). Łobocki został uznany **Człowiekiem Roku 1999** przez The American Biographical Institute.

Teoria Wychowania w Zarysie, Mieczysław Łobocki

W trosce o wychowanie w szkole, Mieczysław Łobocki

Metody i techniki badań pedagogicznych, Mieczysław Łobocki

Praca naukowa Łobockiego koncentrowała się na trzech głównych zagadnieniach: **pracy wychowawczej w szkole**, **dynamice grup uczniowskich** oraz na **metodologii badań pedagogicznych**. Jeszcze dzisiaj studenci i studentki projektując swoje badania korzystają z książek Łobockiego. Łobocki był wieloletnim członkiem komitetu redakcyjnego „Ruchu Pedagogicznego” oraz autorem licznych artykułów i publikacji w czasopiśmie, takich jak: *Współudział uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym* (1975), *Metody badań pedagogicznych* (1978), *Altruizm a wychowanie* (1998), *Teoria wychowania w zarysie* (2003), *Wychowanie moralne w zarysie* (2008).

Jadwiga Bińczyska, źródło: www.naszemiasto.pl

JADWIGA BIŃCZYCKA 1930-2019

Jadwiga Bińczyska (ur. 25 października 1930 r. w Wolbromiu, zm. 9 sierpnia 2019 r. w Warszawie) ukończyła studia na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, po studiach zaangażowała się w pracę naukową, była **prodziekanem na Wydziale Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego i dziekanem w Wyższej Szkole Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej**. Wychowała wielu pedagogów i wiele pedagożek, którzy swoje życie zawodowe poświęcili obronie praw dziecka.

Jadwiga Bińczyska, źródło: www.sliwinski-pedagog.blogspot.com

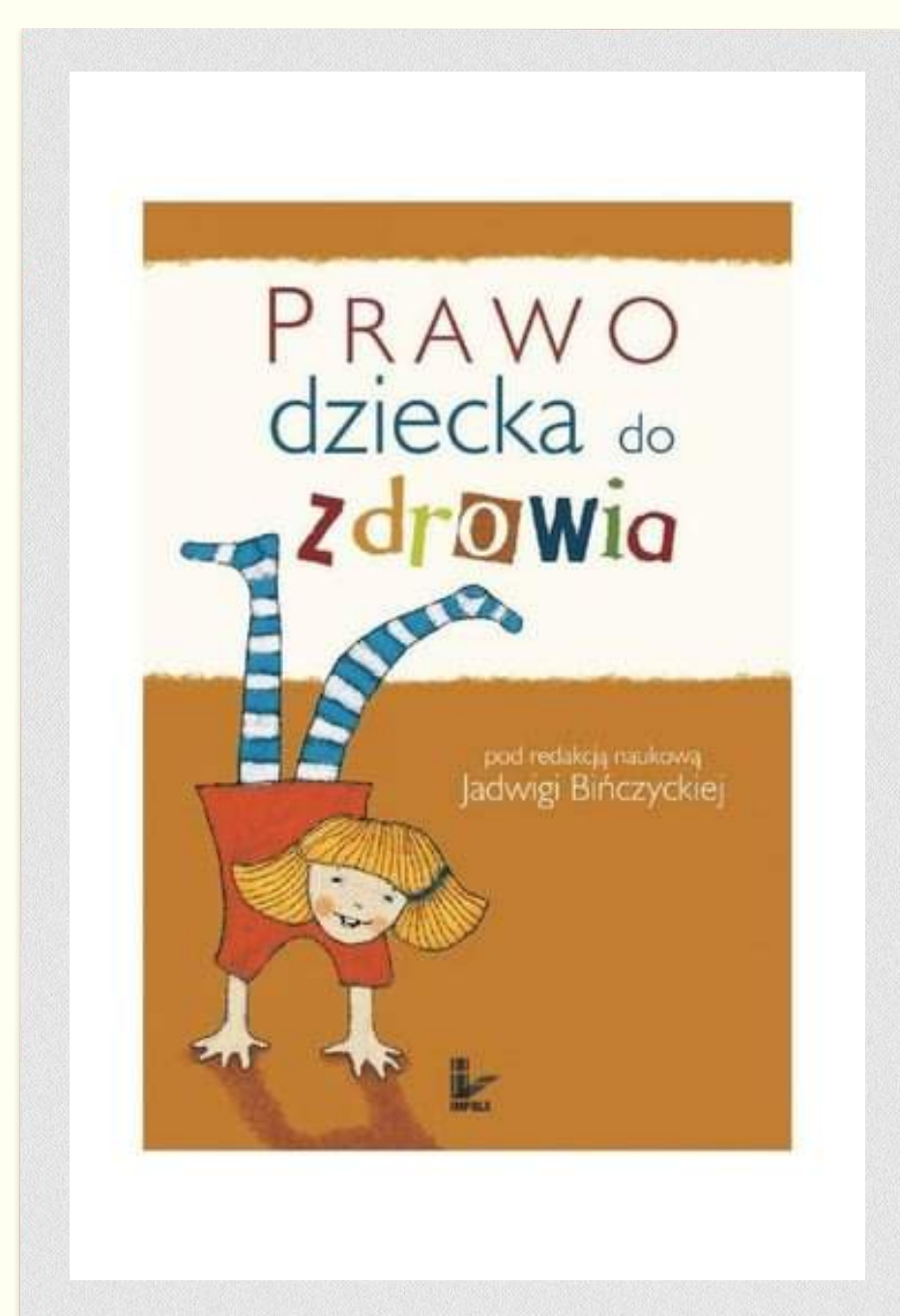
Jadwiga Bińczyska, źródło: www.orderusmiechu.pl

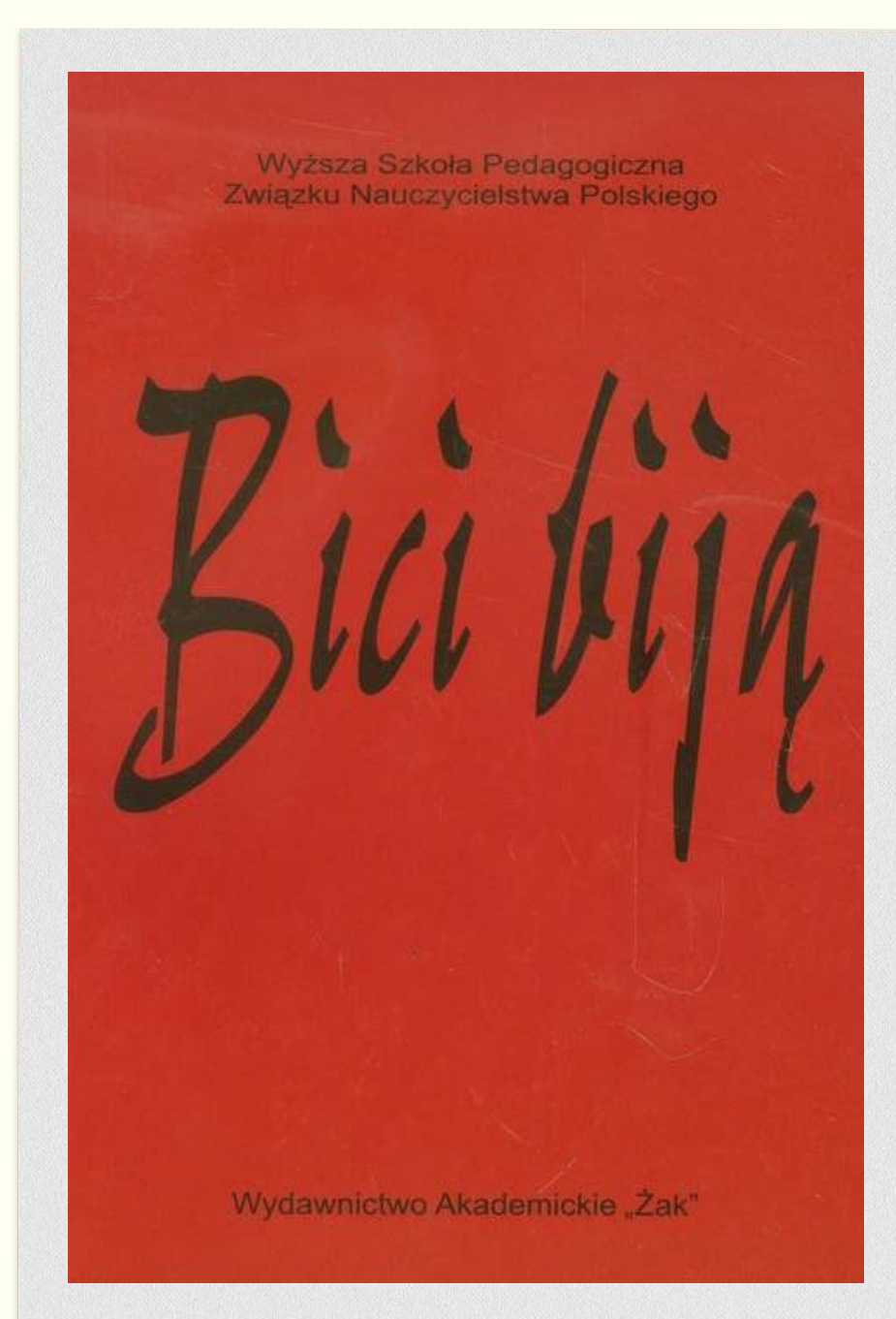
Jadwiga Bińczyska, źródło: www.glos.pl

Przewodniczyła **Polskiemu Stowarzyszeniu im. Janusza Korczaka**, wspierała różne inicjatywy Korczakowskie, z czasem stała się ikoną ruchu Korczakowskiego. Powszechnie nazywano ją „wdową po Korczaku”. Była **redaktorką i autorką książek naukowych i setek artykułów poświęconych pedagogice i pedagogii, wychowaniu, kształceniu nauczycieli/nauczycielek oraz prawom dziecka**. Wielokrotnie publikowała w „Ruchu Pedagogicznym”. Z odznaczeń najbardziej ceniła sobie otrzymany od dzieci w 2007 r. Order Uśmiechu – została członkinią Międzynarodowej Kapituły Orderu Uśmiechu. Była **zwolenniczką całkowitego zakazu bicia dzieci**. Dowodziła, że bici – biją i przestrzegała, że anarchia i tresura nie mogą być zaakceptowane ani w wychowaniu, ani w relacjach międzyludzkich. Do 14 grudnia 2018 r. była **społecznym doradcą Rzecznika Praw Dziecka**.

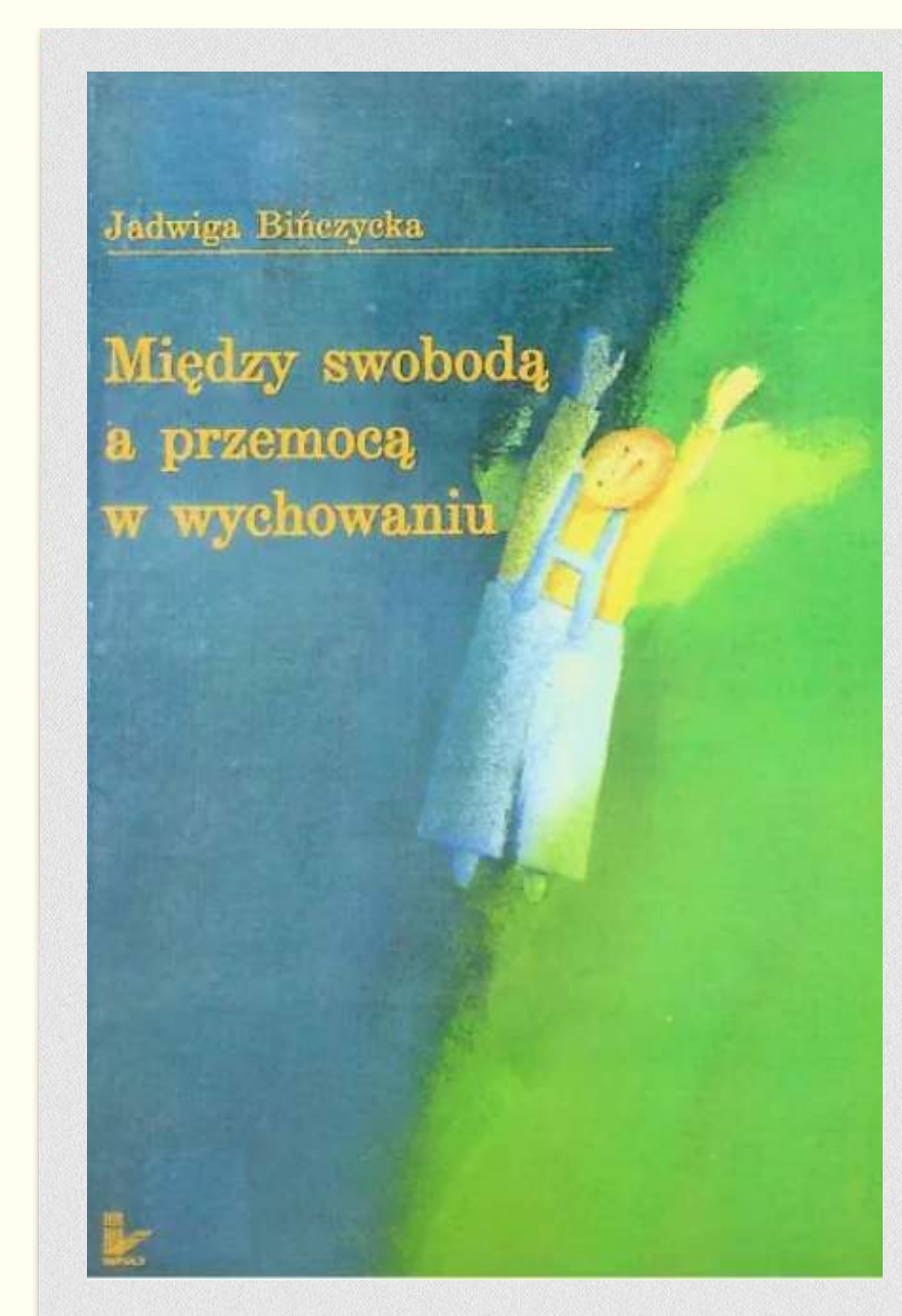
Jest autorką ważnych dla nauczycieli i nauczycielek książek, m.in. *Między swobodą a przemocą w wychowaniu* (1997), *Spotkania z Korczakiem* (2009).

Prawo dziecka do zdrowia, pod redakcją Jadwigi Bińczyskiej

Bici biją, Jadwiga Bińczyska

Między swobodą a przemocą w wychowaniu, Jadwiga Bińczyska

Wincenty Okoń, źródło: „Nauczyciel i Szkoła” 2 (54), 307-311.

WINCENTY OKOŃ 1914-2011

Wincenty Okoń (ur. 22 stycznia 1914 r. w Chojeńcu, zm. 18 października 2011 r. w Warszawie), ukończył studia pedagogiczne w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Po wojnie Okoń otrzymał propozycję podjęcia pracy naukowej w Katedrze Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Łódzkiego. Pracując naukowo poznał wybitne postacie, m.in. Tadeusza Kotarbińskiego i Bogdanem Suchodolskiego.

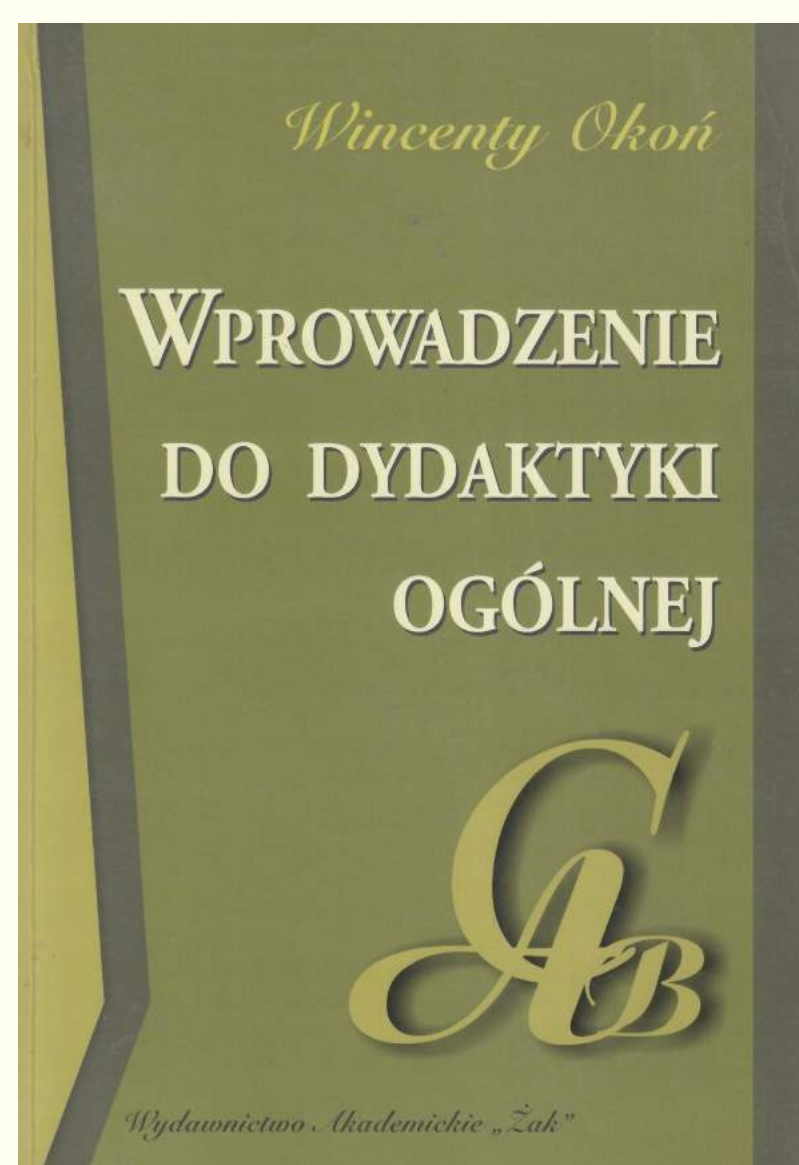

Fotografia przedstawia Drużynę Harcerską im. Tadeusza Kościuszki w Trąbkach. Z lewej strony siedzi Wincenty Okoń, z prawej Władysław Szewczyk, rok 1937, źródło: www.garwolin.org.

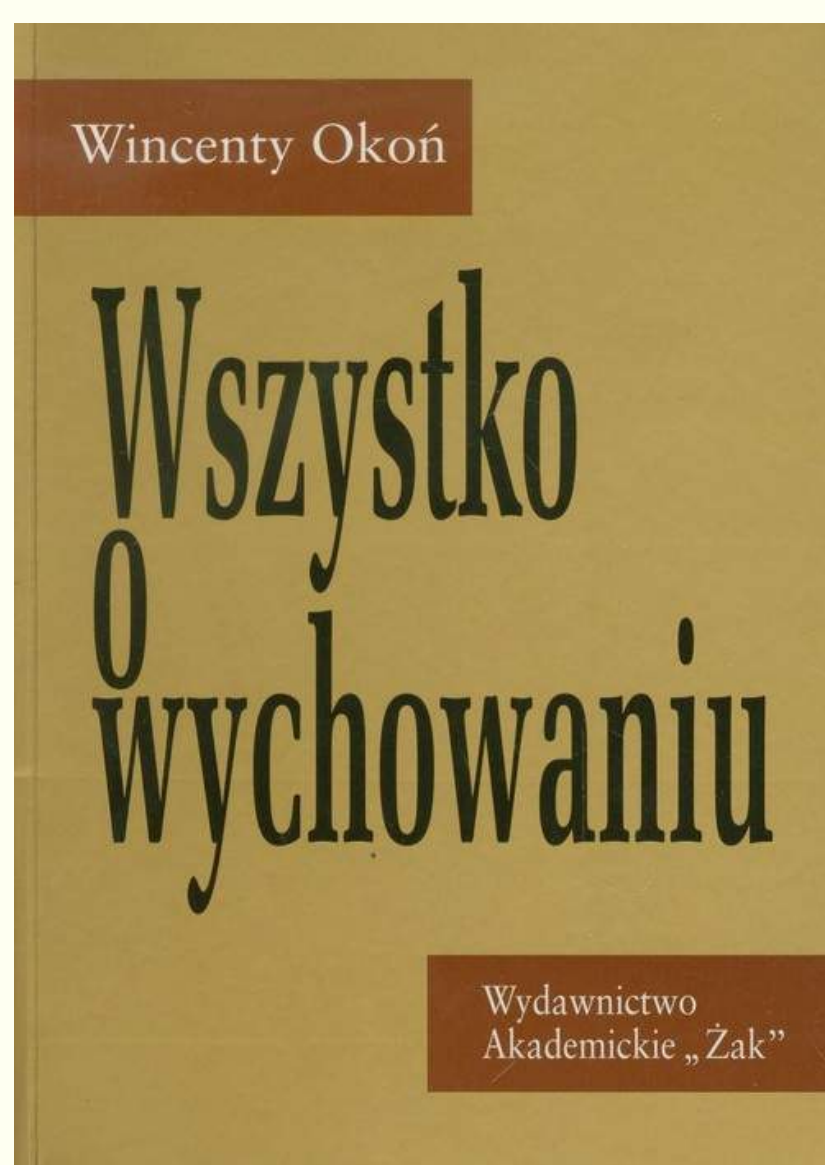

Wincenty Okoń, źródło: www.gazeta.us.edu.pl

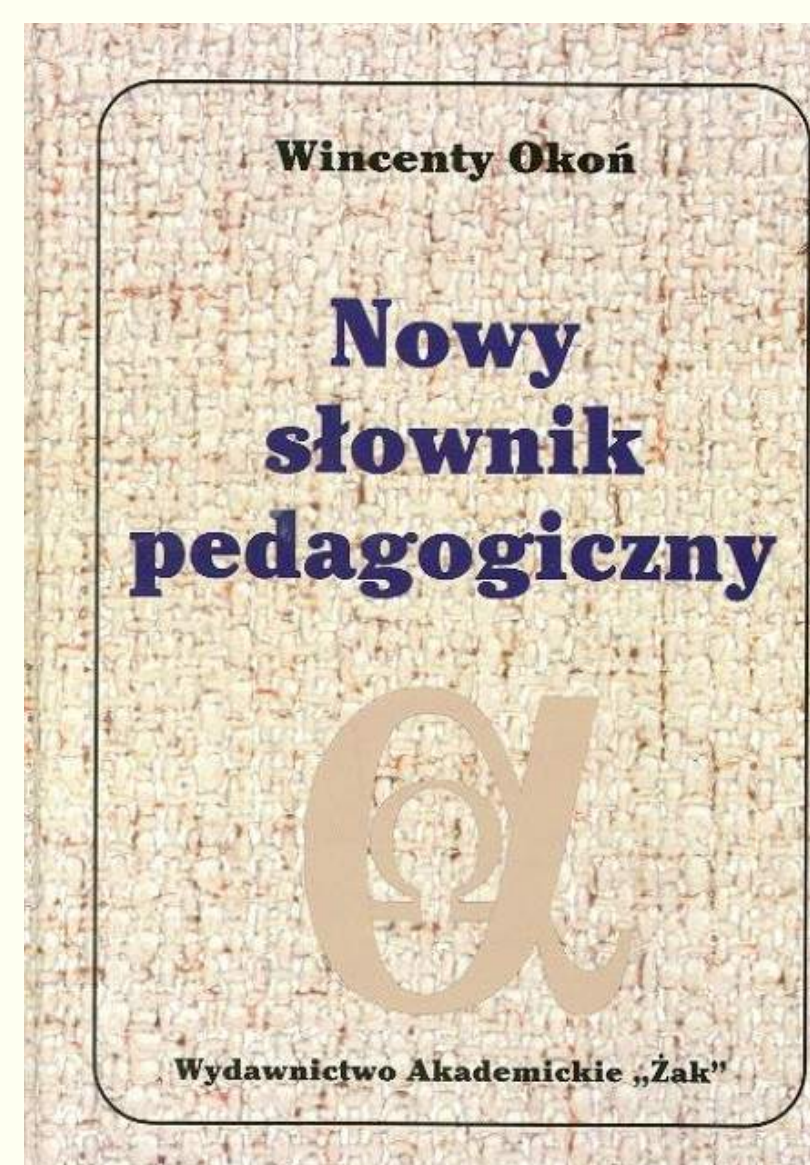
Większość pracy badawczej związał Okoń z Uniwersytetem Warszawskim i Uniwersytetem Śląskim w Katowicach. Zajmował się **procesem dydaktycznym** oraz jego uwarunkowaniami, **kształceniem wielostronnym**, **historią myśli pedagogicznej XIX i XX wieku**, zagadnieniami związanymi z **pedeutologią**, **problematyką organizacji badań pedagogicznych**, publikował na łamach „Ruchu Pedagogicznego”.

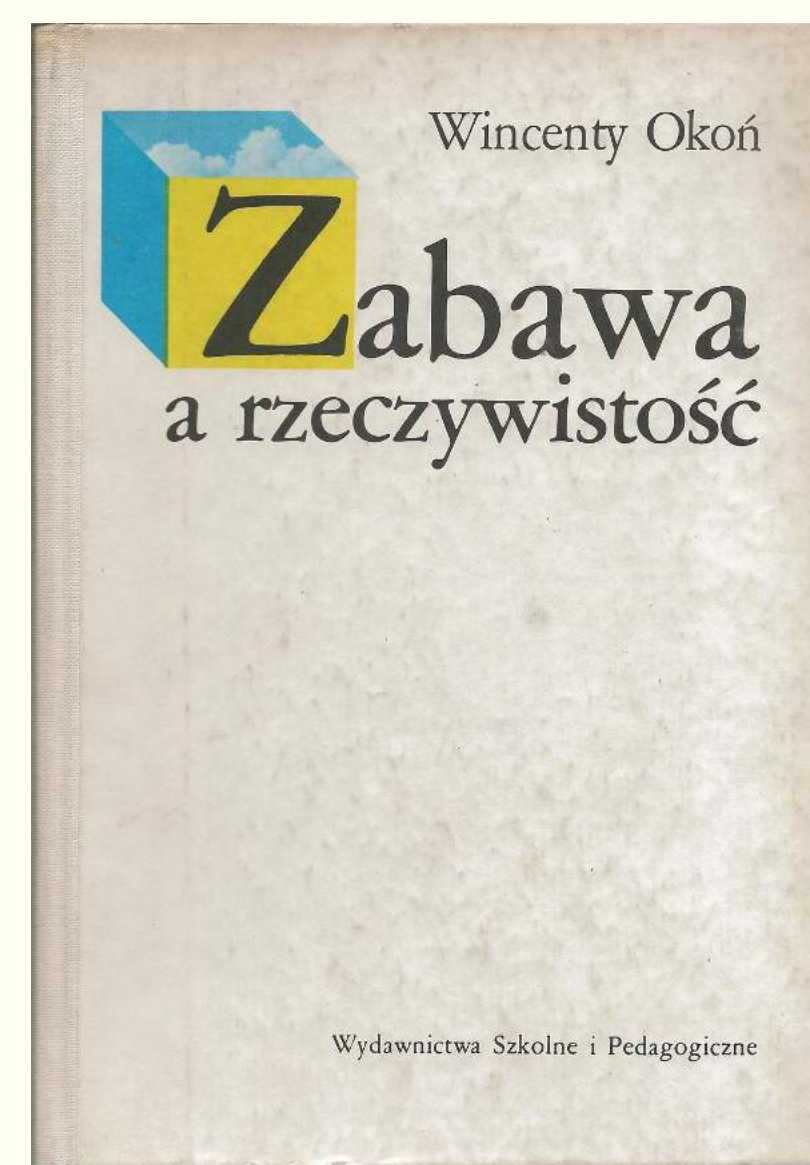
Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej, Wincenty Okoń

Wszystko o wychowaniu, Wincenty Okoń

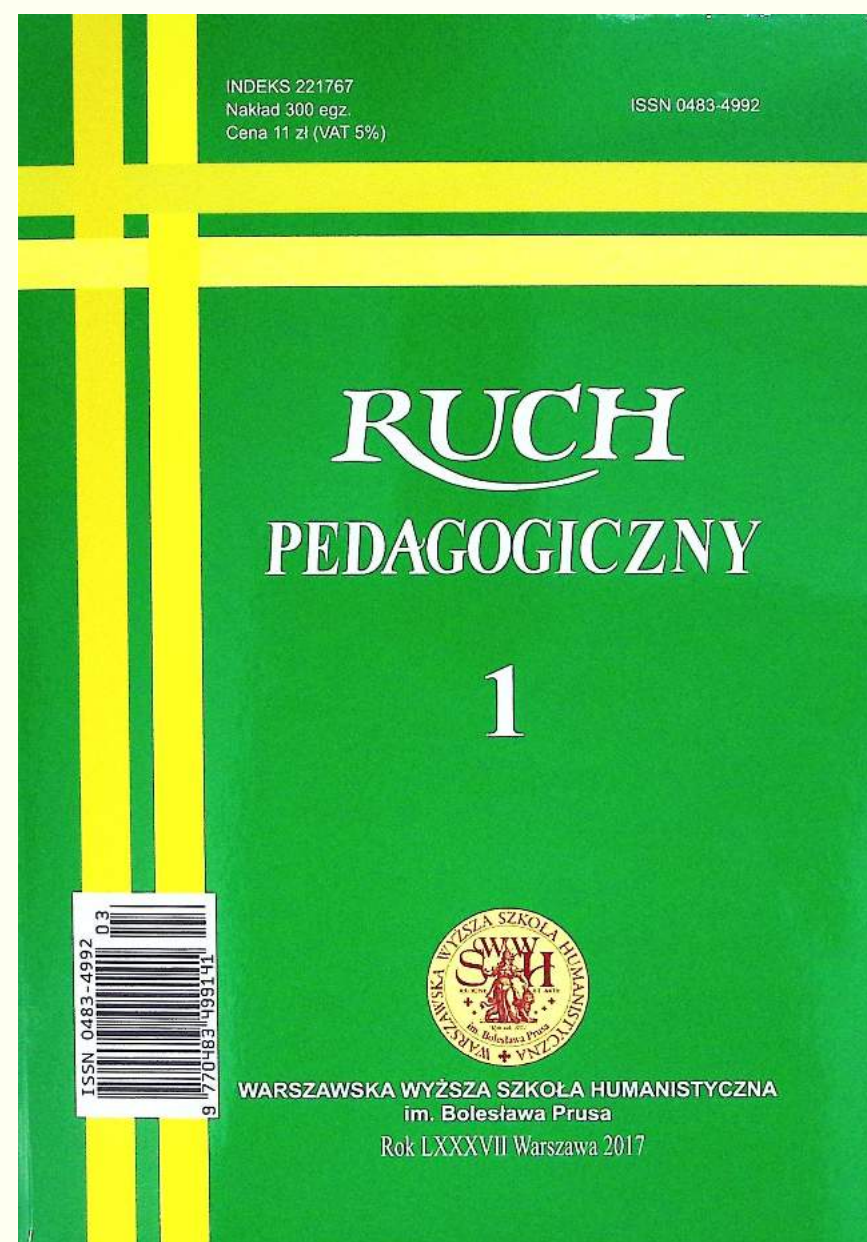
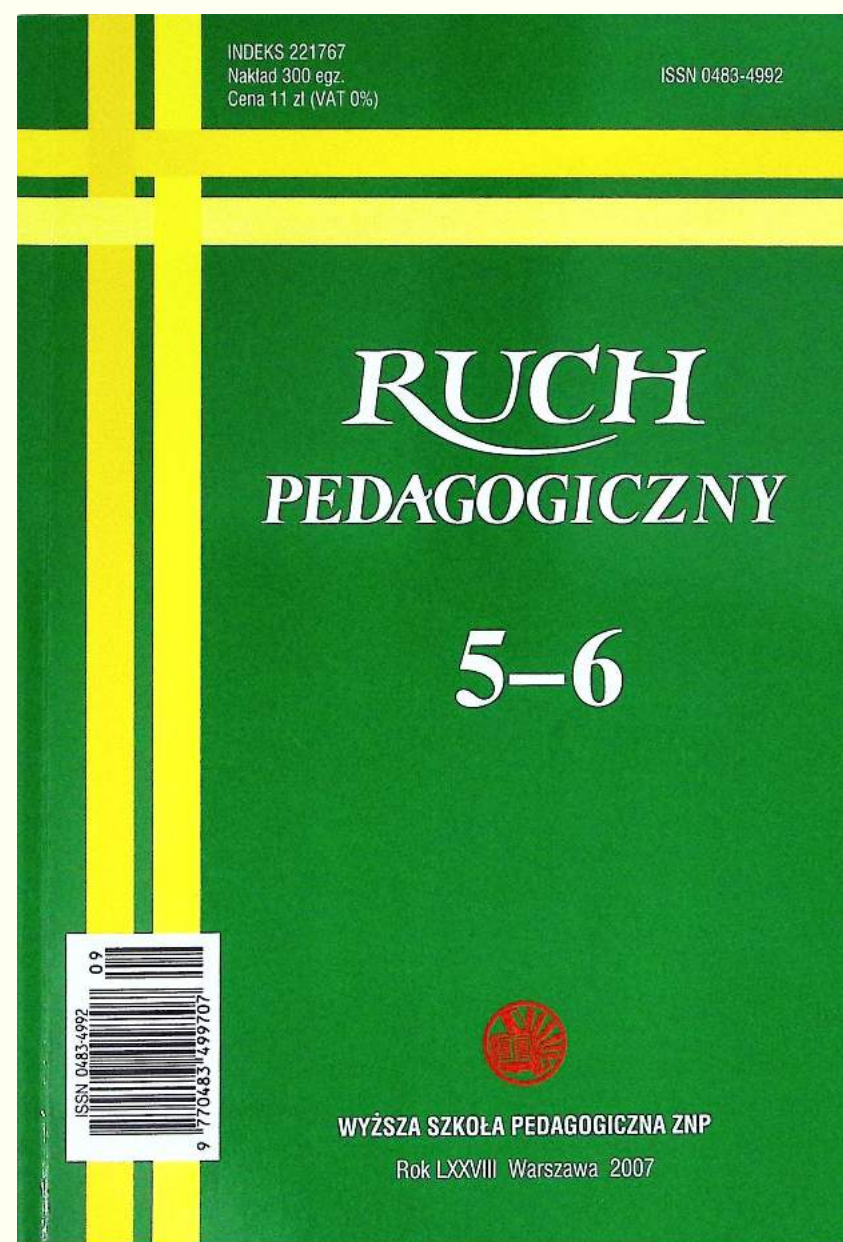
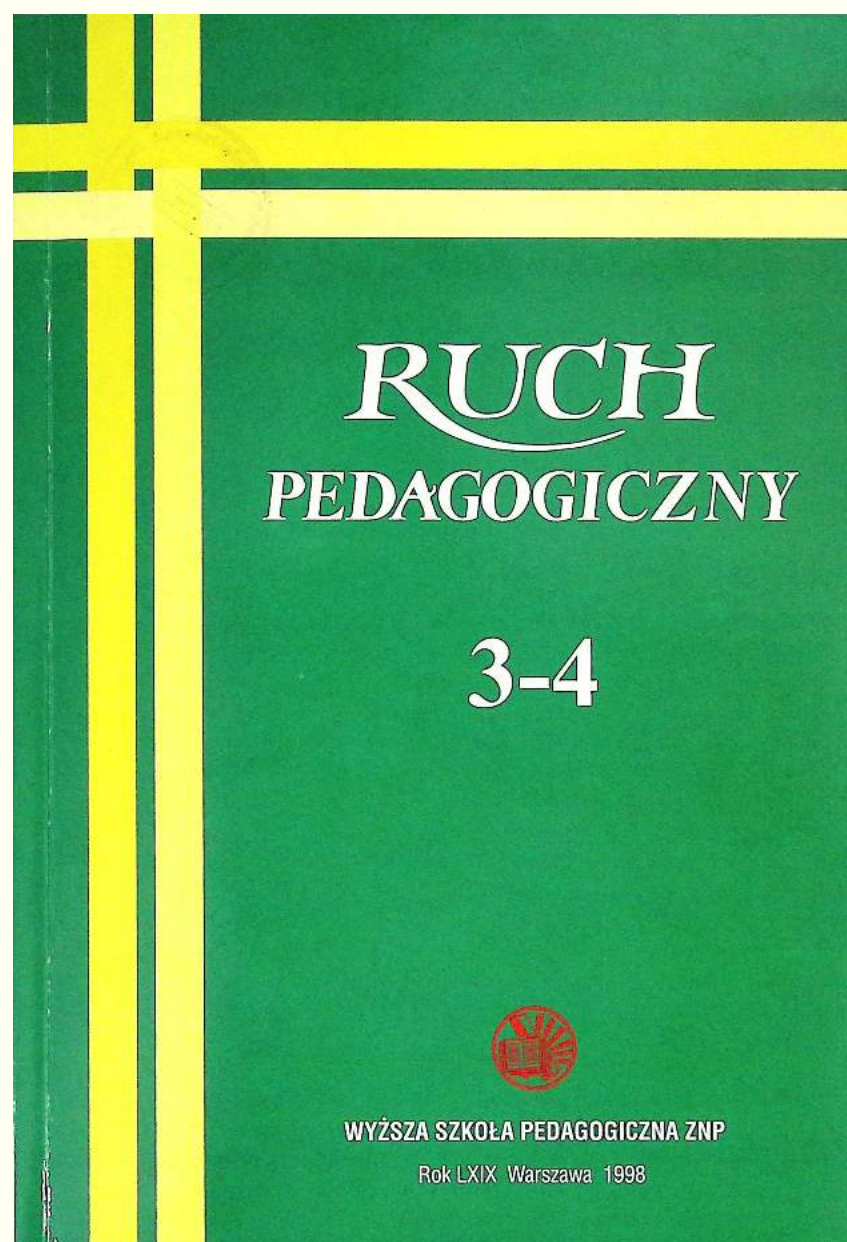
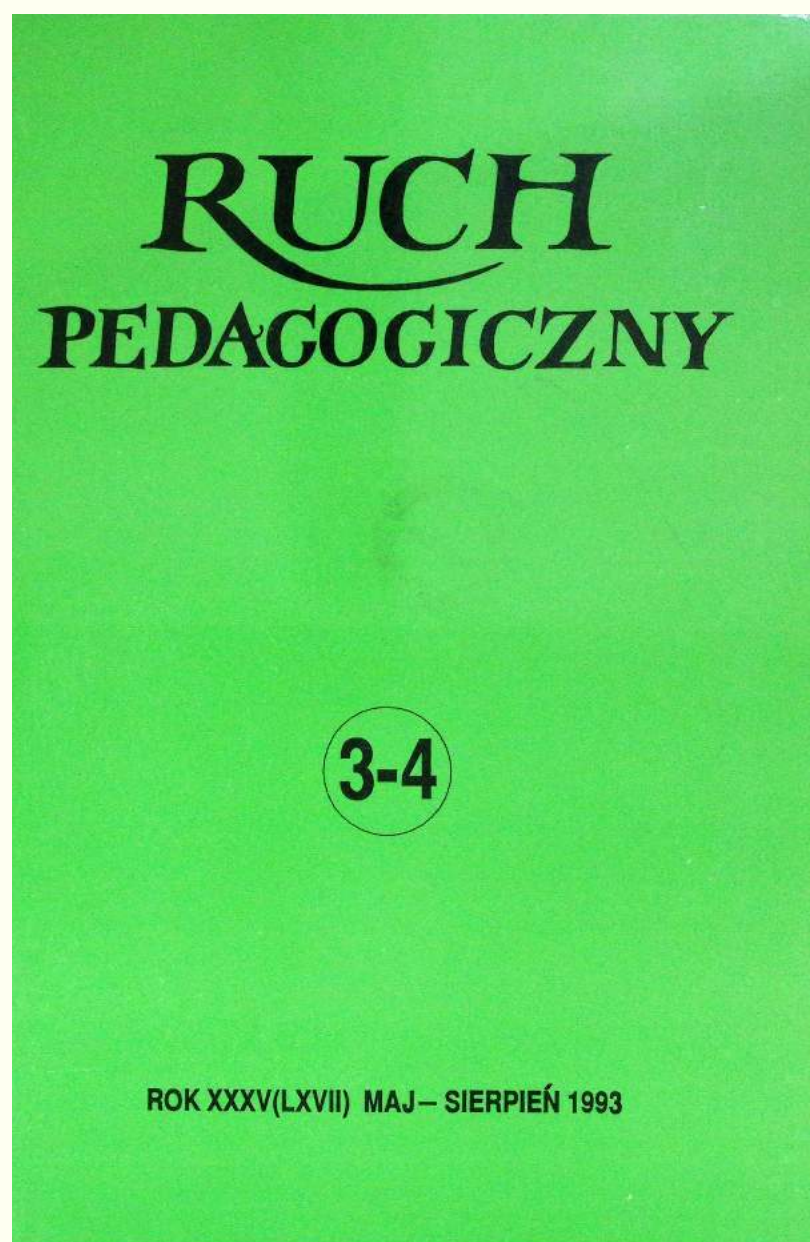
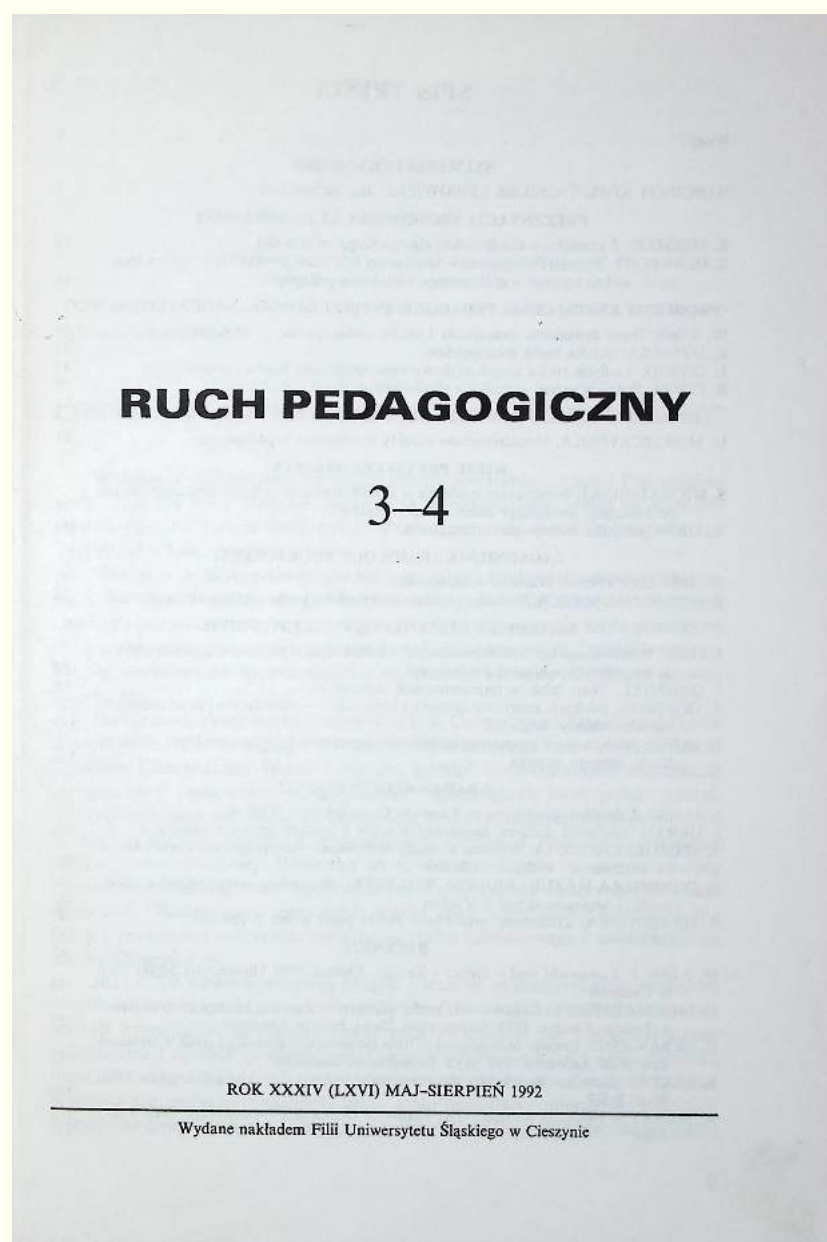
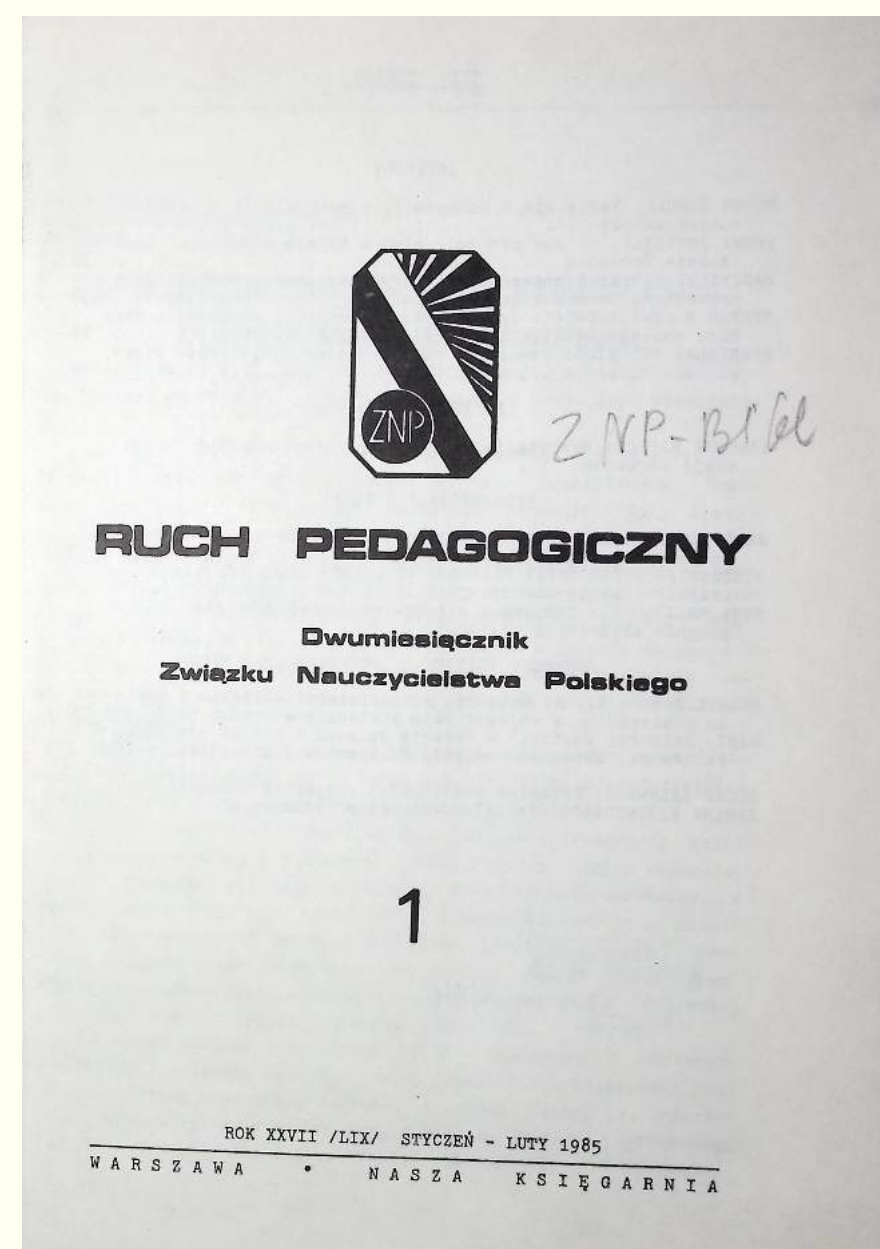
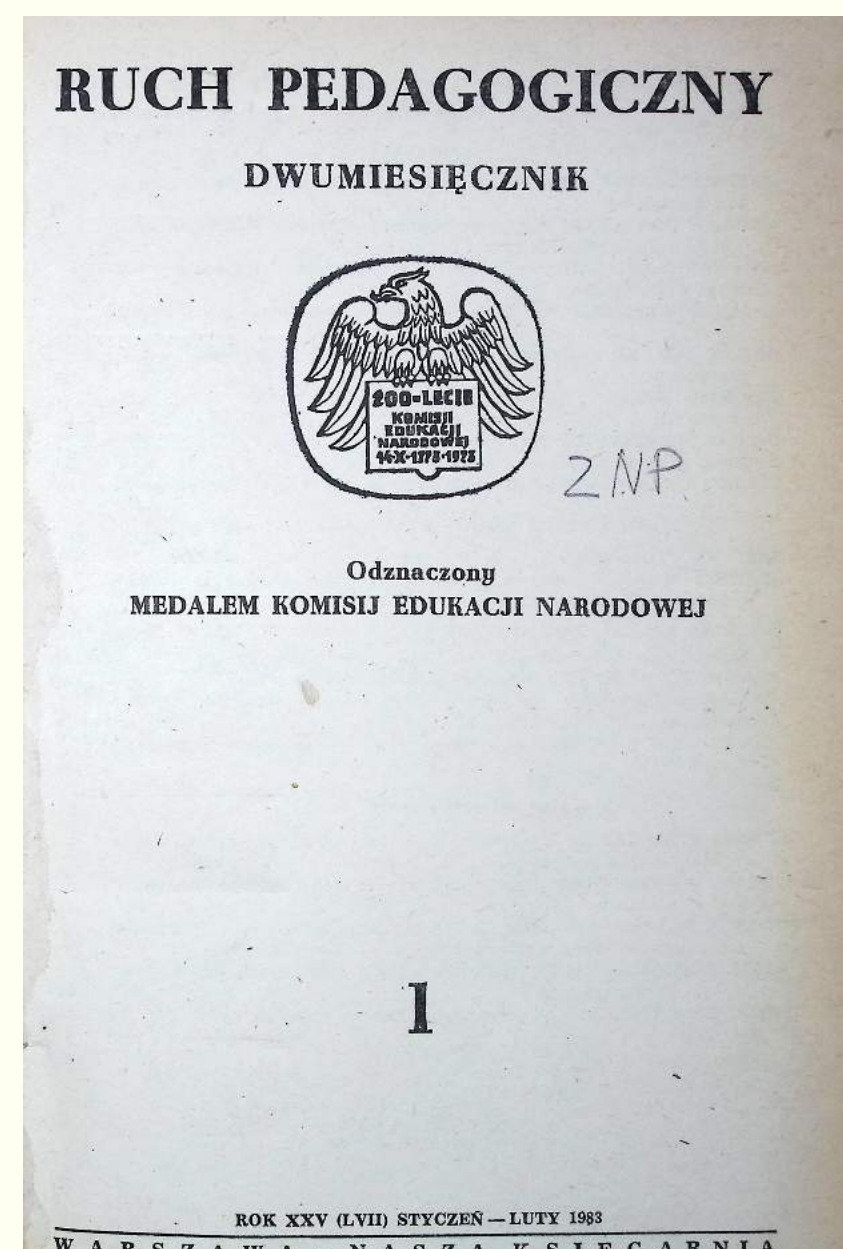
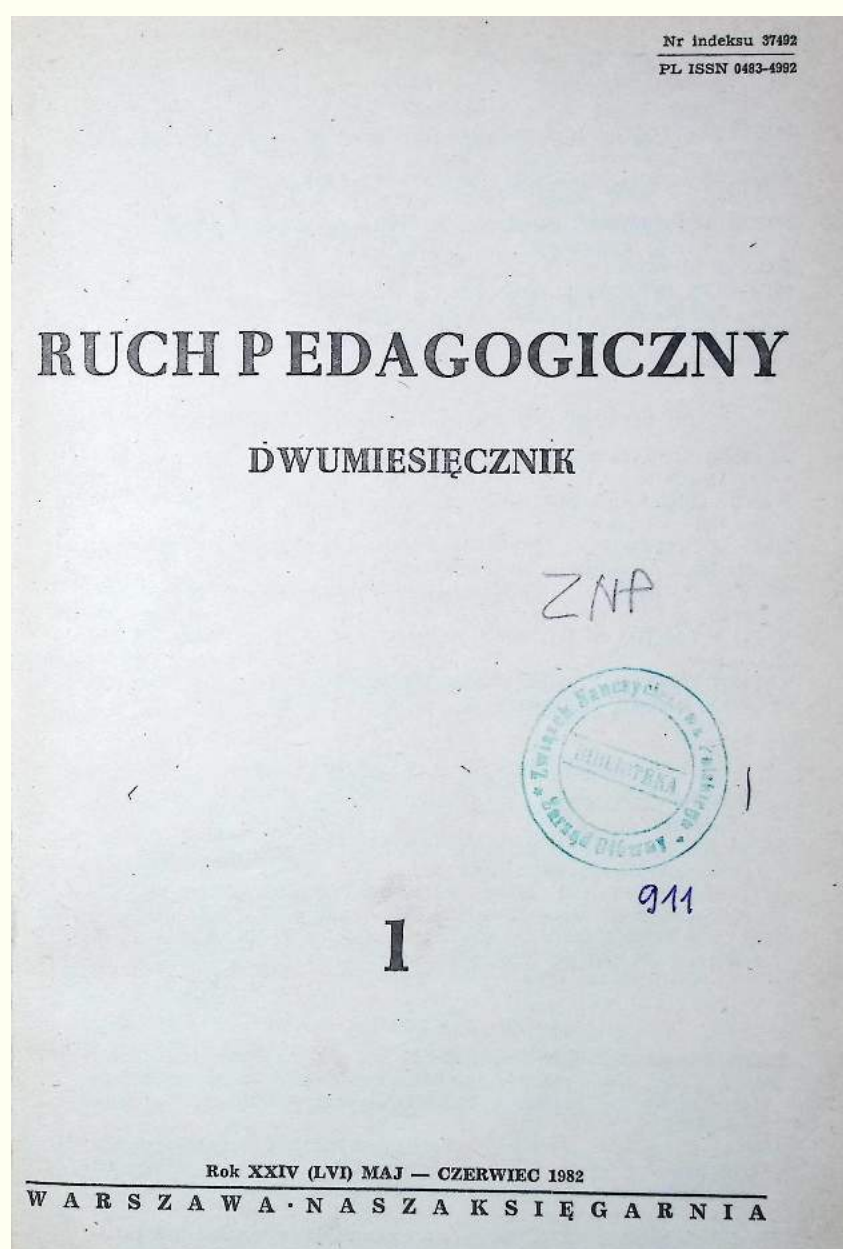
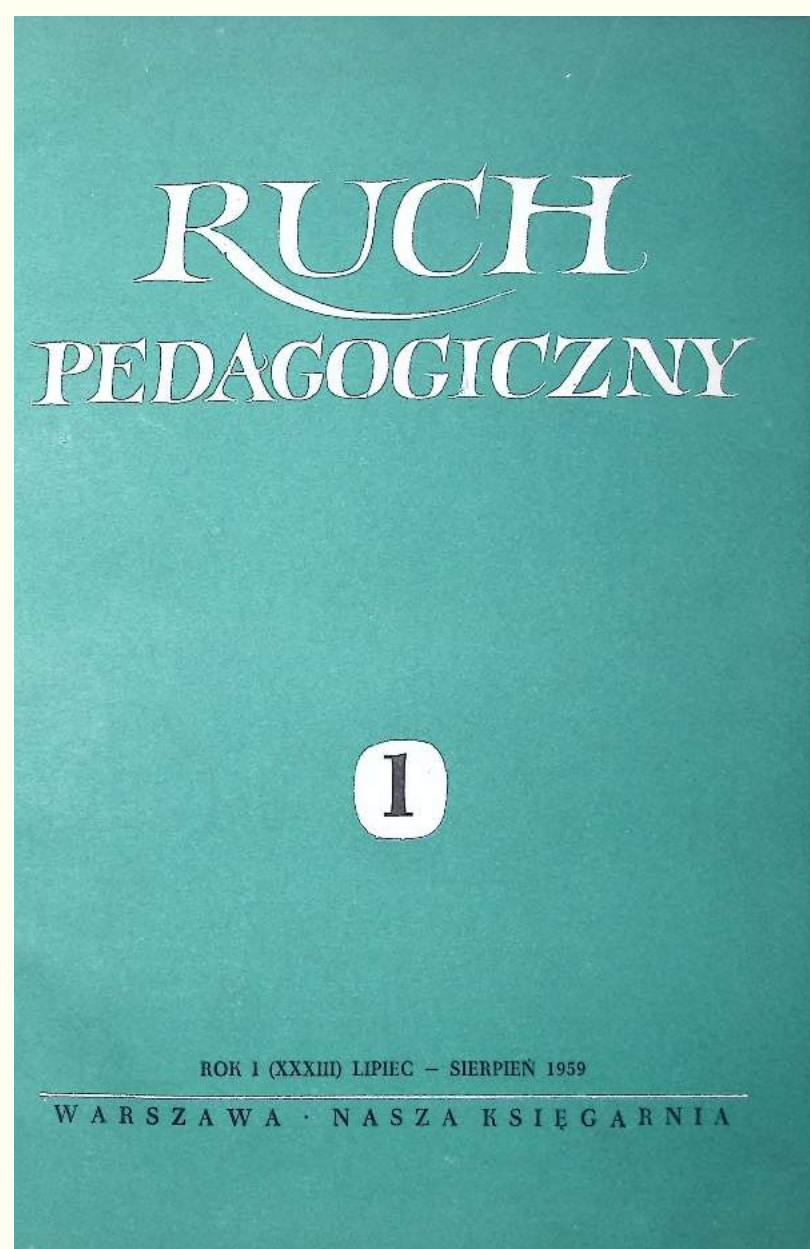
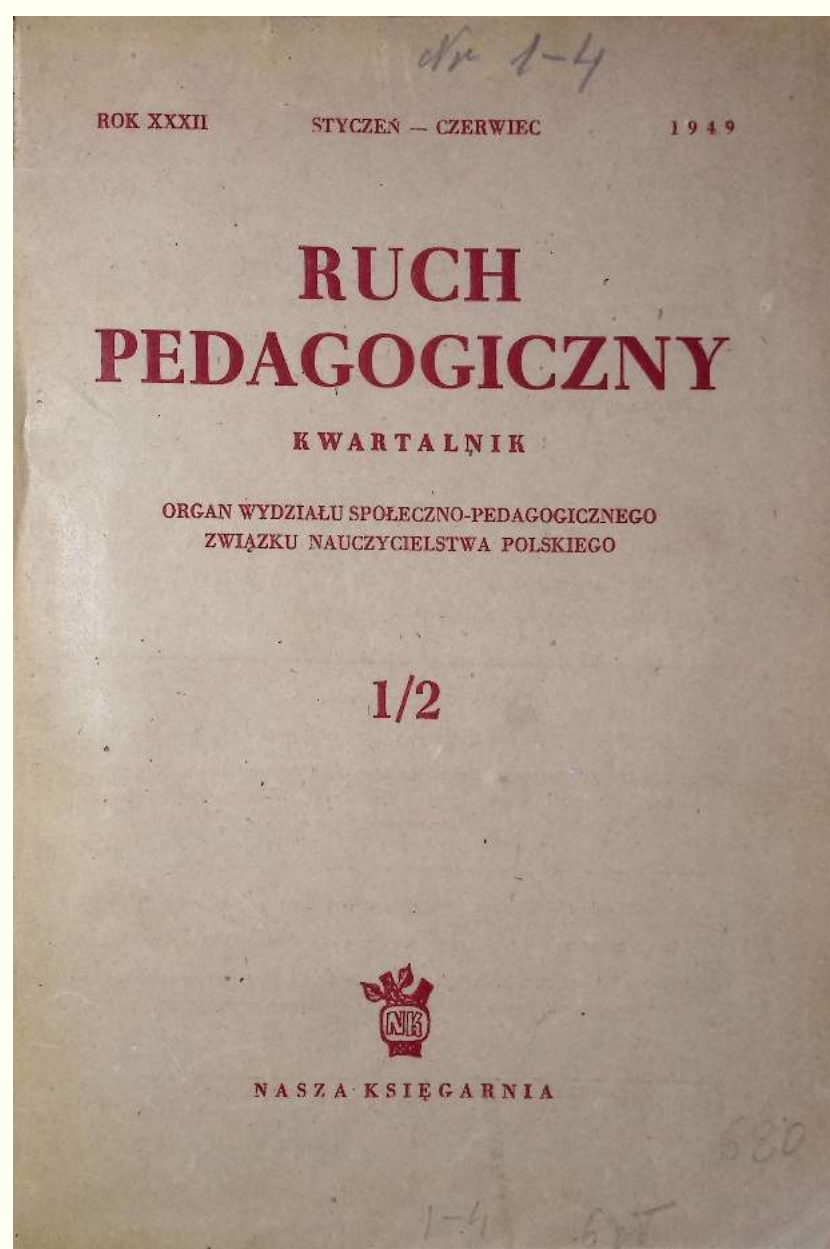
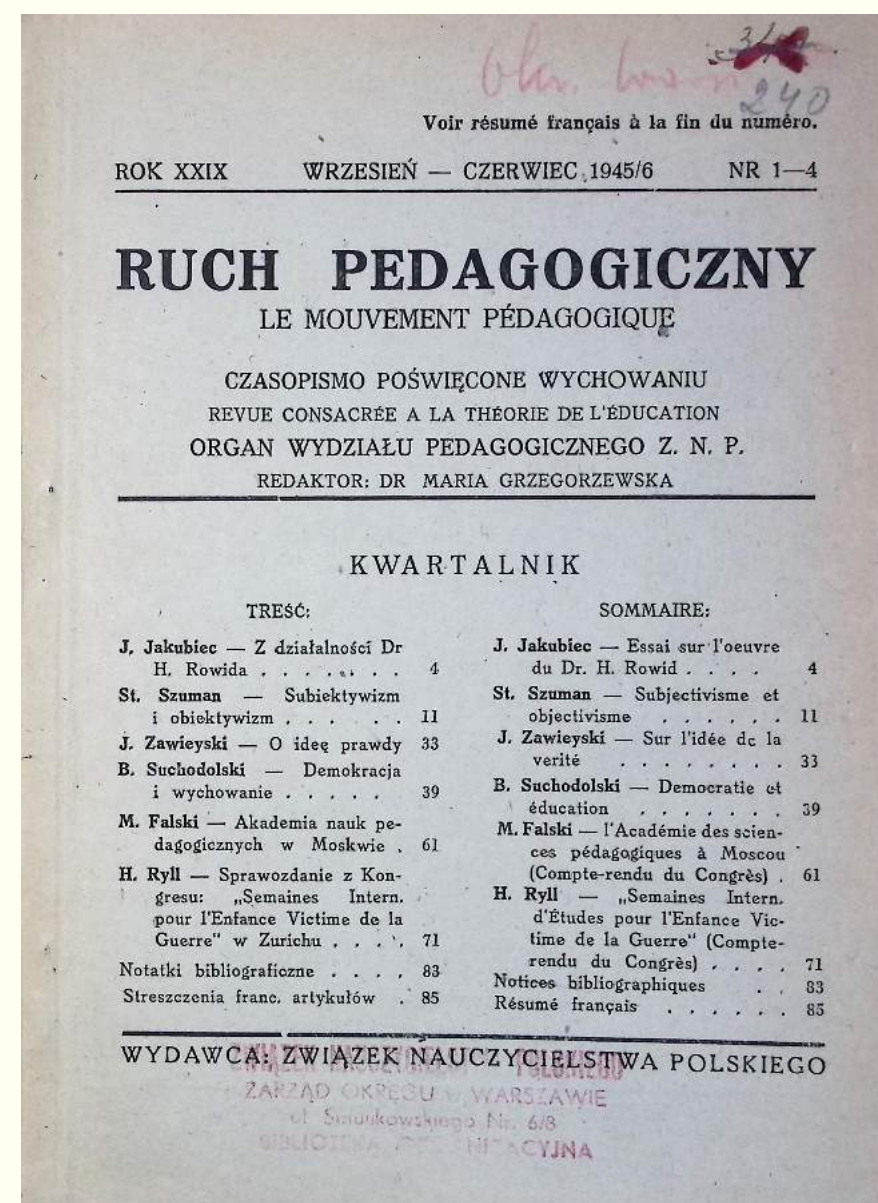
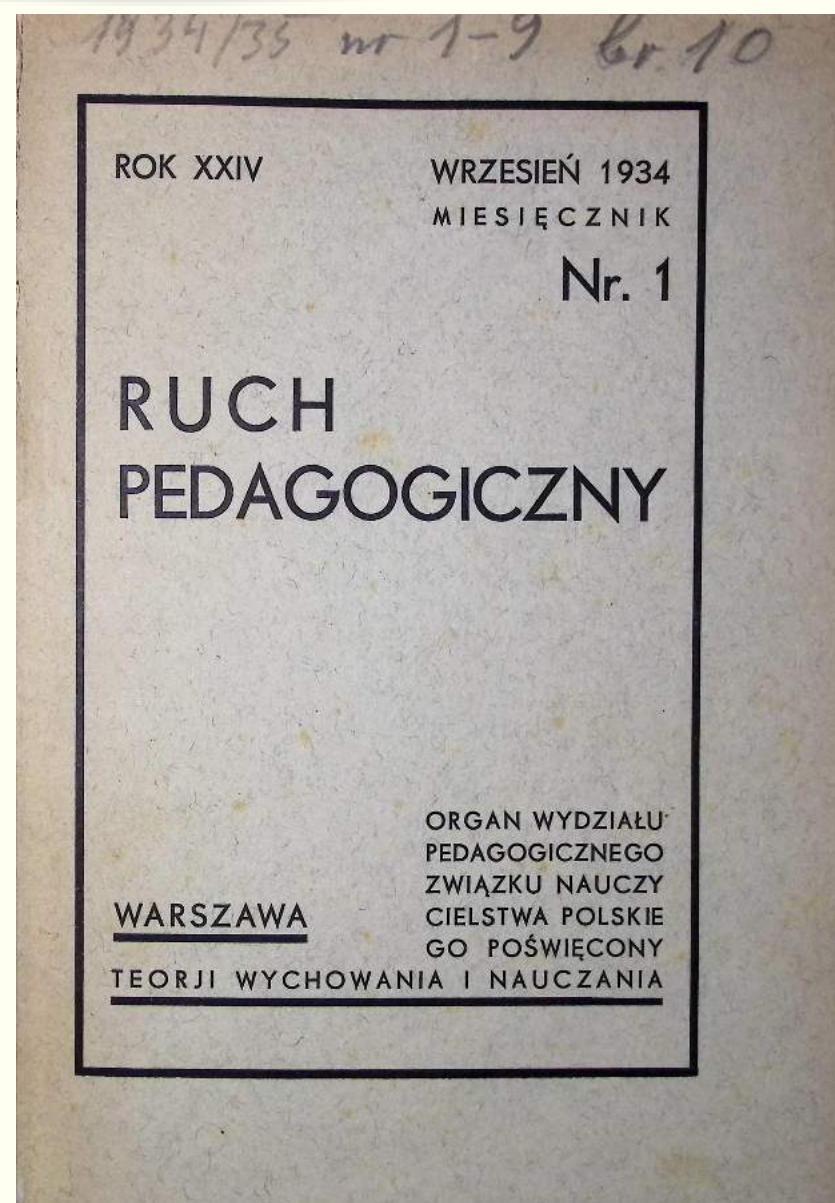
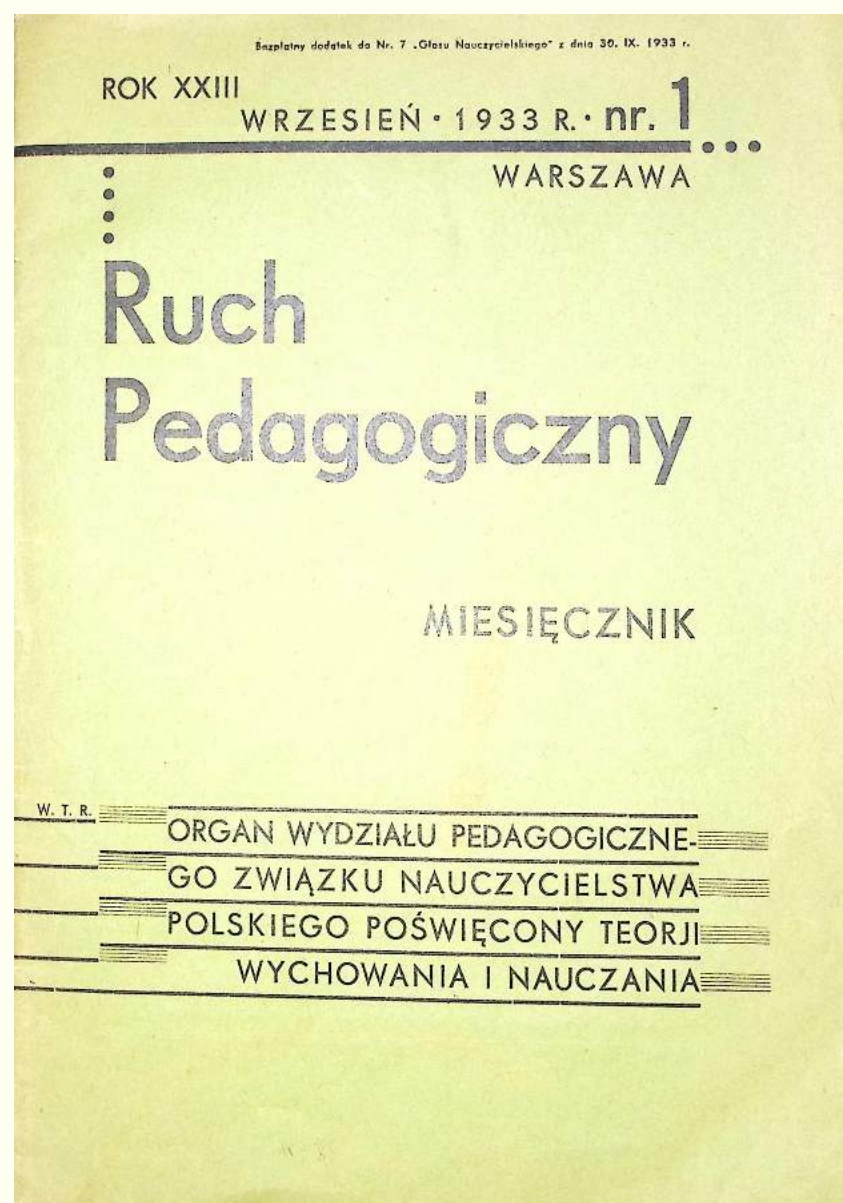
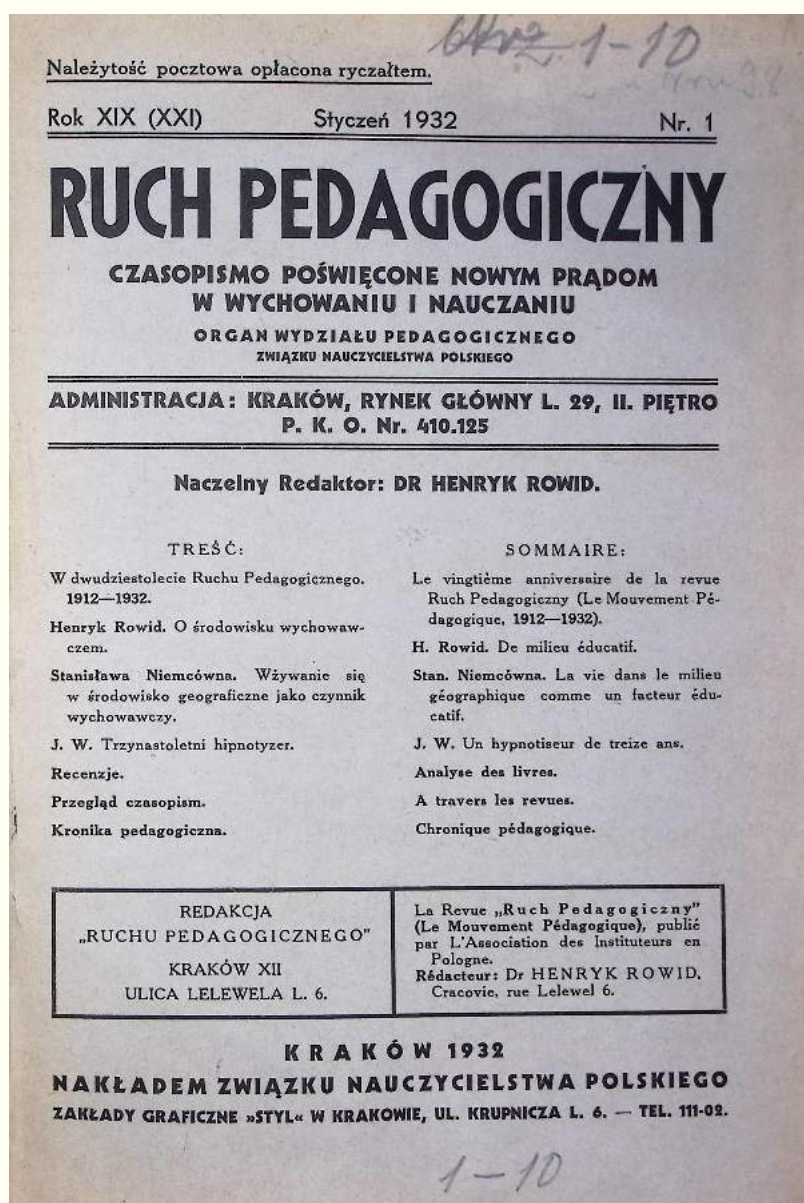
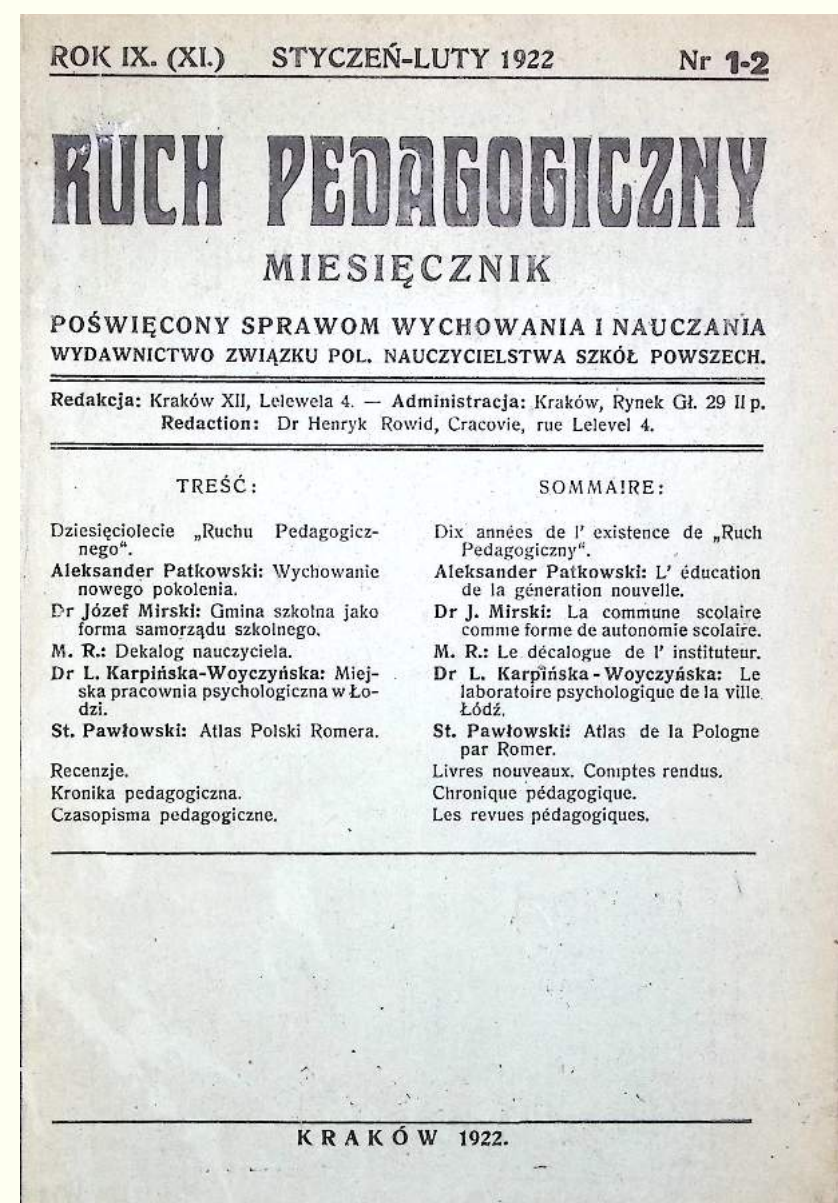
Nowy słownik pedagogiczny, Wincenty Okoń

Zabawa a rzeczywistość, Wincenty Okoń

Otrzymał **tytuł doktora honoris causa** Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz Uniwersytetu Technicznego w Braunschweig w Niemczech. Przez dziesiątki lat studenci i studentki uczyli się (i nadal uczą) z książek Profesora: *Proces nauczania* (1954), *Zarys dydaktyki ogólnej* (1968), *Elementy dydaktyki szkoły wyższej* (1971), *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej* (1987), *Zabawa a rzeczywistość* (1987), *Wizerunki sławnych pedagogów* (1993), *Wszystko o wychowaniu* (1999).

TAK ZMIENIAŁ SIĘ „RUCH PEDAGOGICZNY”

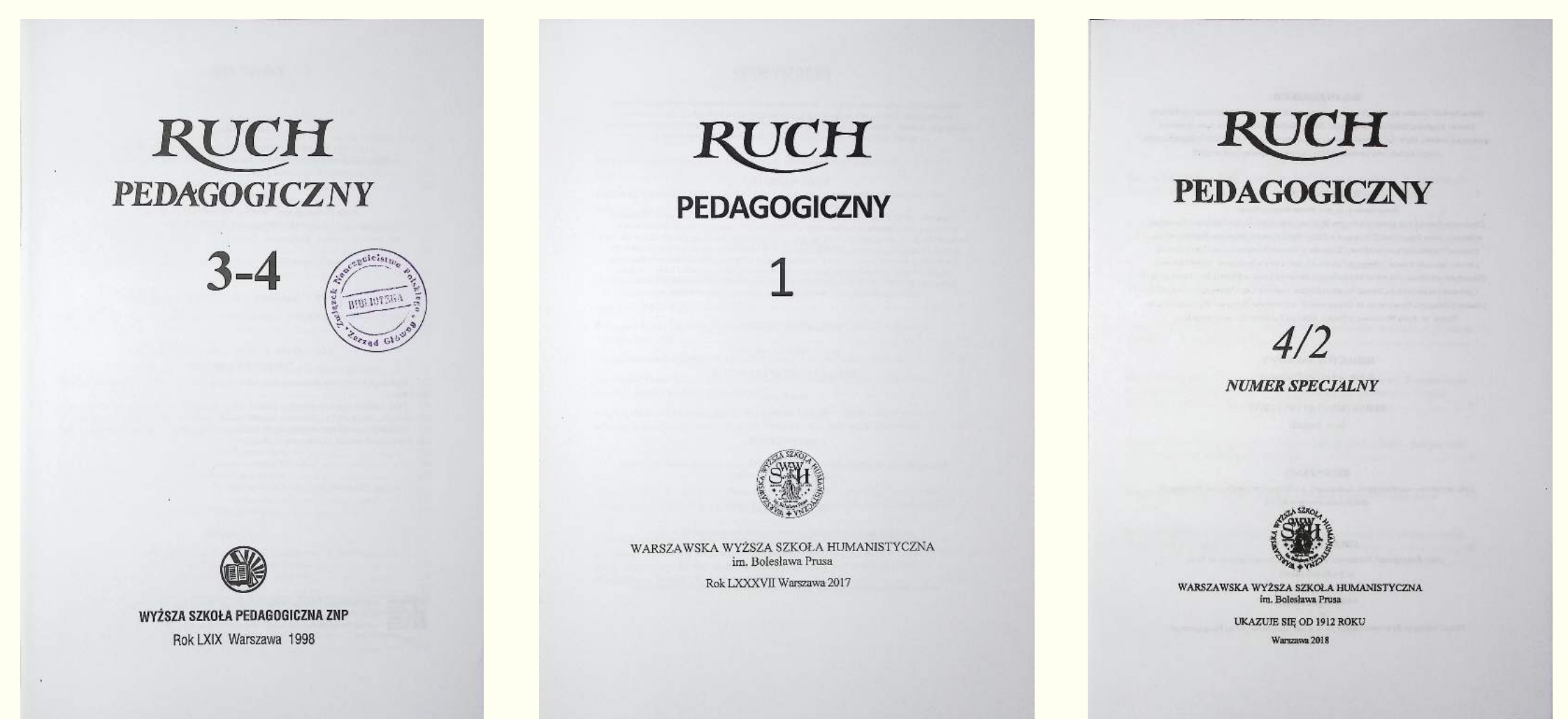
Oktładki „Ruchu Pedagogicznego” z lat (od lewego górnego roku): 1922,1932, 1933,1934, 1945/45, 1949, 1959, 1982, 1983, 1985, 1992, 1993, 1998, 2007, 2017.

„RUCH PEDAGOGICZNY” DZIŚ

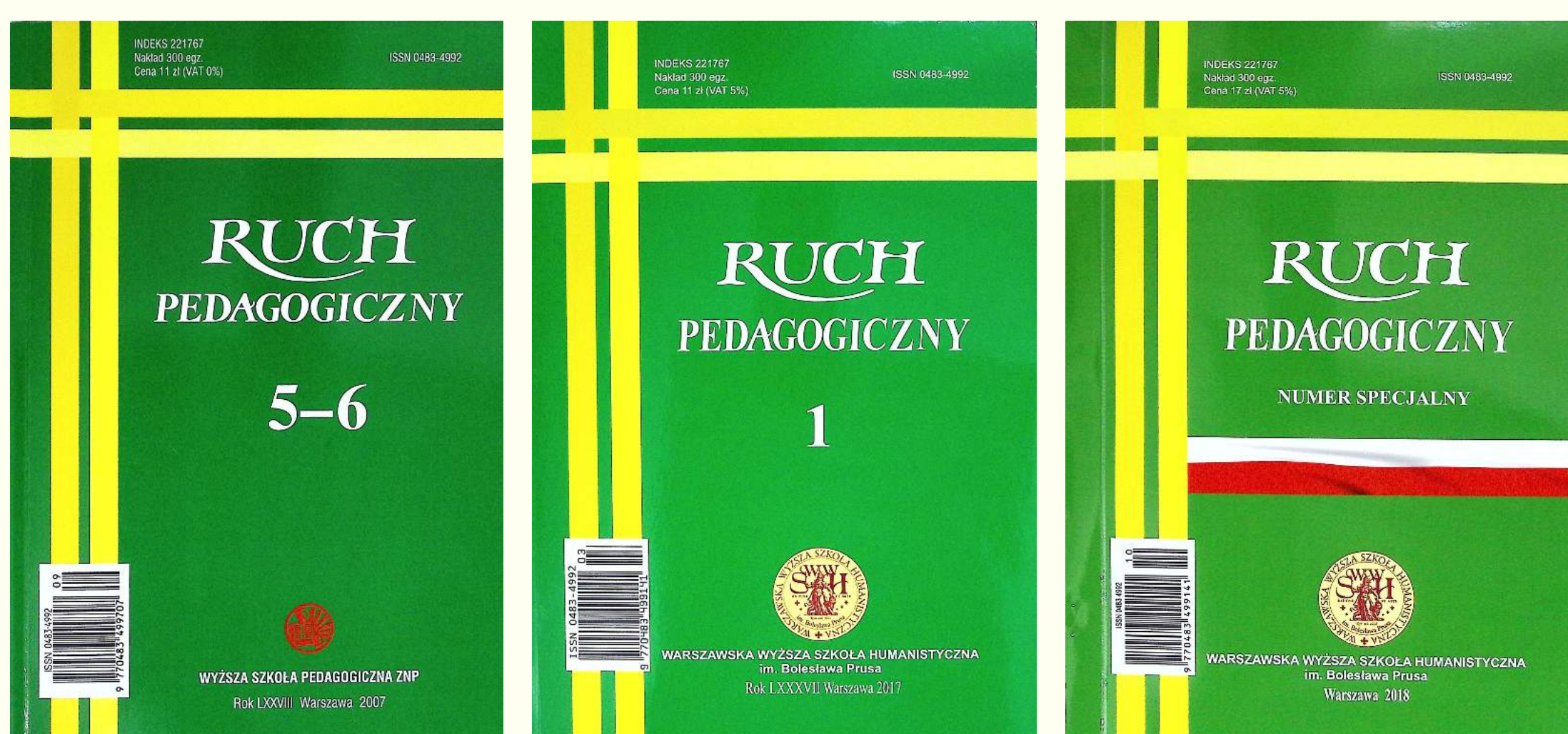

Okladki wydania specjalnego „Ruchu Pedagogicznego” z 2012 r.

W ponad stuletniej tradycji wydawniczej czasopisma treści zamieszczanych w nim artykułów zawsze dotyczyły kwestii związanych z **dokonującymi się w Polsce przemianami oświatowymi**. Na podkreślenie zasługuje fakt, że mimo kilkakrotnego wstrzymywania wydawania periodyku naukowy charakter czasopisma nie został zachwiany. Dbano o zachowanie doboru artykułów, które poruszały **tematykę misji zawodu nauczyciela oraz nowych obszarów jego rozwoju**. Treści czasopisma są dobierane w taki sposób by każdy numer mógł być poświęcony osobnemu zagadnieniu.

Strony tytułowe „Ruchu Pedagogicznego” z lat (od lewej): 1998, 2017, 2018

Okladki „Ruchu Pedagogicznego” z lat (od lewej): 2007, 2017, 2018 (wydanie specjalne)

Niewątpliwym walorem ukazującego się z trzymiesięczną częstotliwością pisma jest to, że prezentowane są w nim **nowości, badania i innowacje z różnych obszarów działań pedagogicznych i dyscyplin pokrewnych**. Kolejnym ważnym atutem „Ruchu Pedagogicznego” jest możliwość prezentowania swoich dokonań naukowych zarówno przez wybitnych przedstawicieli pedagogiki z kraju i ze świata, jak i osoby dopiero stawiające pierwsze naukowe kroki w tej dziedzinie. (Anna Weissbrodt-Koziarska, Uniwersytet Opolski, „Ruch Pedagogiczny” nr 1/2018)